

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน
ของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

โดย

พันเอก ศุภรัช นรินทรภักดี
รองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร
วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๙
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร
ลักษณะวิชา การทหาร
ผู้วิจัย พันเอกศุภรัช นรินทรภักดี หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร (๒) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรเสนาธิการทหาร (๓) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ระดับผู้บริหารระดับสูง จำนวน ๔ ท่าน ได้แก่ รองผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รองเสนาธิการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เสนาธิการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ผู้วางแผนการสอน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร จำนวน ๘ ท่าน และผู้เข้ารับการศึกษาทั้งที่กำลังศึกษาและจบการศึกษาไปแล้ว จำนวน ๙ ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แตกต่างกันตามตำแหน่ง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์จากเอกสารและจากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า สภาพหลักสูตรการเรียนการสอนของหลักสูตรเสนาธิการทหาร ในภาพรวมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร ทั้งในด้านการจัดการหลักสูตร ที่เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาในหลักสูตร มีความเหมาะสมครอบคลุมตามความมุ่งหมายของหลักสูตร แต่ยังมีข้อขัดข้องบางประการเกี่ยวกับการจัดรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมีการบรรยายมากเกินไปและการจัดการเรียนพร้อมกันหลายหมวดวิชา ทำให้เกิดความสับสนและไม่ต่อเนื่อง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร ทั้งในด้านกายภาพและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบุคลากรในระดับผู้บริหารและอาจารย์ยังมีข้อจำกัดในการบริหารงานและความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและพัฒนากำลังพล สำหรับผู้เข้ารับการศึกษามีอายุมากเกินไป และไม่มีภาคเอกชนเข้ารับการศึกษา

แนวทางในการพัฒนานั้น ต้องปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีการสัมมนามากขึ้น และจัดวิธีการสอนเป็นแบบเรียงหมวดวิชา เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายและต่อเนื่องและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพและเพิ่มเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ด้านบุคลากรต้องแก้ไขนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการหมุนเวียนระดับผู้บริหาร อาจารย์ และคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา

คำนำ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัย
เสนาธิการทหาร ซึ่งเป็นเอกสารวิจัยประกอบการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๙
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ นั้น ได้จัดทำขึ้นด้วยความตระหนัก
ในความสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรถือเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง
ของประเทศ ที่มีภารกิจในการจัดการศึกษาเพื่อประศาสน์วิทยาการและการวิจัยเกี่ยวกับการป้องกัน
ราชอาณาจักรให้แก่ข้าราชการทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือน พนักงานองค์การของรัฐ และ
รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งเอกชนและนักการเมือง ให้เกิดความเข้าใจในความรับผิดชอบร่วมกันเกี่ยวกับการ
การรักษาความมั่นคงแห่งชาติและเพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และ
การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร จัดทำขึ้น
เพื่อให้กองทัพไทย โดยวิทยาลัยเสนาธิการทหารได้มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน
ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนนโยบายด้านการศึกษา
ของกองทัพ ทั้งนี้จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาความรู้ความสามารถ
ของผู้เข้ารับการศึกษา ซึ่งจะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานของผู้เข้ารับการศึกษาและ
ความมั่นคงของชาติในอนาคต

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน
ของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร
และการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรในระดับเดียวกันต่อไป

พันเอก

(ศุภวิช นรินทรภักดี)

นักศึกษาวินิจฉัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร	๗
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร	๗
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	๑๒
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร	๑๓
กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร	๑๕
การประเมินหลักสูตร	๑๙
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	๒๑
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๘
กรอบแนวคิดการวิจัย	๓๑
สรุป	๓๒
บทที่ ๓ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร	๓๔
แผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ด้านการศึกษา	๓๔
นโยบายการศึกษากองทัพบกไทย	๓๗
ประวัติวิทยาลัยเสนาธิการทหารโดยสังเขป	๔๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภารกิจ การจัด และหน้าที่ส่วนราชการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการบรรจุกำลัง	๔๔
หลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร	๔๘
การจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร	๔๙
สรุป	๕๘
บทที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร	๕๙
ผลการรวบรวมข้อมูล	๕๙
การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
สรุป	๗๕
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๘
สรุป	๗๘
ข้อเสนอแนะ	๘๑
บรรณานุกรม	๘๒
ภาคผนวก	๘๖
แบบการสัมภาษณ์	๘๗
ประวัติผู้วิจัย	๙๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓ - ๑	สถานภาพกำลังพลนายทหารสัญญาบัตร วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ	๔๖
๓ - ๒	บัญชีกำหนดตำแหน่งหมุนเวียนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ระหว่างกองบัญชาการกองทัพไทย และเหล่าทัพ	๔๗
๓ - ๓	การจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร ฯ	๕๕
๔ - ๑	ความเห็นผู้รับการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษ	๖๙
๔ - ๒	สรุปประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษ	๗๔

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
๓ - ๑ ผังการจัดวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ	๔๕
๓ - ๒ ระบบและกลไกการวัดผลและประเมินการศึกษา	๕๗

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากผลของสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ทำให้บรรดาผู้นำทางทหารทั้งหลายได้ตระหนักว่าการยุทธในอนาคตนั้น น่าจะมีขอบเขตการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง และจำเป็นต้องใช้กำลังอย่างน้อยสองเหล่าทัพขึ้นไปปฏิบัติการยุทธร่วมกัน มิฉะนั้นอาจไม่สามารถเอาชนะชนะในการยุทธนั้น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้การจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพื่อให้นายทหารทั้งสามเหล่าทัพได้เรียนรู้ศิลปะแห่งสงคราม วิทยาการและเทคนิคของแต่ละเหล่าทัพ ตลอดจนการปฏิบัติการยุทธร่วมระหว่างเหล่าทัพ การร่วมมือประสานงานอย่างใกล้ชิดด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ประเทศไทยได้เล็งเห็นความจำเป็นในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน จึงได้จัดตั้งสถาบันการศึกษาดังกล่าวตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งก็คือวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ในปัจจุบัน

แนวโน้มวิวัฒนาการของโลกได้มีการแบ่งกลุ่มร่วมมือกัน เพื่อให้มีอำนาจการต่อรองทั้งด้านการทหาร การเศรษฐกิจและสังคม ในลักษณะของยุทธศาสตร์ป้องกันร่วมทางทหารระหว่างประเทศ ในรูปแบบของการยุทธร่วมและการยุทธผสมระหว่างประเทศพันธมิตร จึงเป็นภารกิจที่กองทัพไทยที่ต้องจัดการฝึกเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้จากการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างของกองทัพไทยได้มุ่งเน้นไปสู่รูปแบบการบังคับบัญชาในรูปแบบคณะเสนาธิการร่วม

จากวิวัฒนาการทางการทหารดังกล่าว ทำให้การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาบุคลากรของกองทัพ อันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการวางแผนและการปฏิบัติการทางทหารในอนาคต โดยที่การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เข้ารับการศึกษามีความรู้ ความสามารถ รู้จักใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ซึ่งการศึกษาจะมีคุณภาพได้ก็ด้วยการจัดการศึกษาในหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ทั้งมีการพัฒนาที่อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสถานะความเป็นจริง มีความทันสมัยอยู่เสมอในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง

วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย เป็นสถาบันการศึกษาทางทหารระดับสูงของประเทศที่จัดการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร โดยมีหน้าที่ในการประสานวิทยากรให้กับนายทหารของกองทัพไทยในเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร การปฏิบัติการร่วม/ผสม การอำนวยความสะดวก และวิทยาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผน และอำนวยความสะดวกในการรักษาความมั่นคงทางชาติ สามารถเป็นผู้บังคับบัญชาและฝ่ายเสนาธิการระดับสูง รวมทั้งเป็นฝ่ายเสนาธิการร่วมของกองทัพไทย ตลอดจนสามารถปฏิบัติกิจกรรมทางทหารร่วมกับชาติพันธมิตร ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาในระดับเดียวกันกับวิทยาลัยการทัพเหล่าอื่น ๆ ทั้งนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ได้มีนักศึกษาจากมิตรประเทศอาเซียน เข้ารับการศึกษ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดและการหมุนเวียนกำลังพลในระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการสอน ทำให้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และการจัดการเกี่ยวกับผู้สอนไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา เช่น การกำหนดอายุผู้เข้ารับการศึกษาให้มีอายุมากขึ้น และการให้มีข้าราชการพลเรือนหญิงเข้ารับการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ในเรื่องของการจัดการหลักสูตรยังคงใช้ตามแนวทางหลักสูตรเสนาธิการทหาร (ฉบับปัจจุบัน) ที่ได้รับการอนุมัติจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดตามคำสั่งกองบัญชาการทหารสูงสุด (เฉพาะ) ที่ ๔๐๐/ ๔๔ ลงวันที่ ๕ พ.ค.๔๔ ที่คงใช้มาเป็นเวลานานถึง ๑๕ ปี ทั้งนี้มีการดำเนินการเพียงการขอแก้ไขเนื้อหาและจำนวนชั่วโมงในการเรียนการสอน โดยให้การขออนุมัติในการประชุมสภาวิทยาลัยเสนาธิการทหารเป็นรายปี ๆ ไป เพื่อใช้เป็นแนวจัดการเรียนการสอนในแต่ละปี (เพื่อพลาง) ซึ่งมีได้มีขออนุมัติปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเป็นไปตามระเบียบ นอกจากนี้ผู้เข้าการศึกษาทั้งจากส่วนราชการในกองทัพไทย ส่วนราชการพลเรือนและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งจากมิตรประเทศ ถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ซึ่งจะเป็นผู้นำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในระหว่างการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตนที่ผ่านมาไม่เคยมีการศึกษาจากนักศึกษาที่จบการศึกษาไปแล้ว รวมทั้งนักศึกษาที่กำลังศึกษาว่าสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด มีเพียงสอบถามเฉพาะหน่วยที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้ารับการศึกษาเท่านั้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร” เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร
๒. เพื่อศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร
๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสนาธิการทหาร โดยจะมุ่งศึกษาองค์ประกอบ หลักการ ทฤษฎี บทความวิชาการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน และภารกิจการจัดส่วนราชการ และการจัดหลักสูตรของวิทยาลัยเสนาธิการทหารที่เกี่ยวข้องเฉพาะในประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ความมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร

เนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก

๒. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารที่มีส่วนกำหนดแนวทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร ผู้ที่ปฏิบัติการสอนในหลักสูตร และผู้ที่เข้าเรียนในหลักสูตร

๓. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาในกรอบของหลักสูตรเสนาธิการทหารเท่านั้น โดยใช้หลักสูตรเสนาธิการทหาร (ฉบับปัจจุบัน) ที่ได้รับการอนุมัติจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด ตามคำสั่งกองบัญชาการทหารสูงสุด (เฉพาะ) ที่ ๔๐๐/ ๔๔ ลงวันที่ ๕ พ.ค.๔๔ เป็นกลไกในการดำเนินการพัฒนาและศึกษาผู้ที่เข้าเรียนในหลักสูตรเสนาธิการทหาร ตั้งแต่รุ่นที่ ๕๕ จนถึงปัจจุบัน คือ รุ่นที่ ๕๘ ซึ่งรุ่นที่ ๕๕ เป็นรุ่นแรกที่มีนักศึกษาจากมิตรประเทศ

๔. ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำในกรอบระยะเวลาตามหลักสูตรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยมีระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ ต.ค. ๒๕๕๙ - พ.ค. ๒๕๖๐

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ตามการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Focus Group Interview) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะของการอธิบายวิเคราะห์ (Explanatory Analysis) เอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวลหาข้อสรุปของการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร
๒. ทำให้ทราบสภาพการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร
๓. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

คำจำกัดความ

หลักสูตร หมายถึง กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับรายวิชาที่ต้องเรียนเพื่อการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาที่ศึกษา

การพัฒนาหลักสูตร

หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้าน การวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม

หมายถึง เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดขึ้น เพื่อดำเนินการ เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรการเรียน การสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

การวัดผลและการประเมินผล

หมายถึง วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรายวิชาในหลักสูตรการเรียน การสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

การบริหารหลักสูตร

หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานและการจัดการในการใช้ทรัพยากรการบริหาร หลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ซึ่งได้แก่ บุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ความมุ่งหมายของหลักสูตร

หมายถึง แนวทางในการเรียนการสอนนักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหารที่ให้ผู้สำเร็จ การศึกษามีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บังคับหน่วย ระดับสูง และฝ่ายเสนาธิการร่วมของกองทัพไทย

โครงสร้างหลักสูตร

หมายถึง โครงสร้างของกลุ่มวิชา และรายวิชาของหลักสูตรการเรียนการสอนของ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

เนื้อหาสาระสำคัญ

หมายถึง สาระความรู้ของหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เป็นเนื้อหาที่นำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน เพื่อให้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร

สิ่งอำนวยความสะดวก

หมายถึง อาคาร สถานที่ สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน หรือสนับสนุนการเรียน การสอน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการเรียนการสอนของ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร เช่น ห้องสมุด ห้องเรียน สถานที่และวัสดุอุปกรณ์

บุคลากรทางการศึกษา

หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ดูแลนโยบาย สนับสนุนและควบคุมผู้ปฏิบัติ หน้าที่สอน และผู้เรียนที่เข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร

สถาบันการศึกษาทางทหารในระดับสูงของกองทัพ

หมายถึง วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย
วิทยาลัยการทัพบก กรมยุทธศึกษาทหารบก กองทัพบก
วิทยาลัยการทัพเรือ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ กองทัพเรือ
และวิทยาลัยการทัพอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ

หลักสูตรเสนาธิการทหาร

หมายถึง หลักสูตรที่วิทยาลัยเสนาธิการทหารเปิดการศึกษา มีระยะเวลาการศึกษา
๑๑ เดือน

คุณสมบัติของผู้รับการศึกษา

หมายถึง คุณสมบัติของนายทหาร นายตำรวจสัญญาบัตรและข้าราชการพลเรือน
ที่วิทยาลัยเสนาธิการทหารกำหนดขึ้นสำหรับบุคคลที่เข้ารับการศึกษา
ในหลักสูตรการศึกษา

ประสิทธิผล (Effective)

หมายถึง ความสามารถบริหารงานในองค์การทำงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้
ซึ่งโอกาสที่จะทำได้จะเกิดจากการที่สามารถบริหารให้การใช้ทรัพยากรทั้งหมด
ทำงานสอดคล้องกับสภาพสถานะของเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นไปทั้งภายในและ
ภายนอกองค์การ (ธงชัย สันติวงษ์, ๒๕๓๙ : ๘)

ประสิทธิภาพ (Efficiency)

หมายถึง ความสามารถในการรู้จักวิธีการจัดระบบการทำงานหรือปฏิบัติงาน
ซึ่งสามารถก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการผลิตหรือการทำงาน
จนได้ผลสูงสุด (ธงชัย สันติวงษ์, ๒๕๓๙ : ๙)

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร ตามขอบเขตของการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

๑. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร
๒. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
๓. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
๔. กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร
๕. การประเมินหลักสูตร
๖. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๘. กรอบแนวคิดการวิจัย

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

๑. ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ พอจะสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความหมายหลายประการ ดังนี้

চার্জ บัควี (๒๕๓๑ : ๗) ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรม และประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

สัจด์ อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๒) ให้ความหมายว่า หลักสูตรในความหมายของขอบเขตข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ประกอบด้วยรายละเอียดของจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน รายละเอียดของเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนและเวลาที่ใช้ในการเรียน

Taba (1962 : 42-43) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรว่า คือ แผนการเรียน ซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

Saylor and Alexander (1974 : 23-25) ให้ความหมายหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้ โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ

จากความหมายของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่าหลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และมีความสำคัญ คือ เป็นแนวทางที่ครูจะต้องยึดถือในการจัดเรียนการสอน

๒. องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรจะต้องมีรายละเอียดที่จำเป็น ซึ่งจะสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจและนำไปใช้ได้ จากการศึกษาเอกสารพบว่าองค์ประกอบที่จำเป็นของหลักสูตรได้มีผู้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

ธีารัง บัวศรี (๒๕๓๑ : ๗-๘) กล่าวถึงนิยามของหลักสูตรแล้ว ยังได้ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นอะไรบ้าง องค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ ๖ อย่าง คือ

๑. จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่หลักสูตร หลังจากเรียนจบไปแล้ว

๒. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

๓. เนื้อหาสาระ และ ประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

๔. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

๕. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เอกสาร สิ่งพิมพ์ วีดิทัศน์ เป็นต้น และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพ และประสิทธิภาพการเรียนการสอน

๖. การประเมินผลหลักสูตรและประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๗ : ๖๐) ให้ความเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตร เป็นสิ่งกำหนดแนวคิด ระบบ และความสอดคล้องของเอกสารหลักสูตรและการสอน และเป็นส่วนหนึ่งของตัวแบบการพัฒนาหลักสูตรด้วย

สังัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๒) ให้ความเห็นว่าหลักสูตรที่ดี ควรประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ คือ

๑. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร

๒. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ

๓. เนื้อหาสาระและประสบการณ์

๔. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการสอน

๕. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการในชุมชน

๖. การประเมินผล

Beauchamp (1975 : 107-109) ให้ความเห็นว่าหลักสูตร ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ

๑. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด

๒. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ

๓. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน

๔. การประเมินผล

Taba (1962 : 422) ให้ความเห็นว่า หลักสูตรทั้งหลายจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา หมายถึง ความต้องการของหลักสูตรซึ่งจะเป็นแนวทางในการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่าจะสอนเนื้อหาอะไร สอนแก่ใคร ทำไมจึงสอน มีความประสงค์อะไร จะใช้วิธีการใดสอน และจะทำการประเมินผลอย่างไร

๒. เนื้อหาของหลักสูตร หมายถึง สารของความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้วิชานั้น ๆ ซึ่งจะเป็นรายละเอียดที่จะนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการของหลักสูตร

๓. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การแปลจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปสู่การสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรที่กำหนด โดยการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ มีคุณสมบัติตามหลักสูตร

๔. การประเมินผล คือ กระบวนการที่ทดสอบและแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่ โดยให้จุดมุ่งหมายเป็นแนวทางของการประเมินผล เพื่อให้ได้ผลออกมาปรับปรุงการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน และการดำเนินการอื่น ๆ

๓. ลักษณะของหลักสูตร

ลักษณะของหลักสูตร หมายถึง รูปแบบของหลักสูตรที่เกิดจากการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมประสบการณ์

สัจด์ อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๙๒-๙๗) ได้จัดลักษณะของหลักสูตรไว้ ดังนี้

๑. หลักสูตรที่มีลักษณะยึดความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Design Focused on Individual Interest and Needs) มีลักษณะดังนี้ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะเน้นการพัฒนาตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เนื้อหาสาระและการจัด เนื้อหาจะมีความยืดหยุ่นมาก การจัดประสบการณ์ เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ให้มาก ครูเป็นเพียงผู้ประสานงานมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ การประเมินผลมุ่งที่การพัฒนาของตัวผู้เรียน

๒. หลักสูตรที่มีลักษณะยึดกิจกรรมและปัญหาของสังคมเป็นหลัก (Design Focused on Social Activities and Problems) มีลักษณะคือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งที่การวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการจำเป็น และมุ่งสร้างมนุษยสัมพันธ์และเจตคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน เนื้อหาสาระและการจัดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคมและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เนื้อหามีลักษณะเป็นบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพของกิจกรรมและปัญหาในชุมชน การจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนจะมีประสบการณ์ตรงในการแก้ปัญหาของสังคม

การประเมินผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกและใช้เครื่องมือประเมินผล การประเมินผลจะเน้นที่ความสามารถในการสร้างสรรค์สังคม ความสามารถรวมพลังทำงาน และการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

๓. ลักษณะหลักสูตรที่ยึดทักษะกระบวนการเป็นหลัก (Design Focused on Processes Skills) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งเน้นความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาสาระและการจัด จัดเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต การจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นกระบวนการปฏิบัติที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริง ครุมีบทบาทเป็นผู้ประสาน การประเมินผลเน้นที่การประเมินกระบวนการปฏิบัติ

๔. ลักษณะหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก (Designs Focused on Specific Competencies) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งเน้นความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาสาระและการจัด จัดเนื้อหาเป็นระบบข้อมูล มีการกำหนดความรู้เรียงลำดับจากพื้นฐานไปสู่เนื้อหาที่ลึกซึ้ง การจัดประสบการณ์ จัดประสบการณ์ตามลำดับจากความรู้พื้นฐาน เน้นการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ โดยมีความรู้เป็นรากฐานของการฝึกปฏิบัติครูเป็นเพียงผู้ประสานงานและตรวจสอบสมรรถภาพของผู้เรียน การประเมินผล ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

๕. ลักษณะหลักสูตรมนุษยนิยม (Humanistic Design) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองและมีความเป็นอิสระ เนื้อหาสาระ การจัดเนื้อหาสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่และจัดในลักษณะบูรณาการ การจัดประสบการณ์ ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้และได้สำรวจตัวเอง ผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

๖. ลักษณะหลักสูตรบูรณาการ (The Integrated Curriculum) หลักสูตรบูรณาการ คือ หลักสูตรที่โครงสร้างของเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Inter – Disciplinary) คือ มีการผสมผสานอย่างกลมกลืนของความรู้เรื่องต่าง ๆ องค์ประกอบของการเรียนรู้ทุกด้าน (ได้แก่ พุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย) และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นสหวิทยาการด้วย ในหลักสูตรบูรณาการ เนื้อหาวิชาจะมีลักษณะเป็นหัวข้อกิจกรรมหรือหัวข้อปัญหา ซึ่งการผสมผสานเชื่อมโยงเพื่อหาความรู้ จะต้องพยายามให้เกิดบูรณาการในลักษณะดังต่อไปนี้ทุกลักษณะ คือ

๖.๑ บูรณาการระหว่างความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ หมายความว่า เนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะได้รับนั้น ผู้เรียนจะต้องมีวิธีการหรือกระบวนการที่จะได้รับความรู้นั้น ๆ อย่างชัดเจน

๖.๒ บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ หมายความว่า การเกิดความรู้ใด ๆ นั้นจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องเกิดความรู้สึก เช่น ความตระหนักรู้ในประโยชน์หรือคุณค่าของรู้นั้น

๖.๓ บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ หมายความว่า เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้ใด ๆ จะต้องก่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตามรู้นั้น ๆ ด้วย

๖.๔ บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในวิถีชีวิตของผู้เรียน หมายความว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มียู่ในวิถีชีวิตหรือนำสิ่งที่ป็นอยู่ในวิถีชีวิตมาให้เป็น

๗. หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (The Competency – Based Curriculum) หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ เป็นหลักสูตรที่กำหนดความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละระดับ การศึกษาไว้เป็นเกณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับวุฒิภาวะและพัฒนาการของวัยในแต่ละระดับการศึกษา ทักษะและความสามารถในแต่ละระดับจะถูกกำหนดให้มีความต่อเนื่องกัน โดยที่ทักษะและความสามารถในเบื้องต้นจะเป็นฐานสำหรับการเพิ่มพูนทักษะและความสามารถต่อ ๆ ไป หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๗.๑ กำหนดทักษะและความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนโดยอาศัยหลักการของทฤษฎีพัฒนาการและทฤษฎีการเรียนรู้ไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน

๗.๒ ทักษะและความสามารถเหล่านั้นย่อมเกิดขึ้นเร็ว – ช้า ต่างกันในแต่ละด้านหรือแต่ละคน ดังนั้นลักษณะของหลักสูตรจึงแบ่งเป็นช่วงชั้นเพื่อให้เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาให้ถึงเกณฑ์มาตรฐาน

๗.๓ กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

คุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของหลักสูตร คือ หลักสูตรต้องมีความเป็นพลวัตและปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (ชาลี ทองเรือง, ๒๕๕๐ : ๑๑) การพัฒนาหลักสูตรมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Taba (1962 : 454) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

Good (1973 : 157-158) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า การปรับปรุงและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

Saylor and Alexander (1974 : 7, 14) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน รวมไปถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย นอกจากนี้ ยังได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว หรือปรับปรุงวัสดุการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย เช่น การปรับปรุงตำราเรียนให้ทันสมัย

๒. การสร้างโปรแกรมใหม่ ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมศึกษา การศึกษาเพื่อความเข้าใจระหว่างประเทศ ซึ่งจัดว่าเป็นกิจกรรมทางการศึกษา

๓. การเสนอรูปแบบหลักสูตรในอนาคต อันมีพื้นฐานมาจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทั้งกระบวนการที่ใช้ในการปรับปรุงและสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่เป็นกระบวนการเดียวกัน แตกต่างกันในแง่ขอบเขตการดำเนินงานเท่านั้น

สังต์ อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๓๐) ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรไว้ ๒ ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน โดยมีคำที่ควรพิจารณาอยู่ ๒ คำ คือ

การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การนำเอาหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งต้องกระทำอยู่ตลอดเวลาที่ใช้หลักสูตร

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดสร้างหลักสูตรขึ้นมาใช้ใหม่ ซึ่งจะแตกต่างจากหลักสูตรเดิมที่เคยใช้อยู่ทั้งระบบ เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างและวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนเจตนาเป้าหมายและกระบวนการของหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

๑. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร สุมิตร คุณานุกร (๒๕๒๓ : ๕-๙) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรและแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๕ ประการด้วยกัน คือ

๑.๑ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับควรสอดคล้องและเสริมจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับชาติ กิจกรรมนี้เป็นความพยายามที่จะหาคำตอบต่อคำถามที่ว่า “จะให้การศึกษาไปเพื่ออะไร”

๑.๒ การเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ คือ การเลือกสรรวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาด้วยว่าเนื้อหาสาระอะไรควรนำมาสอนก่อนหรือสอนหลัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาไปได้อย่างสัมฤทธิ์ผลสูงสุด

๑.๓ การนำเอาหลักสูตรไปใช้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา และครู นำโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล หัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การสอน และบุคคลที่สำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้ คือ ครู

๑.๔ การประเมินผลหลักสูตร เป็นการค้นคว้าหาคำตอบว่า หลักสูตรนั้น ๆ สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรที่เป็นสาเหตุ การประเมินผลหลักสูตรครอบคลุมไปถึงการพิจารณาขั้นตอนทั้งสามที่กล่าวมาแล้วเพื่อหาข้อบกพร่อง

๑.๕ การปรับปรุงหลักสูตร นำผลที่ได้จากขั้นตอนที่สี่ไปปรับปรุงหลักสูตร คือ การปรับปรุงจุดมุ่งหมาย เมื่อจุดมุ่งหมายที่เป็นแบบแม่บทเปลี่ยนไป กระบวนการที่เหลือก็ต้อง

เปลี่ยนไปให้สอดคล้องรับกันจนถึงการประเมินหลักสูตร และนำเอาข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรอีกเป็นวัฏจักรเวียนต่อเนื่องกัน

๒. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, ๒๕๓๙ : ๑๙)

ได้เสนอรูปแบบเป็นกระบวนการพัฒนา เอกสารหลักสูตร มี ๗ ขั้นตอน ได้แก่

- ๒.๑ สำรวจปัญหาความต้องการจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
- ๒.๒ กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- ๒.๓ คัดเลือกเนื้อหาที่จะนำมาสอน
- ๒.๔ จัดลำดับเนื้อหา
- ๒.๕ คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้
- ๒.๖ จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
- ๒.๗ กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

๓. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์,

๒๕๓๙ : ๒๑-๒๓) เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ครบวงจรและคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่น มี ๔ ขั้นตอน ได้แก่

- ๓.๑ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต
- ๓.๒ การออกแบบหลักสูตร
- ๓.๓ การใช้หลักสูตร
- ๓.๔ การประเมินผลหลักสูตร

Taba (1962 : 11-12) ได้ให้ทัศนะเรื่องการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรควรจะออกแบบและกำหนดโดยครูผู้สอนมากกว่าการจัดทำโดยนักศึกษาระดับสูง การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องการความคิดที่เป็นระบบและเป็นลำดับขั้นตอนและมีความจำเป็นที่ต้องตรวจสอบทุกลำดับขั้นตอนของการตัดสินใจและวิธีการที่ใช้ เพื่อให้แน่ใจว่าทุกการตัดสินใจได้ผ่านการพิจารณาที่สอดคล้องเหมาะสม

กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร

นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอแนะกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้ Tyler (1962 : 110-125) ได้เสนอหลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า “หลักการและเหตุผลของไทเลอร์” (Tyler’s rationale) ซึ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและการสอนจะต้องตอบคำถามพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถานศึกษาต้องการให้ผู้เรียนได้รับ
๒. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
๓. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านั้น ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
๔. จะประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่า

บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้

Taba (1962 : 68) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับขั้นโดยจะเริ่มในขั้นใดก่อนก็ได้ แต่จะต้องดำเนินการเป็นลำดับจนครบทุกขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ วินิจฉัยความต้องการ

ขั้นที่ ๒ กำหนดวัตถุประสงค์

ขั้นที่ ๓ คัดเลือกเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ ๔ จัดเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ ๕ คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้

ขั้นที่ ๖ จัดประสบการณ์เรียนรู้

ขั้นที่ ๗ การพิจารณาว่าจะประเมินอะไร ด้วยวิธีการและเครื่องมืออะไรจากกระบวนการพัฒนา

จากความคิดเห็นนักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อการพิจารณาสร้างหลักสูตรขึ้นมาแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการนั้น ๆ

๒. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำต่อจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในตัวผู้เรียน อันจะช่วยให้อสภาพปัญหาหรือความต้องการได้รับการแก้ไขหรือได้รับการตอบสนอง

๓. การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของการคัดเลือกบรรจุเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อหรือหนทางที่จะช่วยนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

๔. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเบื้องต้นก่อนนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่กำหนดว่าควรจะวัดและประเมินอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและหลังจากการยกร่างหลักสูตรได้แล้ว จะเป็นขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อคุณภาพของหลักสูตรที่ร่างขึ้นว่ายังมีจุดอ่อนหรือมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงในเบื้องต้นอย่างไรบ้างก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรนั้น Taba (Taba, 1962 : 68 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, ๒๕๓๗ : ๗-๘) ได้เสนอแนะขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

๑. สำรวจปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม

๒. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ

๓. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูจะต้องนำมาสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม

๔. จัดลำดับขั้นตอน แก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่คัดเลือกไว้

๕. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอนให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๖. จัดระเบียบ จัดลำดับ ขั้นตอน และแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้

๗. กำหนดเนื้อหาสาระหรือประสบการณ์ที่ต้องการประเมินว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมินผลและวิธีการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (๒๕๓๑ : ๑๓๕-๑๓๖) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า การจัดทำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้น จะต้องทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อน เพื่อนำไปทดลองและแก้ไขจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนในการจัดทำดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
๒. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
๓. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
๔. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
๕. การเลือกเนื้อหาวิชา
๖. การจัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
๗. การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้
๘. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
๙. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

สำหรับขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรต้นแบบให้เป็นหลักสูตรแม่บทนั้น มีกิจกรรมที่ต้องกระทำ ๒ ขั้นตอน คือ

๑. การจัดทำหน่วยการเรียนการสอน เพื่อการทดลองและทดสอบหลักสูตร
๒. การทดลองและทดสอบหลักสูตรต้นแบบ

ในภาพรวมจากขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น นักพัฒนาหลักสูตรอาจนำไปปรับปรุงใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับการจัดทำรายละเอียดของการปรับหลักสูตรต่าง ๆ ใหม่ ตามขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ ๑ ศึกษาปัญหา เพื่อกำหนดความต้องการ
- ขั้นที่ ๒ กำหนดจุดประสงค์
- ขั้นที่ ๓ เลือกเนื้อหา และกำหนดขอบเขตเนื้อหา
- ขั้นที่ ๔ จัดเนื้อหา และคำอธิบายรายวิชา
- ขั้นที่ ๕ จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
- ขั้นที่ ๖ จัดทำแผนการวัดและประเมินผล

ในการพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษา นักวิชาการให้แนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (๒๕๔๖ : ๑๘๕-๑๘๖) เสนอแนะว่า ในการพัฒนาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. จุดมุ่งหมายนั้นตั้งอยู่บนรากฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และธรรมชาติของความรู้ ความจริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้
๒. จุดมุ่งหมายสอดคล้องกับความต้องการของสังคม มุ่งให้เด็กเห็นประโยชน์ของส่วนรวม ในฐานะเป็นพลเมืองดีของชาติ

๓. สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ส่งเสริมให้กล้าแสดงออก และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน

๔. มุ่งสร้างค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ควรสร้างให้มีความเจริญก้าวหน้า

๕. เน้นให้เป็นคนคิดเป็น สนใจ กระตือรือร้น มีอาชีพตามถนัด

๖. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษามากที่สุด

๗. จุดมุ่งหมายต้องมีความชัดเจน มีความต่อเนื่อง ไม่ขัดแย้งกัน

๘. จุดมุ่งหมายต้องยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ขั้นที่ ๒ การจัดเนื้อหาของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๔๖ : ๘๒-๘๓) ได้เสนอแนะว่า เนื้อหาของหลักสูตรต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ มีความถูกต้องทันสมัย มีความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ สอดคล้องกับจุดประสงค์ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน และเป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนเรียนได้

สุนีย์ ภูพันธ์ (๒๕๔๖ : ๒๐๐-๒๐๑) ได้เสนอแนะว่า หลักเกณฑ์ในการพัฒนาเนื้อหาวิชาทั้งในระดับหลักสูตร ระดับชั้นเรียน และระดับรายวิชา ควรมีหลักคือมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มีประโยชน์ มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม มีความครอบคลุมจุดประสงค์ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีความทันสมัย มีความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ และสามารถจัดให้ผู้เรียนได้

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาด้านการจัดเนื้อหาของหลักสูตร ต้องยึดความทันสมัย ความมีประโยชน์ต่อผู้เรียนให้ครอบคลุมด้านความรู้ เจตคติและการปฏิบัติ และสามารถนำไปจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้

ขั้นที่ ๓ การนำหลักสูตรไปใช้

สมิตร คุณานุกร (๒๕๒๓ : ๑๓๐-๑๓๒) ได้เสนอแนะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วย ๓ กิจกรรม คือ

๑. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ การตีความหมาย กำหนดรายละเอียด

๒. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพจริง

๓. การสอน ครูเป็นผู้นำไปใช้ โดยมีผู้บริหารคอยให้ความสะดวกและคำแนะนำ

สุนีย์ ภูพันธ์ (๒๕๔๖ : ๒๒๔-๒๒๕) ได้เสนอแนะหลักการสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ต้องเริ่มจากการวางแผนและการเตรียมการ จัดอบรมครูที่จะนำหลักสูตรไปใช้ คำนึงถึงปัจจัยเสริม เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร ต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้น ครูผู้สอนต้องเตรียมการในการใช้หลักสูตร (การจัดครู วัสดุ ทำกำหนดการสอน) ดำเนินการใช้หลักสูตร (จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และติดตาม) และประเมินผลการใช้หลักสูตร (การนิเทศ การติดตาม เสนอแนะข้อบกพร่อง)

ขั้นที่ ๔ การประเมินหลักสูตร

จากการประมวลแนวปฏิบัติของผู้วิจัย การดำเนินงานด้านการประเมินหลักสูตรประกอบด้วย มีจุดประสงค์ที่แน่นอน มีเครื่องมือวัดหลาย ๆ ชนิด โดยมีการกำหนดเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับ มีขอบเขตการประเมินชัดเจน เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามความเป็นจริง

ขั้นที่ ๕ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จากการประมวลแนวปฏิบัติของผู้วิจัยในการดำเนินงานด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะต้องมีการวางแผนและจุดประสงค์ที่แน่นอน ต้องมีการกระทำอยู่ตลอดเวลา มีความต่อเนื่องกัน หาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้มีความเหมาะสมหรือมีคุณภาพดีขึ้น

การประเมินหลักสูตร

๑. ความหมายของการประเมินหลักสูตร มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตร ดังนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (๒๕๓๗ : ๓๗๐) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมและศึกษาข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบหลักสูตรว่ามีข้อดี จุดอ่อนในเรื่องใด รวมทั้งผลการใช้หลักสูตรและตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณค่าบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๙ : ๑๙๒) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจข้อบกพร่องหรือปัญหาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น หรือตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ

บุญชม ศรีสะอาด (๒๕๔๖ : ๙๕) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่าการประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณา การเปรียบเทียบ และการตัดสินใจ เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบหลักสูตรว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความมุ่งหวัง และการปฏิบัติจริงเพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงไร มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

จากทัศนะและคำจำกัดความของนักการศึกษาข้างต้น จึงสรุปความหมายของการประเมินหลักสูตรได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานหลักสูตร ตั้งแต่ก่อนการใช้งาน ระหว่างการใช้งาน และหลังการใช้งาน เพื่อเป็นข้อมูลที่ประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าหลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตรต่อไป และยังเป็นข้อมูลที่บ่งบอกถึงคุณค่าของหลักสูตรด้วย

๒. แนวคิดในการประเมินหลักสูตร Taba (1962 : 316) ได้เสนอแนะว่าการประเมินผล ควรมีลักษณะ ดังนี้

- ๒.๑ ตรงกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร
- ๒.๒ มีความลึกซึ้ง ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- ๒.๓ มีคุณค่าในการวินิจฉัยอย่างเพียงพอ จำแนกได้ถึงระดับการปฏิบัติและความรอบรู้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการและผลผลิตของหลักสูตร
- ๒.๔ เครื่องมือที่ใช้ประเมินต้องมีความตรง เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง
- ๒.๕ มีความเป็นเอกภาพในการตัดสิน การประเมินมีความต่อเนื่อง

สังกัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๒๘๐) กล่าวถึงแนวความคิดของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงประกอบด้วย การประเมิน ดังต่อไปนี้

๑. การประเมินเอกสาร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมเพียงใด หากมีข้อบกพร่องก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

๒. การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรนำไปใช้ได้ดี ในประสบการณ์จริงเพียงใด

๓. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากมีผู้สำเร็จ การศึกษาจากหลักสูตรนั้นไปแล้ว

๔. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความ สมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากร การบริหาร ระบบการจัดการเรียน การสอน ระบบวัดและประเมินผล

Stufflebeam (1975 : 132) ได้นำแนวความคิดของคอนบัก (Cronbach) มาขยาย และพัฒนาเป็นแนวทางการประเมินผลแบบใหม่ขึ้น กระบวนการประเมินตามรูปแบบนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดว่าต้องประเมินอะไรบ้าง
๒. กำหนดชนิดของข้อมูลพื้นฐาน
๓. รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่ต้องการ
๔. กำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐาน
๕. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
๖. นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาประกอบการตัดสินใจจัดการหลักสูตร

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่สะท้อนการใช้งานหลักสูตร และเป็น แนวทางการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร การประเมินหลักสูตรประกอบไปด้วย

๑. กำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน
๒. กำหนดขอบเขตการประเมิน
๓. ประเมินองค์ประกอบหลักสูตร
๔. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
๕. นำข้อมูลไปพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร

๓. ระยะเวลาในการประเมิน วิชัย วงศ์ใหญ่ (๒๕๓๗ : ๒๑๗) กล่าวถึงระยะเวลา การประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ

- ระยะที่ ๑ ระยะก่อนโครงการ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร
- ระยะที่ ๒ ระยะระหว่างดำเนินการ การนำหลักสูตรไปใช้
- ระยะที่ ๓ ระยะหลังโครงการ การติดตามประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๘ : ๑๘๓) กล่าวถึงระยะเวลาการประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้

ระยะที่ ๒ การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร

ระยะที่ ๓ การประเมินหลังการใช้หลักสูตร

ศิริชัย กาญจนวาสี (๒๕๔๕ : ๔-๕) กล่าวถึงระยะเวลาการประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ ก่อนมีหลักสูตร ได้แก่ การประเมินความต้องการจำเป็น การศึกษาความเป็นไปได้

ระยะที่ ๒ หลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การประเมินความก้าวหน้า การประเมินสรุป

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรนั้น สามารถแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ การประเมินก่อนมีการจัดทำหลักสูตร การประเมินระหว่างการใช้งานหลักสูตร และการประเมินหลังจากการใช้งานหลักสูตร

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

๑. จิตวิทยากับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางมาก รวมถึงการสร้างหลักสูตรขึ้นมา และการปรับปรุงหลักสูตรที่สร้างขึ้นมาแล้ว ให้มีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม ซึ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักจิตวิทยาเข้าช่วย เพราะจิตวิทยาเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการวางหลักสูตร รากฐานทางจิตวิทยาดังกล่าว ได้แก่ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กนั่นเอง

สุมิตร คุณากร (๒๕๓๗ : ๑๓๓-๑๕๐) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ข้อมูลที่ช่วยในการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ข้อมูลที่ได้จากนักจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายของการศึกษา และวิธีการสอนต่าง ๆ มาเป็นเวลาช้านาน นักจิตวิทยาสมัยก่อนเชื่อว่า สมอคนเราแบ่งเป็นส่วน ๆ แต่ละส่วนมีไว้สำหรับแต่ละวิชา ในการพัฒนาสติปัญญา และความคิดของคนนั้น ต้องบรรจุความรู้ในแต่ละวิชาลงในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ให้เต็มบริบูรณ์ เมื่อ Mental Faculties เหล่านี้เต็มหมดแล้ว ผู้เรียนก็จะมีความสามารถที่จะคิดทำอะไรได้สารพัด ความมุ่งหมายในการศึกษาจึงเน้นการใช้วิชาความรู้ที่บริบูรณ์ที่สุดโดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาบุคคลทั้งหมดรวมกันไป ต่อมานักจิตวิทยาเปลี่ยนความเชื่อถือใหม่ เน้นว่าคนเรานั้นจะพัฒนาไปได้อย่างสมบูรณ์ต้องพัฒนาทุก ๆ ด้านควบคู่กันไป เช่น ทางสติปัญญา ความรู้ อารมณ์ บุคลิกภาพ ฯลฯ ความเชื่อถือใหม่นี้มีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายของการศึกษาไปเป็นการพัฒนาบุคคลทุก ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้แล้ว การวิจัยของนักจิตวิทยาการเรียนรู้ยังช่วยให้ความมุ่งหมายของการศึกษา ไกล่เคียงและปฏิบัติได้มากขึ้น เช่น ความมุ่งหมายเกี่ยวกับการปลูกฝังหรือเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่าง นักจิตวิทยาสามารถที่จะตอบได้ว่า ค่านิยมหรือพฤติกรรมอะไรที่ปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุดในช่วงอายุเท่าไร จะใช้เวลาานานเท่าใด ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้

ผู้พัฒนาหลักสูตรทราบว่าควรกำหนดความมุ่งหมายใดไว้ในระดับการศึกษาใดและมีระยะเวลาการติดต่อกันนานเท่าใด เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้การสอนก็เช่นกัน ข้อมูลต่าง ๆ จากนักจิตวิทยาการเรียนรู้ได้ก่อให้เกิดการปรับปรุงเกี่ยวกับวิธีการสอนมากมายเช่นข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนช่วยให้เกิดการเน้นเรื่องเนื้อหาวิชาหรือความรู้ ที่สอนว่าควรจะให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เสมอ ๆ เพราะมิฉะนั้นแล้วสิ่งที่เรียนไปจะถูกลืมเกือบหมด

จากคำกล่าวข้างต้นนี้เป็นการสนับสนุนว่าจิตวิทยามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อหลักสูตร เพราะฉะนั้นในการพัฒนาหลักสูตร ผู้ที่สร้างและปรับปรุงหลักสูตรควรมีหลักปฏิบัติตามหลักจิตวิทยา ตัวอย่างเช่น

๑. จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences) ของเด็ก รวมทั้งความแตกต่างของระดับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ภายในตัวของเด็กแต่ละคนด้วย จะต้องกำหนดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของเด็ก โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความถนัด ความสนใจและตามความสามารถของตน

๒. ต้องกำหนดขอบเขตให้กว้างขวางในระยะต้น เพื่อให้เด็กมองเห็นส่วนรวมและได้มีประสบการณ์ขั้นพื้นฐานเพียงพอ เมื่อขึ้นชั้นสูง จึงมีการจัดวิชาเฉพาะสำหรับเลือกหรือหาความชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับกฎที่ว่าพัฒนาการเริ่มต้นจากการตอบสนองทั่ว ๆ ไปก่อนการตอบสนองเฉพาะ

๓. ต้องกำหนดวิชาต่าง ๆ ไว้อย่างมีระเบียบตามลำดับความยากง่ายและสอดคล้องกับลำดับขั้นของการพัฒนาการของเด็ก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัย ตลอดจนความพร้อมของเด็กด้วย

๔. ต้องคำนึงถึงผลที่เด็กได้รับโดยตั้งความมุ่งหมายไว้ให้เด็กเจริญเติบโตได้ส่วนสัมพันธ์กันทุกด้าน ไม่เน้นในด้านใดด้านหนึ่งจนเกินไปจนลืมนด้านอื่น ๆ เสีย ทั้งนี้เพราะความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นเรื่องของสหสัมพันธ์

๕. ต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องของประสบการณ์ที่จัดให้เด็กทุกระยะ เพราะพัฒนาการของเด็กในระยะใดก็ตามย่อมอาศัยพัฒนาการเดิมเป็นรากฐาน การจัดประสบการณ์ให้ต่อเนื่องกันจะเท่ากับเป็นการส่งเสริมความต่อเนื่องของพัฒนาการไปในตัว เช่น จัดลำดับกิจกรรมและเนื้อหาวิชาให้ต่อเนื่องกับสิ่งที่เด็กได้เรียนมาก่อนแล้ว

๖. ต้องคำนึงถึงอัตราความเร็วของความเจริญเติบโต และพัฒนาการในวัยต่าง ๆ โดยถือว่าในวัยเด็กก่อนเป็นวัยที่ความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นไปอย่างรวดเร็วนั้นประสบการณ์ที่จัดให้เด็กควรมีหลายรสหลายเรื่องและแปรเปลี่ยนอยู่เสมอเพื่อสนองความต้องการที่มีลักษณะเดียวกัน

๗. ต้องคำนึงถึงความจริงที่ว่าในวัยหนึ่ง ๆ ของเด็กนั้น พัฒนาการย่อมแสดงออกเด่นชัดเป็นอย่าง ๆ เสมอไป เพราะฉะนั้นการส่งเสริมพัฒนาการ จึงควรให้สอดคล้องกับสิ่งเด่นชัดเหล่านั้น

๘. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศของเด็ก โดยกำหนดวิชาและประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเพศหนึ่ง ๆ เช่น วิชาคหกรรมศาสตร์สำหรับเด็กผู้หญิง วิชาช่างสำหรับเด็กผู้ชาย วิชาบางอย่างเหมาะสมสำหรับทั้งสองเพศ เช่น ศิลปะ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรกำหนดให้เหมือนกัน

๙. ต้องคำนึงถึงการปรุงแต่งบุคลิกภาพของเด็กด้วย โดยพิจารณาจากพื้นฐานของเด็กและวัฒนธรรมของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

๑๐. ต้องมุ่งส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก โดยการจัดวิชาให้เหมาะสมไม่ยากหรือง่ายเกินไปเพื่อให้เด็กได้รับความพึงพอใจจากผลสำเร็จในงานที่ตนกระทำ ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กควรเป็นประเภทที่ทำหาย หรือเชิญชวนให้เด็กอยากทดลองกระทำโดยไม่รู้สึกรู้สีก่อนหรือรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ปราศจากความหมายแก่ตน

๑๑. ควรเน้นในแง่ของการส่งเสริมให้เด็กได้กระทำสิ่งต่าง ๆ มากกว่าการท่องจำเนื้อหาวิชา

๑๒. ควรมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กมากกว่าอย่างอื่น

๑๓. การวางหลักสูตรนอกจากจะมุ่งในพัฒนาการปัจจุบันของเด็กแล้วจะต้องให้รากฐานสำหรับรองรับพัฒนาการในอนาคตด้วย

๒. ปรัชญาศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร

การจัดการศึกษาโดยทั่วไปนั้นมีหลักสำคัญอยู่ว่า การศึกษาจะก่อให้เกิดผลอย่างไรในตัวผู้เรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละสังคมบางสังคมอาจต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้รอบรู้ในสรรพวิทยาต่าง ๆ หรือเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด บางสังคมต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะหาเลี้ยงชีพ และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมได้ หรือบางสังคมอาจต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถที่จะช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ ความต้องการเหล่านี้จะไม่เหมือนกันในแต่ละสังคม เพราะชนบทรอบมณฑลประเพณีวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนค่านิยมของสังคมแต่ละสังคมแตกต่างกันออกไป ดังนั้น การจัดการศึกษาของสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับประเทศ จึงจำเป็นต้องมีแนวคิดและแนวทางที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้บรรลุผลในตัวผู้เรียนอย่างเดียวกัน แนวคิดและแนวทางดังกล่าวนี้เรียกได้ อย่างหนึ่ง คือ ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร พื้นฐานทางด้านปรัชญามีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับประเทศ การจัดการศึกษาในแต่ละประเทศย่อมมีหลายระดับ การศึกษาแต่ละระดับนี้จะสามารถนำพาผู้เรียนไปในทิศทางเดียวกัน จำต้องมีปรัชญาเป็นเครื่องช่วยกำหนดความมุ่งหมายตลอดจนหลักสูตรและการสอนปรัชญาการศึกษาเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หลักสูตร ครู ผู้เรียน และถ้าจะกล่าวในแง่ของการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ปรัชญาการศึกษาจะมีส่วนสัมพันธ์และนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การเลือกและการจัดเนื้อหาและกิจกรรม การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตรโดยตลอด ดังนั้น ผู้ที่จะทำการพัฒนาหลักสูตรจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการศึกษาอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำมาใช้โดยสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ในปัจจุบันนี้หลักสูตรจะไม่ร่างขึ้นตามแนวทางปรัชญาหนึ่งปรัชญาใดเท่านั้น แต่มักจะเป็นการผสมผสานและเลือกนำมาใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพสังคมเป็นหลัก แนวคิดของปรัชญาแต่ละสาขาจะมีส่วนดี และส่วนเสียอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันตามสภาพของสังคม ดังนั้น นักพัฒนาหลักสูตรจึงต้องศึกษาปรัชญาการศึกษาเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง เพื่อนำมาปรับให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการศึกษาอย่างสมบูรณ์ การผสมผสานแนวคิดทางปรัชญาที่เรียกว่าเป็นแบบ **คตินิยมสรรผสาน (Eclecticism)** ซึ่งเป็นรูปแบบของปรัชญาการศึกษาที่ประเทศไทยใช้เป็นหลักปฏิบัติ

๓. เศรษฐกิจการเมืองและการปกครองกับการพัฒนาหลักสูตร

เศรษฐกิจในสภาพของสังคมไทยนั้น มีลักษณะทางเศรษฐกิจในแบบเกษตรกรรม เป็นส่วนใหญ่ ชาวชนบทดำรงชีพอยู่กับการทำไร่ ทำนา ทำสวน ส่วนพวกที่อาศัยอยู่ตามตัวเมืองก็มี อาชีพในการประกอบอาชีพในการประกอบธุรกิจทางการค้าเป็นส่วนใหญ่ และธุรกิจการค้าในวัน จะกว้างขวางออกไปทุกที แม้แต่สังคมแบบเกษตรกรรมก็กำลังจะลดลงไปเรื่อย ๆ โดยอุตสาหกรรมจะ ก้าวเข้ามาแทนที่ ในสภาพทางเศรษฐกิจทุกวันนี้ คนไทยตกอยู่ในสภาพตกต่ำ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ค่าครองชีพได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ฉะนั้น การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นจะต้องตระหนักในปัญหา เศรษฐกิจดังกล่าว เช่น

๑. ในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมุ่งสอนให้เด็กมีนิสัยในการเก็บออมและประหยัด ในการใช้จ่าย เพื่อว่าเมื่อโตขึ้นและมีครอบครัวจะได้รู้พื้นฐานเบื้องต้นในการทำบัญชีรายได้รายจ่าย ส่วนตัว เด็กควรเรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยและที่สำคัญคือ ให้รู้จักเลือกบริโภคที่เหมาะสม

๒. ในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมุ่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ข้อมูลทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับรายได้ของประชากรและงบประมาณของชาติ ยังใช้ประโยชน์ในการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียน สำหรับในส่วนที่ผู้ปกครองจะสามารถรับผิดชอบได้และ ใช้ในการกำหนดรูปแบบของการจัด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณของประเทศอีกประการหนึ่งด้วย

การเมืองและการปกครอง ความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน หากพิจารณาในแง่ของทางการเมืองและการปกครองแล้ว มีสิ่งที่น่าสนใจให้พิจารณา ดังนี้

๑. สังคมไทยในปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางหลักการและวิธีการของ ครอบครัว การปกครองและศาสนา ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดความขัดแย้งในแนวคิดและศีลธรรม จรรยา ตลอดจนทั้งคุณค่าต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน

๒. ความเป็นอยู่ในครอบครัวของคนไทยในปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนไปอย่างมาก จะเห็น ได้ว่าครอบครัวกำลังเล็กลง แต่เดิมเราเคยอยู่กันในหมู่ญาติมิตรเต็มบ้าน เดียวนี้เรากำลังเปลี่ยนไป ในทางที่ต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่กับลูก ๆ พุดกันไม่ค่อยเข้าใจกันมากขึ้นทุกที ความสัมพันธ์ระหว่างเพศก็แตกต่างกันไปจากเดิม

ในด้านการปกครอง การศาสนาและวัฒนธรรมก็เช่นเดียวกัน มีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างมากมาย รูปแบบของการปกครองเป็นประชาธิปไตยก็ดูจะไม่ค่อยได้รับความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีการแก่งแย่งอำนาจและโฆษณาชวนเชื่อกันอย่างมาก ยิ่งนโยบายการเมืองแล้ว ดูเหมือนเราจะ ไม่ค่อยสนใจใคร่เรียนนอกจากตนเอง สำหรับในด้านศาสนาก็มีเรื่องที่น่าห่วงอีกมากเหมือนกัน เพราะ ศาสนาพุทธที่เป็นหลักในการปฏิบัติอันจะก่อผลแก่ตนเอง และแก่สังคมกำลังจะย่อหย่อน และห่างเหิน ไปจากจิตใจของคนไทยมากขึ้นทุกที ยิ่งในแง่ของมรดกทางวัฒนธรรมอันได้แก่ศิลปกรรมต่าง ๆ ของไทยก็หาคนเข้าใจได้ยากขึ้นทุกที

ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านใด ๆ ก็ตามรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครอง ก็มักจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันขึ้นได้เสมอ ทั้งในเรื่องของศีลธรรม จรรยา และในเรื่องของคุณค่าในสังคม ความเข้าใจในเรื่องของสังคมของเด็กซึ่งได้รับมาจากโรงเรียน

หรือสิ่งแวดล้อมภายนอกก็เปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้รับในบ้าน ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับครู อาจารย์ ก็มีโอกาสดุดกันน้อย เป็นสาเหตุให้ความขัดแย้งกันมีมากขึ้นทุกที ทั้งนี้ อาจรวมถึงความขัดแย้งในทางอุดมการณ์และการเมืองด้วย

ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรจึงควรระลึกลักษณะที่การที่จะมองอนาคตได้อย่างถูกต้องชัดเจนใกล้เคียงที่สุดนั้น ย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างเท่าที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็อาศัยการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของชาติเป็นเกณฑ์ แต่เรื่องของอนาคตเป็นเรื่องที่ทำนายได้ยากว่าอะไรจะเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้อย่างไร รวมทั้งแผนพัฒนาต่าง ๆ ก็ยังเป็นเรื่องที่ยืนยันไม่ได้แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นเช่นนั้นจริง เพราะลักษณะของสังคมไทยเราก็แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงออกชัดเจนเช่นนี้แล้ว การจัดหลักสูตรเพื่อสังคมแบบใดจึงไม่อาจจะกำหนดได้แน่นอนลงไปเมื่อเป็นเช่นนี้ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม จึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา

๔. สังคม จริยธรรม และวัฒนธรรม กับการพัฒนาหลักสูตร

สังคม หมายถึง การที่มนุษย์รวมกันอยู่เป็นหมู่คณะ มีทั้งหญิงและชาย ตั้งภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นประจำเป็นเวลานานตามสมควรพอจะเรียนรู้และปรับปรุงตนเองแต่ละคนได้ และประกอบการทำงานเข้ากันได้ดี มีความสนใจร่วมกันในสิ่งอันเป็นมูลฐานแห่งชีวิต แต่มีผู้ให้ความคิดเห็นว่า การมองสังคมตามลักษณะที่กล่าวมาแล้วมิได้มองในแง่ของการขัดแย้งอันเป็นลักษณะสำคัญในสังคมและสังคมควรจะมีเป้าหมายในแง่ที่ว่าสังคมเป็นชนกลุ่มใหญ่ ที่ดำเนินชีวิตในระบบของเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมหนึ่ง และระบบเช่นว่าเคลื่อนไหวไปสู่ระบบอื่นเรื่อยไป เพราะความขัดแย้งภายในระหว่างคนกับธรรมชาติและระหว่างคนกับคนด้วยกัน

จริยธรรมมีความหมายใกล้เคียงกับศีลธรรม คือ สอนให้เรารู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว แต่ยังไม่มีความมาตรฐานที่แน่นอน ที่จะวัดว่าจริยธรรมหรือศีลธรรมใดดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสังคมนั้น ๆ จะตัดสิน อย่างไรก็ตามพระพุทธเจ้าได้วางหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ว่าไม่ว่าจะทำอะไร ถ้าหากตัวเองหรือสังคมเดือดร้อน หรือวิญญูชนติเตียน ก็ไม่ควรทำถือว่าเป็นความชั่ว (วิญญูชนต่างกับปัญญาชน) ปัญญาชน คือ คนที่มีความรู้แต่ความประพฤติอาจไม่ดี ส่วนวิญญูชนนั้นต้องมีทั้งความรู้และความประพฤติดี และตัวเองก็ไม่เดือดร้อน และวิญญูชนสรรเสริญ นั่นควรทำถือว่าเป็นความผิด คนเราจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในทุกสังคม ถ้าหากเขาทำแต่เรื่องที่ตนเองไม่เดือดร้อน สังคมก็ไม่เดือดร้อน และวิญญูชนสรรเสริญ

วัฒนธรรมเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจของมนุษย์ การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันในสังคมโดยปกติสุขนั้น จำเป็นจะต้องมีเอกภาพของวัฒนธรรม ประเทศใดมีวัฒนธรรมดีก็สะดวกต่อการปกครอง ส่วนประเทศที่ขาดวัฒนธรรมย่อมยากต่อการปกครอง ซึ่งทำให้สร้างความเจริญก้าวหน้าได้โดยยาก และถ้าหากว่าชาติใดไร้เสียซึ่งวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง แม้จะมีกำลังอำนาจเพียงใดก็ตาม ในที่สุดก็จะถูกกลืนชาติจะต้องรับเอาวัฒนธรรมของผู้อื่นมาใช้เป็นของตน และในที่สุดก็ต้องเสียบุคลิกลักษณะของตนไป คำว่าวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีลักษณะที่

๑. แสดงความเจริญองงามทั้งจิตใจและวัตถุ
๒. แสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๓. แสดงถึงความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ

๔. แสดงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน

ความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับสังคม จริยธรรม และวัฒนธรรม

๑. หลักสูตรต้องสนองความต้องการของสังคม การมองลักษณะของความต้องการของสังคมมองได้หลายลักษณะบางคนก็มองสังคมไทยว่าเป็นสังคมเกษตรกรรมบางคนก็มองว่าเป็นสังคมเกษตรที่กำลังคลี่คลายไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ฉะนั้น การพัฒนาหลักสูตรก็จะต้องมองสังคมในลักษณะที่กว้างและครอบคลุมเพื่อจะได้สนองความต้องการของสังคมได้อย่างทั่วถึง

๒. หลักสูตรต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม ในสังคมไทยนั้นเป็นที่กล่าวกันอยู่เสมอว่า จะต้องให้มีความเสมอภาคกันโดยทั่วหน้า แต่ปรากฏว่าหลักสูตรที่แล้วมาได้สอนความรู้โดยไม่รู้ตัว ทั้งตำราและวิธีการมุ่งเพื่อประโยชน์ของคนส่วนน้อย ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นเท่าใดก็กลายเป็นอภิสิทธิ์ชนขึ้นเท่านั้น การพัฒนาหลักสูตรต้องแก้ปัญหาดังกล่าว

๓. หลักสูตรจะต้องเน้นในเรื่องความรักชาติรักประชาชน ไม่มีประชาชนก็ไม่มีชาติ การให้ความสำคัญกับความรักชาติเท่ากับจะต้องรักประชาชนในชาติ ประชาชนในชาติประสบกับปัญหาอย่างไรและควรที่จะให้ความรักโดยการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง เป็นสิ่งที่หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติในความหมายส่วนรวมเป็นประเทศ

๔. หลักสูตรจะต้องแก้ปัญหาให้กับสังคมไม่ใช่สร้างปัญหาให้กับสังคม ทุกวันนี้สังคมไทยได้ประสบกับภาวะการว่างงาน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วหางานทำไม่ได้ หลักสูตรย่อมเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวได้ หลักสูตรจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้โดยกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีความสามารถที่จะสร้างงานให้กับตนเองได้ ไม่เลือกงาน และที่สำคัญคือต้องไม่มัววอกแวกแต่จะหางาน แต่ต้องสร้างงานขึ้นมาเองได้

๕. หลักสูตรจะต้องปรุงแต่งสังคม ลักษณะด้อยของสังคมไทยในส่วนของความเชื่อ คือคนไทยยังตกอยู่ในอิทธิพลของความเชื่อทางไสยศาสตร์ โชคกลางของคลัง ชาตเหตุผล หลักสูตรจะมีบทบาทในการแก้ไขสิ่งเหล่านี้ และจะต้องเน้นในเรื่องความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์

๖. หลักสูตรจะต้องสร้างความสำนึกในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม สังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีใครที่จะสามารถรักษาสภาพของสังคมไว้ได้โดยไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรจะต้องสร้างความสำนึกให้ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นปรากฏการณ์ธรรมดา ไม่ใช่เป็นเรื่องร้ายแรงแต่ประการใด

๗. หลักสูตรจะต้องชี้แนะในการเปลี่ยนแปลงประเพณีและค่านิยม มีประเพณีและค่านิยมบางอย่างในสังคมไทยที่ไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ประเพณีการบวชนาค การแต่งงาน มักจะปฏิบัติกันแบบที่เรียกว่า "ต้ำน้ำพริกละลายแม่น้ำ" สิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ก็เพราะค่านิยมที่ว่า "ฉิบหายไม่ว่าเอาหน้าไว้ก่อน" เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม หลักสูตรจะต้องชี้แนะให้เลิกปฏิบัติในสิ่งเหล่านี้

๘. หลักสูตรจะต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมและจริยธรรม วัฒนธรรมและจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมได้ส่งสมกันมาหลายชั่วอายุคน สิ่งที่ดีที่เหมาะสมก็ยังคงอยู่ถึงสภาพปัจจุบัน จึงเป็นหน้าที่ของหลักสูตรที่จะต้องเลือกเอาสิ่งที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันมาถ่ายทอดให้กับเยาวชน

๙. หลักสูตรจะต้องปลูกฝังในเรื่องของความซื่อสัตย์และยุติธรรมในสังคม สังคมที่ล้ำหลังประเทศที่ด้อยพัฒนา เป็นสังคมที่ขาดความซื่อสัตย์และขาดความยุติธรรม สังคมไทยยังคงอยู่ในสภาพดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่ของหลักสูตรที่จะต้องปลูกฝังในเรื่องดังกล่าว

๑๐. หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องผลประโยชน์ในสังคม ทุกวันนี้สังคมไทยยังไม่ได้กระจายผลประโยชน์ในสังคมได้อย่างทั่วถึง ผลประโยชน์มักจะถูกอยู่กับชนกลุ่มน้อยผู้มีอำนาจ ผู้ผลิตไม่ได้รับการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ผลประโยชน์ตกอยู่กับคนกลาง หลักสูตรจะต้องมีส่วนในการแก้ไขสิ่งเหล่านี้เพื่อความมั่นคงและความสุขของสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัตนชัย สุวรรณเทศ (๒๕๔๕ : ๑๖๑-๑๖๖) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุงหน่วยการศึกษาของกองทัพบก สรุปได้ว่า โรงเรียนเหล่าสายวิทยาการของกองทัพบก มีสภาพปัญหาที่สะสมมาเป็นเวลานาน การจะพัฒนาหน่วยการศึกษาได้จะต้องแก้ปัญหาเหล่านั้นก่อน ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคลทางการศึกษา โครงสร้างหน่วยการศึกษา หลักสูตรการศึกษา และการงบประมาณ โดยมีข้อเสนอแนะเรื่องการพัฒนาการศึกษาและหน่วยการศึกษา ว่าอันดับแรกจะต้องเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องการศึกษาและการเป็นครู อาจารย์ในหน่วยการศึกษาเสียใหม่ซึ่ง ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ผู้บริหารระดับสูง จะต้องเห็นชอบและให้ความสำคัญของการศึกษาด้วย

วีระเทพ จันทร์เผ่าแสง (๒๕๕๐ : ๖๐-๖๕) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของกองทัพไทย โดยผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของกองทัพไทย มีความเหมาะสมที่จะใช้ประกอบการปฐมนิเทศนายพลของกองทัพไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระยะเวลาในการอบรม จำนวน ๓ สัปดาห์ (๙๐ ชั่วโมง) หัวงเวลาในการอบรมปีละ ๒ รุ่น ในเดือน พ.ค. และ พ.ย. ของทุกปี การจัดการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชาถูกต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รูปแบบการจัดการศึกษาก็สอดคล้องเหมาะสมดีแล้ว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความกระตือรือร้นของผู้บังคับบัญชาระดับสูง ผู้บังคับบัญชาและผู้อำนวยการกองของหน่วยที่รับผิดชอบในการจัดการอบรม นั่นคือสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และสถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ที่มีทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาเห็นการศึกษามีความสำคัญ เห็นคุณภาพของการศึกษามีความสำคัญมาก จึงติดตามสถานการณ์ ติดตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาในหัวงเวลานั้น แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย ก้าวทันการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดหรือกรอบของแนวปฏิบัติที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนชัย สุวรรณเทศ (๒๕๔๕ : ๑๖๑-๑๖๖) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุงหน่วยการศึกษาของกองทัพบก พบว่าการพัฒนาการศึกษาและหน่วยการศึกษา อันดับแรกจะต้องเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องการศึกษาและการเป็นครู อาจารย์ในหน่วยการศึกษาเสียใหม่ซึ่งผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ผู้บริหารระดับสูง จะต้องเห็นชอบและให้ความสำคัญของการศึกษาด้วย และจากผลการวิจัย วีระเทพ ฯ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อจะนำไปเป็นประโยชน์ในทางแก้ไข และเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของกองทัพบกได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป ดังนี้

๑. จากตัวแปรความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของ กองทัพอไทย อธิบายให้เห็นว่า

๑.๑ ระยะเวลาและห้วงเวลาในการจัดการอบรม รวมทั้งการจัดการอบรมที่ผ่านมา เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมดี

๑.๒ รูปแบบและวิธีการอบรม

การบรรยายเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ดังนั้น ถ้าจะให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับ ประโยชน์ในการอบรมมากที่สุด ควรพิจารณาคัดเลือกผู้บรรยายที่จะมาบรรยายในหัวข้อวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับหัวข้อวิชานั้น ๆ โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ในหลักสูตรนี้ทุกท่านเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ ความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น การที่จะยอมเรียนรู้ หรือรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ อย่างตั้งใจ และเต็มใจนั้น ผู้นำเสนอหรือผู้บรรยายต้องเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทาง วิชาการในเรื่องนั้น เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่ ได้รับการยอมรับในความสามารถจากสังคมทั่วไป เพราะการบรรยายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลและ เนื้อหาวิชาที่จำเป็นแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้อธิบายและทำความเข้าใจในเรื่องที่เป็น ปัญหาให้เข้าใจตรงกัน

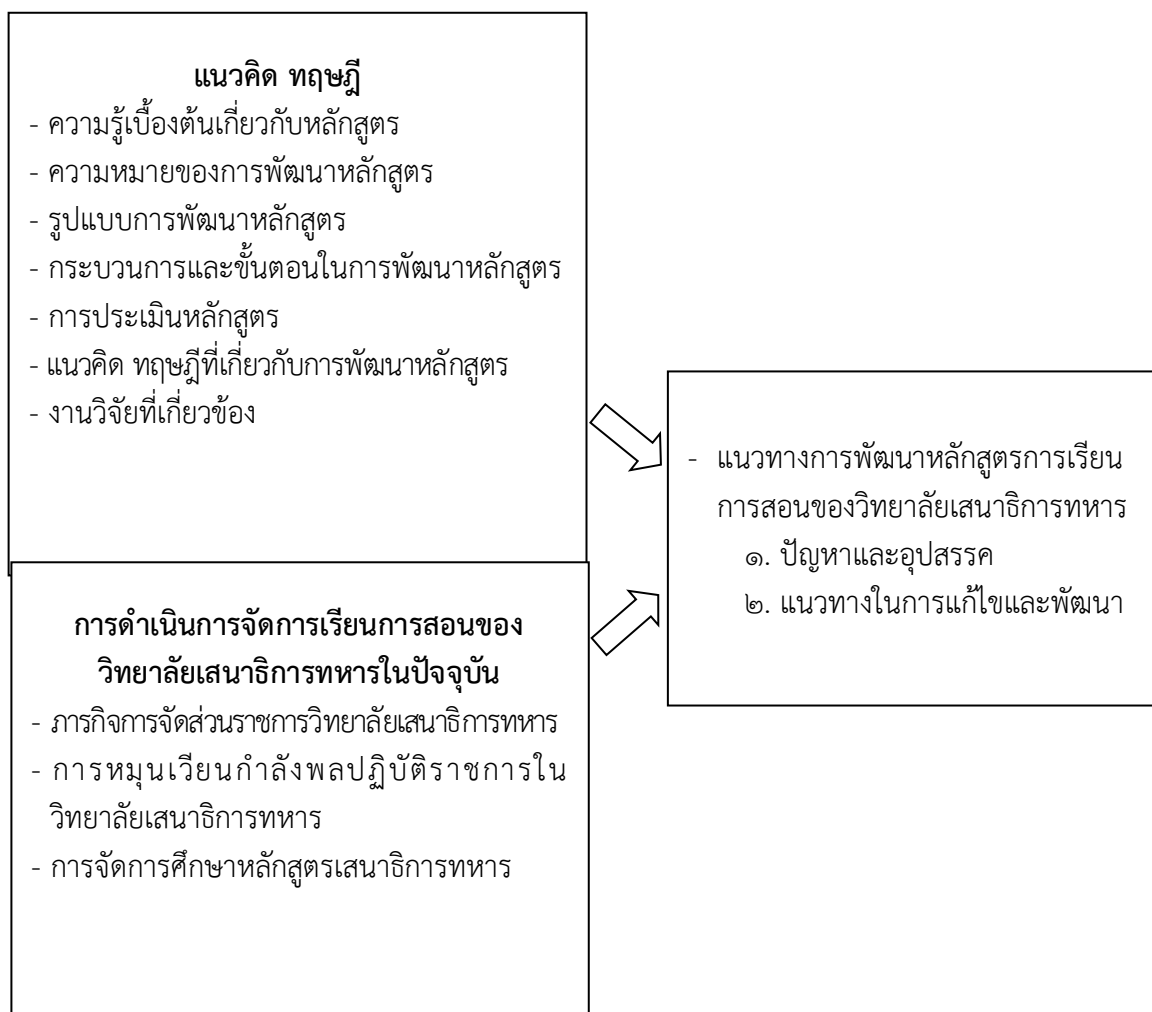
๒. จากตัวแปรความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพล ของกองทัพอไทย อธิบายให้เห็นถึงความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมว่าการจัดหลักสูตรเนื้อหาวิชาในหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากในทุกเนื้อหาวิชา โดยผู้รับการอบรมส่วนใหญ่คิดว่าหลักสูตรดังกล่าว มีความเหมาะสมของวัตถุประสงค์มากที่สุด ดังนั้น ถ้าจะให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับประโยชน์ จากการอบรมมากที่สุด ควรพิจารณาเนื้อหาวิชาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ ของหลักสูตรให้มากที่สุด โดยการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาวิชาควรวิเคราะห์จุดประสงค์แต่ละหัวข้อว่า ควรจะประกอบด้วยเนื้อหาอะไร เนื้อหาวิชาดังกล่าวควรจะให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จะพัฒนา ระบบความคิด และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ สอดคล้องกับ จุดประสงค์ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์แก่ผู้เรียน และสิ่งสำคัญคือเป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้

วชิราชัย พึ่งทหาร (๒๕๕๑ : ๘๐-๘๔) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรชั้นนายพัน โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ โดยประเมินผลการใช้และพัฒนาหลักสูตร ผลจากการประเมิน การใช้หลักสูตรชั้นนายพัน โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ พบว่าอยู่ในระดับดี มีจุดเด่นที่เป็น หลักสูตรการศึกษาตามแนวทางรับราชการสูงสุดสำหรับนายทหารสัญญาบัตรเหล่าทหารราบ มีสาระของหลักสูตรเหมาะสมกับสถานภาพของผู้เข้าศึกษาที่เน้นความเชี่ยวชาญทางยุทธวิธีระดับ กองร้อย กองพัน และกรม สามารถเชื่อมโยงยุทธการกองพล กับการปฏิบัติทางยุทธวิธีในระดับ กองร้อย กองพันได้เป็นอย่างดี ส่วนจุดอ่อนและอุปสรรคของหลักสูตรนี้อยู่ที่ความเข้าใจของ ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงในกองทัพบก การขาดความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาและ ขอบเขตของหลักสูตรยังไม่สามารถรองรับต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ตามยุทธศาสตร์การป้องกัน ประเทศของกระทรวงกลาโหมได้อย่างครบถ้วน จำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์ไม่เพียงพอ ตลอดจน ขาดแรงจูงใจที่ผลักดันให้อาจารย์ก้าวไปสู่ความเชี่ยวชาญในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรนี้สามารถพัฒนาให้เป็นหลักสูตรที่สามารถรองรับต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ตามยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหมได้อย่างครบถ้วน โดยการสร้างหลักสูตรที่มีปรัชญาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยยังคงวิชาหลักเป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตร ชั้นนายพันเหล่าทหารราบไว้ ปรับปรุงเกณฑ์ต่าง ๆ ของหลักสูตร พัฒนาทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน และพัฒนาระบบประกันคุณภาพของหลักสูตรควบคู่ไปกับการเพิ่มจำนวน อัตรา และพัฒนาคุณวุฒิของอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการสอนได้

กรอบความคิดของการวิจัย

สรุป

จากการทบทวน ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร สามารถสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความหมายของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และมีความสำคัญ คือ เป็นแนวทางที่ครูจะต้องยึดถือในการจัดเรียนการสอน

องค์ประกอบของหลักสูตร ส่วนใหญ่จะองค์ประกอบพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์หรือต้องการของหลักสูตร ซึ่งจะเป็แนวทางในการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่า จะสอนเนื้อหาอะไร สอนแก่ใคร ทำไมจึงสอน มีความประสงค์อะไร จะใช้วิธีการใดสอน และจะทำการประเมินผลอย่างไร

๒. เนื้อหาของหลักสูตร หมายถึง สาระของความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้วิชานั้น ๆ ซึ่งจะเป็รายละเอียดที่จะนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการของหลักสูตร

๓. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การแปลจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปสู่การสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรที่กำหนด โดยการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ มีคุณสมบัติตามหลักสูตร ซึ่งอาจรวมถึงสื่อการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้วย

๔. การประเมินผล คือ กระบวนการที่ทดสอบและแสดงให้ทราบว่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่ โดยให้จุดมุ่งหมายเป็นแนวทางของการประเมินผล เพื่อให้ได้ผลออกมาปรับปรุงการเรียนการสอนเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน และการดำเนินการอื่น ๆ

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

กระบวนการและขั้นตอนในพัฒนาหลักสูตร จากความเห็นที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อการพิจารณาสร้างหลักสูตรขึ้นมาแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการนั้นๆ

๒. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำต่อจากการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในตัวผู้เรียน อันจะช่วยให้สภาพปัญหาหรือความต้องการได้รับการแก้ไขหรือได้รับการตอบสนอง

๓. การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของการคัดเลือก บรรจุเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อหรือหนทางที่จะช่วยนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

๔. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเบื้องต้นก่อนนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่กำหนดว่าควรจะวัดและประเมินอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและหลังจากการยกร่างหลักสูตรได้แล้ว จะเป็นขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อดูคุณภาพของหลักสูตรที่ร่างขึ้นว่ายังมีจุดอ่อนหรือมีข้อบกพร่อง ที่ควรแก้ไขปรับปรุงในเบื้องต้นอย่างไรบ้าง ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้

การประเมินหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานหลักสูตร ตั้งแต่ก่อนการใช้งาน ระหว่างการใช้งาน และหลังการใช้งาน เพื่อเป็นข้อมูลที่ประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าหลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตรต่อไป และยังเป็นข้อมูลที่บ่งบอกถึงคุณค่าของหลักสูตรด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการพัฒนาการศึกษา นอกจากคำนึงถึงเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา แล้ว ยังต้องคำนึงถึงบุคลากรทางการศึกษา อันได้แก่ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง ผู้บริหารทางการศึกษา ครูอาจารย์ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนา และมีทัศนคติที่ดีในเรื่องของการศึกษาด้วย

บทที่ ๓

การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ในการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในส่วนที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อดังนี้

๑. แผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ด้านการศึกษา
๒. นโยบายการศึกษากองทัพไทย
๓. ประวัติวิทยาลัยเสนาธิการทหารโดยสังเขป
๔. ภารกิจ การจัด และหน้าที่ส่วนราชการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการบรรจุกำลัง
๕. หลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร
๖. การจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร

แผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ด้านการฝึกศึกษา

แผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ เป็นผลจากการพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการทั้งในระดับกระทรวงกลาโหม สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุด และเหล่าทัพ รวมทั้งผ่านความเห็นชอบของสภากลาโหมแล้ว ดังนั้นแผนแม่บท ฯ ฉบับนี้ จึงสามารถใช้เป็นกรอบแนวทางหลักในการปรับปรุงกระทรวงกลาโหมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งหวังให้ส่วนราชการใช้เป็นกรอบแนวความคิด ในการปรับปรุงระบบงานการบริหารจัดการโครงสร้างการจัดหน่วย กำลังพล และยุทธโศปกรณ์ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้กระทรวงกลาโหม เป็นองค์กรนำในการสร้างหลักประกันความมั่นคงของรัฐ และปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อความผาสุกของประชาชน (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๐ : ๒๑-๒๒)

กระทรวงกลาโหม ได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การปฏิรูประบบราชการในภาพรวม และยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม รวม ๔ ประการ (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๐ : ๒๓-๒๔) คือ

๑. มีการบริหารจัดการที่ดี (Good Management) ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ โดยการจัดกลุ่มหน่วยงานที่มีภารกิจประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน หรือยุบรวมภารกิจที่ซ้ำซ้อนไว้ด้วยกัน
๒. มีขนาดเหมาะสม (Good Size) ปรับลดกำลังพล และปรับโครงสร้างของหน่วยให้ได้มาตรฐาน และเป็นระบบ
๓. มีหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) จัดระเบียบการบริหารราชการในกระทรวงกลาโหมให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล อันประกอบด้วย หลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า

๔. มีความสามารถที่ดี (Good Capacities) ให้กองทัพมีขีดความสามารถสูงขึ้นในการปฏิบัติการ และให้สำนักงานปลัดกระทรวง มีบทบาทมากขึ้นในด้านการบริหารจัดการ และงานที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเตรียมกำลังและใช้กำลัง

ในด้านการเตรียมกำลัง กระทรวงกลาโหมได้กำหนดขีดความสามารถที่ต้องการเพื่อการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร จากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในประเทศไว้หลายประการเพื่อเป็นกรอบนโยบายซึ่งจะได้กล่าวต่อไป แล้วจึงได้กำหนดแนวความคิดในการปรับปรุงระบบงานและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยจำแนกออกเป็นระบบงานด้านต่าง ๆ สำหรับระบบงานด้านการฝึกและศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้สามารถตอบสนองบทบาทและภารกิจของกองทัพในอนาคต ให้โครงสร้างองค์กรการฝึกและศึกษาของส่วนราชการในแต่ละระดับต้องมีเอกภาพ ประสานสอดคล้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และจะต้องตอบสนองวัตถุประสงค์ร่วมกันคือให้ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหมเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และทำให้การปฏิบัติการร่วมระหว่างเหล่าทัพมีประสิทธิภาพสูงขึ้น กำหนดวิธีดำเนินงานประการหนึ่งคือ ให้รวมหน่วยงานด้านการศึกษาในระดับกองทัพไทย และรวมหน่วยงานด้านการศึกษาในระดับเหล่าทัพเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพในการดำเนินงานด้านการศึกษา (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๐ : ๔๓-๔๔)

ขีดความสามารถที่ต้องการของกระทรวงกลาโหม เพื่อการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร จากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในประเทศ สรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกศึกษาได้ดังนี้ (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๐ : ๑๘๔-๑๘๖)

๑. กระทรวงกลาโหม ต้องมีขีดความสามารถในการควบคุมบังคับบัญชา อำนาจการและประสานการปฏิบัติเกี่ยวกับการสนับสนุนภารกิจเพื่อสันติภาพ องค์กรเพื่อสันติภาพ และกลุ่มประเทศมหาอำนาจบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ

๒. กระทรวงกลาโหม ต้องมีขีดความสามารถในการฉีกกำลังกับภาคประชาสังคมเพื่อการป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ยามปกติ และนำไปสู่การระดมสรรพกำลังในยามไม่ปกติ

๓. กระทรวงกลาโหม ต้องมีขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือด้านการคุ้มครอง และรักษาผลประโยชน์แห่งชาติกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สามารถใช้กำลังกองทัพในการคุ้มครอง และรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. กระทรวงกลาโหม ต้องมีขีดความสามารถด้านการปฏิบัติการจิตวิทยา และประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนรัฐบาลในการปลูกฝังอุดมการณ์ของชาติ และเน้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกถึงการรักษาความมั่นคงของชาติ

๕. กระทรวงกลาโหม ต้องมีขีดความสามารถในการรวบรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีขีดความสามารถในการควบคุมบังคับบัญชากำลังรวบรวมได้อย่างเหมาะสม รวดเร็ว ทันเวลา และต่อเนื่อง สามารถมองเห็นภาพสถานการณ์ในทุก ๆ ด้านได้ตามเวลาที่เป็นจริงในขณะนั้น (Real Time)

๖. กระทรวงกลาโหม ต้องมีขีดความสามารถในการให้การศึกษา และพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ในวิชาชีพของตนเอง และในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องมีการให้การศึกษาในสถาบันการศึกษาทางทหาร เพื่อให้กำลังพลได้รับทราบในหลักการ และนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องซึ่งกันและกัน ดังนั้นกองบัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงหน่วยหนึ่งของกระทรวงกลาโหม มีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพไทย การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังตามอำนาจ

หน้าที่ของกระทรวงกลาโหม ได้นำขีดความสามารถที่ต้องการในการเตรียมกำลัง มาพิจารณากำหนด แนวความคิดในการพัฒนากองทัพและปรับปรุงระบบงานต่าง ๆ อย่างบูรณาการ และให้มีความ สอดคล้องกันแล้ว จึงได้กำหนดมาตรการดำเนินงานและวิธีการปฏิบัติของ ระบบงานปฏิบัติ การร่วม และระบบงานด้านการศึกษา ซึ่งเป็นระบบงานที่มีความสำคัญมากในการเตรียมกำลังด้านการฝึก ศึกษา เพื่อให้หน่วยส่วนการศึกษานำไปพิจารณาดำเนินการ สรุปในสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. แนวความคิดในการพัฒนากองทัพ (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๐ : ๑๘๖-๑๘๗)

จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ และสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว กองทัพไทยจึงได้ปรับปรุงให้ทันสมัย กะทัดรัด และเหมาะสม มีความสมดุลกันระหว่าง ส่วนกำลังรบกับส่วนสนับสนุน มีอำนาจการยิง การทำลาย และความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่สูง การจัดหน่วยมีความเหมาะสมกับภารกิจและสภาพภูมิประเทศ มีความอ่อนตัวในการนำไปใช้ในภารกิจต่าง ๆ บนพื้นฐานของการประสานสอดคล้อง ทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และความมุ่งหมาย ดังนั้นการจัดเตรียม กำลังกองทัพ จึงต้องประกอบด้วยกำลังประจำการและกำลังสำรองในจำนวนที่ได้จัดส่วนกัน ทั้งใน ระดับยุทธการ (Operational Level) และระดับพัฒนากำลัง (Force Development Level) สามารถประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกระดับความขัดแย้ง และสามารถปฏิบัติการรบได้หนึ่งด้าน และป้องกันอีกด้านหนึ่งในเวลาเดียวกัน

โครงสร้างกำลังกองทัพ เน้นความมีเอกภาพในการบังคับบัญชา สั่งการ มีการเชื่อมโยงงาน และขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ระหว่างเหล่าทัพเข้าด้วยกัน เพื่อความมีเอกภาพ ความประหยัด และประสิทธิภาพในการบริหาร รวมทั้งมีการกระจายอำนาจการบริหารจากหน่วยระดับบนลงไปยัง หน่วยระดับล่างอย่างเหมาะสม การกำหนดโครงสร้างกำลังกองทัพยึดถึงความเป็นไปได้และ ขีดความสามารถโดยรวมทางเศรษฐกิจของประเทศ การสนธิเชื่อมโยงขีดความสามารถและทรัพยากร ระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งในและนอกกระทรวงกลาโหม รวมถึงภาคเอกชน

การจัดระบบบริหารของกองทัพ เน้นความเป็นสากลเป็นความสำคัญอันดับแรก เพราะการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะดำเนินโดยองค์กร ระหว่างประเทศเกือบทั้งสิ้น การที่มีการร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการฝึก การศึกษา การสัมมนา และการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นตั้งแต่ในยามปกติและกองทัพต่างชาติ และองค์การ/หน่วยงานฝ่ายพลเรือน ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ จะช่วยให้การพัฒนากองทัพมีความเป็น สากลมากยิ่งขึ้น และจะทำให้กองทัพไทยมีความพร้อมที่จะร่วมมือกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นการพัฒนาบุคลากรของกองทัพในด้านวิชาการ และ การศึกษาให้ก้าวหน้า กว้างขวาง และทันสมัยตลอดเวลา

๒. การปรับปรุงระบบงานการปฏิบัติการร่วม และระบบงานด้านการศึกษา (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๕๐ : ๒๐๘-๒๑๖)

๒.๑ จัดการฝึกร่วมให้ใกล้เคียงกับการปฏิบัติการจริง เพื่อสร้างความคุ้นเคยและ นำข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นไปปรับปรุงแก้ไข ด้วยการกำหนดสถานการณ์การฝึกร่วมให้ใกล้เคียงกับ การปฏิบัติการจริง ปัญหาการฝึกต้องจัดให้เหมาะสมเพื่อฝึกฝ่ายเสนาธิการร่วมในการอำนวยความสะดวก และนำบทเรียนที่ได้จากการฝึกไปปรับปรุง พัฒนาหลักนิยม หลักการ และ/หรือ ระเบียบปฏิบัติประจำ ของกองทัพไทยให้สามารถปฏิบัติการร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒. จัดให้มีการฝึกศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างพื้นฐานในการปฏิบัติการร่วม สร้างสัมพันธภาพและวิสัยทัศน์ที่ใกล้เคียงกันด้วยการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการร่วมในอนาคต โดยหลักสูตรของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วิทยาลัยการทัพ และโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ เน้นการเรียนการปฏิบัติการร่วม และปรับหลักสูตรให้เรียนร่วมกันมากขึ้นเพื่อสร้างสัมพันธอันดีต่อการปฏิบัติการในอนาคต และให้วิทยาลัยเสนาธิการทหารเปิดหลักสูตรการปฏิบัติการร่วมทางทหารเพิ่มเติม

นโยบายการศึกษาของกองทัพไทย

นโยบายการศึกษาของกองทัพไทยได้กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม นโยบายด้านการศึกษา กระทรวงกลาโหม นโยบายการปรับปรุงและพัฒนาระบบการฝึก - ศึกษา กองทัพไทย พ.ศ. ๒๕๔๙ พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๑๑ และแผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๐ (กองทัพไทย, ๒๕๕๐ : ๑ - ๘)

นโยบายการศึกษาของกองทัพไทย มีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ระบบการศึกษาของกองทัพไทย มุ่งไปสู่การเตรียมความพร้อมด้านกำลังพล ให้สามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และยกระดับการศึกษาของกำลังพล ให้มีความรู้ด้านการทหาร รวมทั้งวิชาการในสาขาอื่น ๆ โดยมีมาตรฐานทางวิชาการเทียบเท่าหรือสูงกว่าการศึกษาของภาครัฐหรือภาคเอกชน

๓. เพื่อให้เกิดความร่วมมือและมีการบูรณาการด้านการศึกษาในสถาบันการศึกษาของกองทัพไทย โดยหลักสูตรการศึกษาทางทหารต้องมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องและมีมาตรฐานเดียวกัน

นโยบายการศึกษาของกองทัพไทย ได้กำหนดนโยบายทั่วไป ไว้ดังนี้

๑. พัฒนากำลังพลให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ ในการรักการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น สามารถแก้ไขปัญหาหน้าที่ที่ได้รับมอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นผู้นำ เสียสละ มีวินัย มีจิตวิญญาณของความเป็นทหารอาชีพ กล้าหาญ ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ตลอดจนต้องปลูกฝังอุดมการณ์และความรักชาติ รวมทั้งยึดถือแนวทางตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มุ่งปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ ให้สามารถสร้างกำลังพลของกองทัพไทยให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยกำหนดและออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับภารกิจของกองทัพไทย และให้เปิดการศึกษาเฉพาะสาขาวิชาที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามภารกิจ รวมทั้งให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความทันสมัยและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

๓. พัฒนากองทัพไทยให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้ของกำลังพลทุกระดับ มีวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการเรียนรู้ การบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๔. ให้ส่วนราชการด้านการศึกษาของกองทัพไทย มีการบูรณาการด้านการศึกษาในแต่ละหลักสูตร โดยให้สามารถเทียบเคียงมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับระหว่างเหล่าทัพได้ และส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรทางด้านการศึกษาร่วมกันในการพัฒนากำลังพลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๕. ให้มีระบบควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กองทัพไทยต้องการ และมีการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๖.ให้นำผลการศึกษากำลังพล มาประกอบการพิจารณาการบรรจุ แต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่ง เพื่อการบริหารจัดการกำลังพลให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ ของแต่ละบุคคล รวมทั้งพิจารณาสนับสนุนผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ครู อาจารย์ และผู้บริหารสถาบันการศึกษา โดยจะต้องกำหนดแนวทางรับราชการให้มีความก้าวหน้าเหมาะสมและชัดเจน เป็นรูปธรรม

นโยบายเฉพาะของนโยบายการศึกษาของกองทัพไทย ที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเรื่อง และหน่วยงานการศึกษา ที่เกี่ยวข้องได้แก่

๑. การปรับปรุงและจัดระบบการศึกษา

๑.๑ การปรับปรุงระบบการศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นมาตรฐานทางการศึกษาเพื่อความเป็นสากลทางวิชาการ โดยพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักนิยมทางทหาร และวิชาการทหาร สามารถนำไปเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้กับสถานศึกษาของพลเรือนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ โดยเน้นการให้ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติกรรรม การยุทธผสม และการปฏิบัติการทางทหารอื่นที่ไม่ใช่สงคราม

๑.๒ พัฒนาระบบการศึกษาให้มีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน เพื่อให้กำลังพลมีพื้นฐานความรู้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และบริหารงานในระดับที่สูงขึ้น และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๑.๓ จัดให้มีการศึกษาในระดับพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี ระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรตามแนวทางรับราชการ หลักสูตรเพิ่มพูนความรู้ และหลักสูตรการผลิต รวมทั้งหลักสูตรอื่น ๆ ของกองทัพไทยให้แก่กำลังพล โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ กำลังพลและทางราชการจะได้รับ

๑.๔ การส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาต่างประเทศ โดยให้ผู้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ได้มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ตามความเหมาะสม และมีความสำคัญต่อทางราชการ

๑.๕ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ ความสามารถ โดยดำเนินการ ดังนี้

๑.๕.๑ การอบรมกำลังพลให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการเรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning)

๑.๕.๒ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียน

๑.๕.๓ การส่งเสริมกำลังพลให้ได้รับการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับกำลังพลอื่น ๆ ได้ในอนาคตต่อไป

๑.๖ จัดให้มีระบบการศึกษาสำหรับผู้บริหารและฝ่ายอำนวยการทุกระดับเข้ารับการศึกษา อบรม ดูงาน เพิ่มเติมวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ องค์ความรู้ทางการปกครองและการบริหาร

โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์ทหาร หลักนิยมทางทหาร ของกองทัพไทย และขีดความสามารถในการวางแผนและการปฏิบัติการร่วม การยุทธผสม รวมทั้งการ ปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ที่จะต้องมีการประสานการปฏิบัติระหว่างเหล่าทัพ กห. มิตรประเทศ ส่วนราชการ พลเรือนและภาคเอกชน

๑.๗ พิจารณาจัดให้มีระบบคลังสมองของหน่วยและสถานศึกษาตามความเหมาะสม โดยระดมความคิดจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน เพื่อให้มีการพัฒนาความรู้ ทางวิชาการ ความรู้ทางยุทธศาสตร์ และหลักนิยมของกองทัพไทย อย่างต่อเนื่อง

๒. การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

๒.๑ พัฒนากองทัพไทยให้เป็นองค์กรบริหารแนวใหม่ตาม พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ มาตรา ๑๑ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของกำลังพล ส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลในทุกระดับให้มีความคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถ แข่งขันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งลดขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

๒.๒ สนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างศักยภาพของกำลังพลโดยการ สร้างจิตสำนึกของการเรียนรู้ การทำงานเป็นหมู่คณะ มีความคิดที่สมเหตุสมผลเชิงสร้างสรรค์ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของกำลังพล ให้มีความรู้ความสามารถในวิชาการสมัยใหม่ ตลอดเวลา สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม

๒.๓ พัฒนาให้กำลังพล มีขีดความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อแสวงหา ความรู้และพัฒนารูปแบบฐานข้อมูลให้สามารถเข้าสู่ระบบได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

๒.๔ สร้างระบบการมีส่วนร่วมของกำลังพล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน และกัน เรียนรู้การทำงานเป็นทีมระหว่างผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

๒.๕ สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาาระบบสำนักหอสมุดและแหล่งรวบรวมความรู้ที่ ทันสมัย มีระบบสืบค้นข้อมูล สร้างระบบเครือข่ายติดต่อกับสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งระบบเพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกำลังพล

๓. การบริหารการศึกษา

๓.๑ ให้มีหน่วยดำเนินการด้านการศึกษารับผิดชอบงานของสภาการศึกษาวิชาการ ทหารกระทรวงกลาโหม เพื่อทำหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติตามนโยบายการศึกษา กระทรวงกลาโหม วิเคราะห์ วิจัย และรับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษา การศึกษาเฉพาะทาง การเทียบโอนหน่วยการศึกษา การอนุมัติหรือเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพอาจารย์ รวมทั้งการติดตาม ประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ ให้นำหน่วยรับผิดชอบด้านการศึกษาของกองทัพไทย ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาอื่น ๆ นอกกองทัพทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับอาจารย์ นักวิชาการ หลักสูตรการศึกษา การวิจัยและพัฒนา และทุนการศึกษา - วิจัย เพื่อประโยชน์ในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และวิชาการของกองทัพ

๓.๓ ให้หน่วยรับผิดชอบด้านการศึกษาของกองทัพไทย เตรียมความพร้อมให้สามารถจัดการศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สำหรับกำลังพล ตลอดจนประชาชนที่สนใจในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกิจการทหาร ความมั่นคง การปกครองและการบริหารทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ และการพัฒนาศักยภาพของกำลังพลในกองทัพ

๓.๔ ให้มีการวางแผนและจัดทำงบประมาณด้านการศึกษาโดยสอดคล้องกับแผนงานการศึกษาของกองทัพไทย และยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

๓.๕ ให้การสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการผลิต การพัฒนาและดำรงรักษาครูอาจารย์ นักวิชาการ บุคลากรด้านการศึกษามีคุณภาพ ให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันในกองทัพไทยได้ยาวนาน และมีระบบการประเมินค่ากำลังพลที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาที่ชัดเจน เป็นธรรม และมีค่าตอบแทนที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษาอื่นนอกกองทัพไทย

๔. คุณภาพการศึกษา

๔.๑ ให้สถาบันการศึกษาของกองทัพไทยดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ ๒๒๐/๔๕ และมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อกำกับดูแล และดำเนินการให้เป็นไปตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสถาบันการศึกษาของกองทัพ พ.ศ.๒๕๕๐

๔.๒ ให้จัดทำรายงานผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาให้เรียบร้อยก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ของทุกปี พร้อมทั้งเสนอแนวทางหรือระบบงานในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป ต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔.๓ ให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษาในแต่ละหลักสูตร ให้เป็นไปตามระบบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน โดยสอดคล้องกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพ

๕. การใช้ประโยชน์จากการศึกษา

๕.๑ สนับสนุน ส่งเสริมให้กำลังพลเข้ารับการศึกษาต่อในหลักสูตรต่าง ๆ ในสถานศึกษาของกองทัพไทยและนอกกองทัพไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ หน้าที่ความรับผิดชอบตามสายงานที่ปฏิบัติอยู่ และความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาตามโอกาสที่เหมาะสม เพื่อจะได้นำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ตรงตามตำแหน่งหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒ ให้พิจารณานำความรู้ตามคุณวุฒิการศึกษาและผลการศึกษาของกำลังพลในการบรรจุลงตำแหน่งหรือมอบหมายงานในหน้าที่ เพื่อให้กำลังพลสามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความรู้และความสามารถที่ได้ศึกษามา เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานและกองทัพไทย

๕.๓ สนับสนุน ส่งเสริมให้ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับให้มีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการ และมีความเจริญเติบโตในอาชีพที่ดีขึ้น โดยจัดให้มีระบบหมุนเวียนกำลังพลอย่างเหมาะสมระหว่างกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้บังคับหน่วย อาจารย์ ฝ่ายอำนวยการ

๕.๔ สนับสนุน ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการทหารที่มีใช้ความลับของทางราชการทหารแก่สถานศึกษาของกองทัพไทยและภาคเอกชน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกองทัพไทยและประเทศชาติต่อไป

๖. กองบัญชาการกองทัพไทย โดยสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๖.๑ จัดการศึกษาหลักสูตรทางทหารระดับสูง เพื่อตอบสนองกองทัพไทยทั้งในด้านการป้องกันประเทศและการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในทุกภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ในทุกสถานการณ์ และภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยเน้นหนักในด้านการศึกษาระดับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร และสถานการณ์โลก ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อปัญหาของชาติทั้งในด้านความมั่นคง และการพัฒนาประเทศ

๖.๒ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดทำเอกสาร ตำรา คู่มือ การฝึกการปฏิบัติการร่วมทางทหารและร่วม/ผสม ทางด้านยุทธศาสตร์ ยุทธการ ตลอดจนปรับปรุงวิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา หลักนิยมการปฏิบัติการร่วมของกองทัพไทยให้สามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

๖.๓ พัฒนารูปแบบการศึกษาให้กำลังพลได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนเอง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบการสัมมนาเชิงวิชาการ สนับสนุนส่งเสริมการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างกองทัพไทยให้ทันสมัย รวมทั้งการสนับสนุนการปฏิบัติการร่วม

๖.๔ พัฒนารูปแบบหลักสูตรการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษามีขีดความสามารถตามวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

๖.๔.๑ สามารถเป็นผู้นำในระดับยุทธศาสตร์ได้

๖.๔.๒ มีความสามารถในการบริหารทรัพยากรในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศที่กำหนด

๖.๔.๓ มีขีดความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะด้านบทบาทของกองทัพกับการกำหนดปัจจัยพลังอำนาจแห่งชาติ และนโยบายความมั่นคง

๖.๔.๔ สามารถวิเคราะห์ภัยคุกคามและสถานการณ์โลกที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติได้

๖.๕ รับผิดชอบดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในกองทัพไทย และรายงานผลการดำเนินงานประจำปีต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุดให้แล้วเสร็จก่อนสิ้นปีงบประมาณผ่านกรมกำลังพลทหาร

๖.๖ กำกับดูแลการศึกษาหลักสูตรตามแนวทางรับราชการและหลักสูตรเพิ่มพูนความรู้ในสายงานต่าง ๆ ที่หน่วยเปิดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลดีต่อการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้กับหน่วยงาน โดยมีการประเมินผลการศึกษามีประสิทธิภาพ

๖.๗ พัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษหลักสูตรต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยเป็นมาตรฐานสากล สอดคล้องกับระบบการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต

๖.๘ ปรับปรุงและพัฒนาระเบียบหลักเกณฑ์ วิธีการในการคัดเลือกกำลังพลของกองทัพไทย เพื่อจัดส่งหรืออนุญาตให้ลาไปศึกษา ณ สถานศึกษาทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ให้มีความรัดกุมและดำเนินการด้วยความเข้มงวด โดยพิจารณาให้เข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาที่เหมาะสม

ประวัติวิทยาลัยเสนาธิการทหารโดยสังเขป

จากผลของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้บรรดาผู้นำทางทหารทั้งหลายได้ตระหนักว่าการยุทธในอนาคตนี้น่าจะมีขอบเขตการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง และจำเป็นต้องใช้กำลังอย่างน้อยสองเหล่าทัพขึ้นไปปฏิบัติการยุทธร่วมกัน มิฉะนั้นอาจไม่สามารถเอาชนะชนะในการยุทธนั้น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้การจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพื่อให้นายทหารทั้งสามเหล่าทัพได้เรียนรู้ศิลปแห่งสงคราม วิทยาการและเทคนิคของแต่ละเหล่าทัพ ตลอดจนการปฏิบัติการยุทธร่วมระหว่างเหล่าทัพ การร่วมมือประสานงานอย่างใกล้ชิดด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะต้องให้มีขึ้นเพื่อนำพากองทัพไปสู่ชัยชนะในที่สุด

ประเทศไทยได้เล็งเห็นความจำเป็นในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน จึงมีความพยายามที่จะจัดตั้งสถาบันการศึกษาดังกล่าวขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๙๒ แล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากมีข้อขัดข้องบางประการ จนกระทั่งวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๔๙๙ ที่ประชุมสภาภิบาลโหม่มมีมติเห็นชอบให้ตั้งสถาบันการศึกษาทางด้านเสนาธิการกิจชั้นสูงขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเสนาธิการผสม” เป็นหน่วยขึ้นตรงของกรมเสนาธิการกลาโหม โรงเรียนเสนาธิการผสม เปิดให้การศึกษาแก่นายทหารนักเรียนรุ่นที่ ๑ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๙ ตามโครงการเดิมนั้นกำหนดให้เปิดปีเว้นปี เพราะต้องใช้ห้องเรียนร่วมกับวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จึงจำเป็นต้องเปิดการศึกษาสลับกัน ทำให้นายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของกองทัพเสนาธิการทหารในขณะนั้นจึงมีบัญชาให้โรงเรียนเสนาธิการผสมเปิดการศึกษาเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๓ เป็นต้นมา โดยใช้ห้องบรรยายชั้นที่ ๒ ของกรมเสนาธิการกลาโหมเดิมเป็นห้องเรียนของโรงเรียนโดยเฉพาะ โรงเรียนเสนาธิการผสม เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนเสนาธิการทหาร” ขึ้นตรงกับกองบัญชาการทหารสูงสุด เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๐๓ และย้ายจากสถานที่ตั้งเดิมมาอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบันในวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๑๕ โรงเรียนเสนาธิการทหารให้การศึกษาอบรมแก่นายทหาร นายตำรวจเรื่อยมาจนกระทั่งวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ยกฐานะเป็น “วิทยาลัยเสนาธิการทหาร” ขึ้นตรงกับสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ ๕๕/๓๔ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

นับตั้งแต่ได้เปิดให้การศึกษาแก่นายทหารนักเรียนรุ่นแรก เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ จนถึงปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วทั้งสิ้น ๕๗ รุ่น ได้ผลิตนักศึกษาออกไปรับใช้ประเทศชาติมากกว่า ๓,๔๐๐ นาย สำหรับนักศึกษาที่เป็นข้าราชการพลเรือนนั้น ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้อนุมัติที่นั้งศึกษาให้ตั้งแต่ รุ่นที่ ๓๖ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๘ เป็นต้นมา โดยจัดสรรให้กับนักศึกษาที่เป็นข้าราชการพลเรือนจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน ๘ ที่นั้ง และวิทยาลัยเสนาธิการทหารได้ขออนุมัติเพิ่มที่นั้งสำหรับข้าราชการพลเรือนและรัฐวิสาหกิจ เป็นจำนวน ๑๑ ที่นั้ง โดยเริ่มตั้งแต่รุ่นที่ ๕๓ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ในส่วนนักศึกษาชาวต่างประเทศ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้อนุมัติที่นั้งศึกษา ตั้งแต่ รุ่นที่ ๕๕ เป็นรุ่นแรก สำหรับนักศึกษาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ นับเป็นรุ่นที่ ๕๘ ซึ่งเปิดการศึกษาเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙ มีนักศึกษารวมทั้งสิ้น ๘๙ นาย แยกเป็นนายทหารสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ๓ นาย กองบัญชาการกองทัพไทย ๒๑ นาย กองทัพบก ๒๗ นาย กองทัพเรือ ๘ นาย กองทัพอากาศ ๑๐ นาย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ๑ นาย ข้าราชการพลเรือนและรัฐวิสาหกิจ ๑๗ คน และนักศึกษาชาวต่างประเทศ จำนวน ๒ นาย (วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, ๒๕๕๙ : ๑ - ๒)

ภารกิจ การจัด หน้าที่ส่วนราชการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการบรรจุกำลัง

๑. ภารกิจ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มีหน้าที่ประสาน วิทยาการให้แก่หน่วยทหารชั้นผู้ใหญ่ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทหาร การปฏิบัติการร่วม/ผสม และวิทยาการอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน และอำนวยความสะดวก ในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ โดยมี ผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ (กองทัพไทย, คำสั่ง, ๒๕๕๙ : ๓๔๗)

๒. การแบ่งส่วนราชการและหน้าที่วิทยาลัยเสนาธิการทหาร มีผังการจัดหน่วยตาม แผนภาพที่ ๓-๑ และแต่ละส่วนราชการมีหน้าที่ ดังนี้ (กองทัพไทย, คำสั่ง, ๒๕๕๙ : ๓๔๗ - ๓๔๘)

แผนภาพที่ ๓-๑ ผังการจัดวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ

ที่มา : กองทัพไทย, คำสั่ง, ๒๕๕๙ : ๓๔๘

๒.๑ กองอำนวยการ (กองอ.วสท.สปท.) มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุน การศึกษา การบริหารงานภายในองค์กร การธุรการ การสารบรรณ การกำลังพล การสวัสดิการ การส่งกำลังบำรุง และการบริการอื่น ๆ

๒.๒ กองพัฒนาการและวางแผนการศึกษา (กพผ.วสท.สปท.) ฝ่ายเสนาธิการหลัก ของสถาบัน มีหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ วางแผน อำนวยการ ประสานงาน และกำกับดูแลให้เป็นไป ตามนโยบาย รับผิดชอบการบริหารการศึกษาตามหลักสูตร รวบรวมสถิติ วิเคราะห์ รวมทั้ง การดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดอัตราเฉพาะกิจของหน่วย ประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบราชการ

๒.๓ กองวิชาเสนาธิการร่วม (กสธ.วสท.สปท.) มีหน้าที่ให้การศึกษาเกี่ยวกับวิชาว่าด้วยสายงานเสนาธิการ ให้ความรู้ในเรื่องหลักนิยม หลักการ ร่วม/ผสม ทั้งในสภาวะปกติและไม่ปกติ กระบวนการวางแผน รวมทั้งวิทยาการอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับเสนาธิการร่วม

๒.๔ กองวิชาการปฏิบัติการร่วม/ผสม (กปผ.วสท.สปท.) มีหน้าที่ให้การศึกษาเกี่ยวกับปฏิบัติการร่วม/ผสม การควบคุม และอำนวยความสะดวก การจัดทำสถานการณ์ฝึก การควบคุมการฝึก และการดำเนินงานทั้งปวง เพื่อจัดการฝึกร่วม/ผสม

๒.๕ กองวิทยาการ (กวก.วสท.สปท.) มีหน้าที่ให้การศึกษาเกี่ยวกับวิชาผู้นำทางทหาร การบริหารงานระดับสูง และวิทยาการสมัยใหม่ที่ผู้นำควรทราบ รวมทั้งการให้ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และดูแลกิจการนักศึกษา

๒.๖ กองวิชายุทธศาสตร์ (กยศ.วสท.สปท.) มีหน้าที่ให้การศึกษาเกี่ยวกับวิชาว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร ให้ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งในด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควบคุมการจัดทำยุทธศาสตร์ทหารของนักศึกษา

๒.๗ กองวิชาเอกสารวิจัย (กvw.วสท.สปท.) มีหน้าที่ให้การศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับวิชาว่าด้วยการจัดทำเอกสารวิจัย ควบคุมการจัดทำเอกสารวิจัยของนักศึกษา ส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการวิจัยของหน่วย และดำเนินกิจการห้องสมุด

๒.๘ กองจำลองยุทธ (กจย.วสท.สปท.) มีหน้าที่ควบคุม ดูแลรักษา วางแผนการใช้งาน และพัฒนาระบบจำลองยุทธ จัดทำฐานข้อมูลความพร้อมรบของกองทัพไทยและหน่วยฝ่ายตรงข้าม เพื่อสนับสนุนการใช้งานด้านยุทธการและการฝึก รวมทั้งวางแผน พัฒนา และดำเนินการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งปวงของหน่วย

๓. การบรรจุกำลัง

การดำเนินงานบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ขึ้นอยู่กับการอำนวยความสะดวกของนายทหารสัญญาบัตรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเพื่อให้มีข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัย จึงขอเสนอข้อมูลการบรรจุกำลังของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ เฉพาะนายทหารสัญญาบัตร ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๑ (ข้อมูลนับถึงเดือน เมษายน ๒๕๖๐)

ตารางที่ ๓-๑ สถานภาพกำลังพลนายทหารสัญญาบัตร วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ

ลำดับ	ชั้นยศ	อัตรา	บรรจุ	คิดเป็นร้อยละ
๑.	ชั้นนายพล	๓	๓	๑๐๐.๐
๒.	พันเอก/นาวาเอก/นาวาอากาศเอก รับอัตราเงินเดือน ระดับ น.๕ ^๑	๑๐	๑๐	๑๐๐.๐
๓.	พันเอก/นาวาเอก/นาวาอากาศเอก ^๒	๑๔	๑๑	๗๘.๕๗
๔.	ร้อยตรี/เรือตรี/เรืออากาศตรี ถึง พันโท/นาวาโท/นาวาอากาศโท ^๓	๔๑	๑๕	๓๖.๕๙
รวมเป็น		๖๘	๓๙	๕๗.๓๕

ที่มา : วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ , รายงานสภาพกำลังพลประจำเดือน เมษายน, ๒๕๖๐

หมายเหตุ

๑. นายทหารชั้นยศ พันเอก / นาวาเอก / นาวาอากาศเอก รับอัตราเงินเดือนระดับ น.๕ หมายถึง รองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ๑ และผู้อำนวยการกอง ๘ นาย

๒. นายทหารชั้นยศ พันเอก / นาวาเอก / นาวาอากาศเอก หมายถึง รองผู้อำนวยการกอง วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ๑

๓. นายทหารในลำดับที่ ๔ เป็นกำลังพลที่ปฏิบัติงานในส่วนราชการระดับกองงานต่าง ๆ แผนกการเงิน แผนกงบประมาณ และนายทหารตรวจสอบภายใน

การบรรจุกำลังในระดับผู้บริหาร

ในระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ๑ มีทั้งสิ้น ๔ ตำแหน่ง จำนวน ๕ อัตรา เป็นนายทหารสัญญาบัตรชั้นนายพล จำนวน ๓ อัตรา ประกอบด้วย อัตราชั้นยศพลโท/พลอากาศโท/พลเรือโท จำนวน ๑ อัตรา ในตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร (ผบ.วสท.สปท.) อัตราชั้นยศ พลตรี/พลอากาศตรี/พลเรือตรี จำนวน ๒ อัตรา ในตำแหน่งรองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร (รอง ผบ.วสท.สปท.) และเสนาธิการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร (เสธ.วสท.สปท.) เป็นนายทหารสัญญาบัตรชั้นยศ พันเอก/นาวาอากาศเอก/นาวาเอก รับเงินเดือน ระดับ น.๕ จำนวน ๒ อัตรา คือตำแหน่ง รองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร (รอง เสธ.วสท.สปท.) ทั้งนี้ได้มีการกำหนด หลักการหมุนเวียนผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รองผู้บัญชาการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร เสนาธิการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองเสนาธิการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร (๑ อัตรา) ระหว่างส่วนราชการในกองทัพไทย วาระละ ๒ ปี โดยให้ถือปฏิบัติตั้งแต่ ๑ ต.ค. ๕๙ เป็นต้นไป (กรมกำลังพลทหาร, หนังสือราชการ, ๒๕๕๘)

ตารางที่ ๓-๒ บัญชีกำหนดตำแหน่งหมุนเวียนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ๑

ระหว่างกองบัญชาการกองทัพไทย และเหล่าทัพ

ตำแหน่ง				หมายเหตุ
ผบ.วสท.สปท.	รอง ผบ.วสท.สปท.	เสธ.วสท.สปท.	รอง เสธ.วสท.สปท. (๑ อัตรา)	
กองทัพบก	กองทัพเรือ	กองทัพอากาศ.	กองบัญชาการ กองทัพไทย	
กองทัพเรือ	กองทัพอากาศ	กองบัญชาการ กองทัพไทย	กองทัพบก	
กองทัพอากาศ	กองบัญชาการ กองทัพไทย	กองทัพบก	กองทัพเรือ	
กองบัญชาการ กองทัพไทย	กองทัพบก	กองทัพเรือ	กองทัพอากาศ	

ที่มา : กรมกำลังพลทหาร, หนังสือราชการ, ๒๕๕๘

การบรรจุกำลังในระดับผู้อำนวยการกองและรองผู้อำนวยการกอง

ในระดับกองงานที่เป็นหน่วยขึ้นตรงวิทยาลัยเสนาธิการทหาร จำนวน ๘ กองงาน จะมีตำแหน่งผู้อำนวยการกอง ในอัตราชั้นยศ พันเอก/นาวาอากาศเอก/นาวาเอก รับเงินเดือน ระดับ น.๕ จำนวน ๘ อัตรา และตำแหน่งรองผู้อำนวยการกองงาน ในอัตราชั้นยศ พันเอก/นาวาอากาศเอก/นาวาเอก ทั้ง ๘ กองงาน จำนวน ๑๔ อัตรา ทั้งนี้ มีจำนวน ๔ อัตรา ที่กำหนดให้มีการหมุนเวียนระหว่างส่วนราชการกองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพ โดยเป็นการหมุนเวียนระหว่างกองบัญชาการกองทัพไทยกับกองทัพอากาศ จำนวน ๓ อัตรา และเป็นการหมุนเวียนระหว่างกองบัญชาการกองทัพไทยกับกองทัพเรือ จำนวน ๑ อัตรา กำหนดวาระละ ๒ ปีแต่ไม่เกิน ๓ ปี ซึ่งจะเป็นตำแหน่งในกองงานที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหาร ซึ่งได้แก่ กองวิชายุทธศาสตร์ กองวิชาปฏิบัติการร่วม/ผสม และกองวิชาเสนาธิการร่วม ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งรองผู้อำนวยการกอง เว้น กองอำนวยการ กองจำลองยุทธ และกองวิชาเอกสารวิจัย จะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประจำจากโรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ หรือโรงเรียนทหารต่างประเทศ และสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ หรือโรงเรียนเสนาธิการต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

นอกจากหลักสูตรเสนาธิการทหารแล้ว วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ยังรับผิดชอบการเรียนการสอนในหลักสูตรเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มเติมจำนวน ๕ หลักสูตร คือ

๑. หลักสูตรการปฏิบัติการร่วมทางทหาร เปิดการศึกษาได้เพียง ๓ รุ่น ปัจจุบันงดเปิดหลักสูตรเนื่องจากหน่วยงานไม่ส่งผู้เข้ารับการศึกษา ด้วยเหตุผลเกิดปัญหาการขาดแคลนกำลังพลทำงานที่หน่วย

๒. หลักสูตรฝ่ายอำนวยการของกองบัญชาการกองทัพไทย ปัจจุบันงดเปิดหลักสูตรเนื่องจากหน่วยงานไม่ส่งผู้เข้ารับการศึกษา เนื่องจากเกิดปัญหาการขาดแคลนกำลังพลทำงานที่หน่วย

๓. หลักสูตรการอบรมผู้สมัครเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพในประเทศ เปิดการอบรม ปีละ ๑ รุ่น ใช้เวลาอบรมประมาณ ๓ สัปดาห์

๔. หลักสูตรการอบรมผู้สมัครเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก กรมยุทธศึกษาทหารบก เปิดการอบรม ปีละ ๑ รุ่น ใช้เวลาอบรมประมาณ ๓ สัปดาห์

๕. หลักสูตรการอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระบบจำลองยุทธร่วมระดับยุทธบริเวณ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ข้าราชการกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับการใช้ระบบจำลองยุทธร่วมระดับยุทธบริเวณ (JTLS – Joint Theatre Level Simulation) ซึ่งดำเนินการโดยกองจำลองยุทธ เปิดการอบรมปีละ ๒ รุ่น รุ่นละ ๕ วัน ผู้เข้ารับการอบรม รุ่นละประมาณ ๑๕ นาย

การจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร

หลักสูตรเสนาธิการทหาร เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๙๙ เพื่อให้การศึกษาแก่นายทหารอาวุโสของเหล่าทัพในเรื่องยุทธศาสตร์และการยุทธร่วม/ยุทธผสม เพื่อให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติการยุทธร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเหล่าทัพทำให้เกิดความร่วมมือและมีการประสานงานซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดีสมกับปรัชญาการศึกษาของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ที่ว่า “จิตมั่นสามทัพพ้อง มั่นมั่นทัพเดียว”

๑. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๑ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้เข้าใจสภาพสังคมไทย และมีความเชื่อมั่นว่าสามารถแก้ปัญหาสำคัญได้ด้วยการระดมความคิด การริเริ่ม การยอมรับความคิดของผู้อื่น

๑.๒ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร ยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศ มีความคิดและจิตใจสำนึกในการใช้หิวพริบ การใคร่ครวญในการแก้ปัญหาและมีตรรกวิทยาเข้าใจในภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ

๑.๓ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการร่วม และผู้บังคับบัญชาในหน่วยระดับสูงของกองทัพ โดยสามารถวางแผนยุทธศาสตร์ แผนการทัพ แผนการยุทธร่วมและการยุทธผสม รวมทั้งการจัดหน่วยบัญชาการร่วม/ผสมและการจัดกองกำลังเฉพาะกิจร่วม อำนวยการทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนากำลังกองทัพและอำนวยการในการยุทธร่วมยุทธผสม ควบคุมและประสานงานในการปฏิบัติการทางทหารและในการประชุมระหว่างเหล่าทัพและระหว่างชาติ

๑.๔ เพื่อผลิตเอกสารวิจัยที่มีคุณค่าได้มาตรฐานในเรื่องเกี่ยวกับกิจการทางทหารให้กองทัพไทย สำหรับเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการพัฒนากองทัพ และสามารถใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อไป

๑.๕ เพื่อส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด พัฒนาการความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยของเหล่าทัพทั้งสามและกับส่วนราชการอื่น ๆ

๒. วิธีดำเนินการศึกษา

ด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว วิธีดำเนินการศึกษาจึงได้แก่ การจัดการศึกษาให้ครอบคลุมถึงแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ การวางแผนและอำนวยการปฏิบัติการร่วม/ผสม ภาระและงานในหน้าที่ที่นักศึกษาจะต้องไปปฏิบัติเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลในการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ โดยจัดให้มีการบรรยายจากผู้ทรงคุณวุฒิ ให้มีการอ่านเอกสารประกอบบทเรียน ให้มีการศึกษาด้วยเอง การศึกษาเชิงประชุม การทำเอกสาร รายงานส่วนบุคคล และการดูกิจการ ซึ่งวิธีการศึกษาดังกล่าวนี้นี้จะทำให้ให้นักศึกษาแต่ละคนได้เพิ่มพูนความรู้ของตน ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งจะส่งเสริมให้มีความร่วมมือและมีการประสานงานกันระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

๓. คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร

๓.๑ ถ้าเป็นนายทหารหรือ นายตำรวจ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป และสำเร็จหลักสูตรหลักประจำจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบก โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ หรือโรงเรียนเสนาธิการทหารต่างประเทศที่มีหลักสูตรเทียบเท่า ถ้าเป็นข้าราชการพลเรือน หรือรัฐวิสาหกิจ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากสถาบันอุดมศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยรับรองหรือเทียบคุณวุฒิ

๓.๒ ถ้าเป็นนายทหาร หรือ นายตำรวจ ต้องมียศพันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก หรือเทียบเท่าขึ้นไป สำหรับข้าราชการพลเรือนหรือรัฐวิสาหกิจ ต้องเป็นข้าราชการพลเรือนเทียบเท่าระดับ ๗ ขึ้นไป

๓.๓ อายุไม่เกิน ๕๓ ปี (นับถึงปีที่เปิดการศึกษา)

๓.๔ เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง ทนต่อการตรากตรำในการศึกษา และผ่านการตรวจร่างกายโดยมีใบรับรองแพทย์ทหารว่าไม่มีโรคที่ขัดต่อการศึกษา

๓.๕ เป็นผู้ที่ทางราชการไว้วางใจให้เข้าถึงความลับของทางราชการชั้น “ลับที่สุด”

๓.๖ มีความรู้ภาษาอังกฤษดี สามารถค้นคว้าหลักฐานจากเอกสารหรือตำราภาษาอังกฤษได้

๓.๗ ไม่ติดการปฏิบัติราชการอื่น ๆ ในขณะที่เข้ารับการศึกษา

๔. ระยะเวลาในการศึกษา

๔.๑ การศึกษาตลอดหลักสูตร รวมเวลาการศึกษาในห้องเรียน การศึกษาภูมิประเทศ และดูกิจการภายในประเทศและต่างประเทศ และการฝึกภาคสนาม ใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ ๑๑ เดือน

๔.๒ การศึกษาในห้องเรียน การถกแถลงและการแก้ปัญหาเป็นคณะ โดยปกติใช้เวลาระหว่าง ๐๘๐๐ - ๑๕๓๐ เว้นวันพุธ และวันศุกร์ ที่ใช้เวลา ๐๘๐๐ - ๑๑๓๐

๔.๓ การดูกิจการและศึกษาภูมิประเทศทั้งในประเทศและนอกประเทศ รวมทั้งการฝึกภาคสนามใช้เวลาเต็มวันระหว่าง ๐๘๐๐ - ๑๖๐๐ รวมทั้งวันหยุดราชการด้วย

๕. การดูกิจการและศึกษาภูมิประเทศ

การดูกิจการตามหลักสูตรนั้น ได้จัดให้มีการดูกิจการและศึกษาภูมิประเทศทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมในขั้นตอนของการประเมินยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์ทหารโดยใช้เวลาในการศึกษาไม่เกิน ๕๐ วัน และต่างประเทศไม่เกิน ๑๕ วัน ประโยชน์ที่ได้จากการดูกิจการนอกเหนือไปจากด้านวิชาการนั้นคือการเสริมสร้างความเป็นกันเอง และการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ยิ่งกว่านั้นในการดูกิจการในต่างประเทศ ยังเป็นโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ ความรู้ พัฒนาการ ในด้านการทหาร ระบบการป้องกันประเทศ รวมทั้งระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จของประเทศที่ประสบความสำเร็จ

๖. การฝึกภาคสนาม

นักศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร จะฝึกภาคสนามในการอำนวยการยุทธทางยุทธศาสตร์ตามแผนป้องกันประเทศ ในการฝึกร่วมกับโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ โดยนักศึกษาจะวางแผนการป้องกันประเทศในฐานะหน่วยบัญชาการรวมให้กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และ/หรือกองทัพพันมิตร ปฏิบัติในแผนป้องกันประเทศตามสถานการณ์และปัญหาของทางวิทยาลัย ฯ และออกทำการฝึกภาคสนามเป็นเวลา ๗ วัน เพื่อฝึกการอำนวยการยุทธ

๗. โครงสร้างของหลักสูตร

การศึกษาในหลักสูตรมีจำนวนชั่วโมงการศึกษารวมทั้งสิ้น ๑,๑๙๒ ชั่วโมง มีจำนวนหน่วยกิตในการศึกษาตลอดหลักสูตร ๓๕ หน่วยกิต แบ่งการศึกษาออกเป็น ๖ หมวดวิชา ดังนี้

หมวดวิชาที่ ๑ การบริหารทางการทหาร	๕	หน่วยกิต
หมวดวิชาที่ ๒ เอกสารวิจัย	๓	หน่วยกิต

หมวดวิชาที่ ๓ ยุทธศาสตร์ชาติ	๓	หน่วยกิต
หมวดวิชาที่ ๔ ยุทธศาสตร์ทหาร	๖	หน่วยกิต
หมวดวิชาที่ ๕ การปฏิบัติการร่วม/ผสม	๑๕	หน่วยกิต
หมวดวิชาที่ ๖ กิจกรรมการปฏิบัติการและศึกษาภูมิประเทศ	๓	หน่วยกิต
หมวดวิชาที่ ๑ วสท.๑๐๐๐ การบริหารทางการทหาร (Military Management)		

ศึกษาเรื่องทฤษฎีและหลักการของผู้นำ เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ในฐานะเป็นผู้นำทางทหาร บทบาทความรับผิดชอบในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

ศึกษาเรื่องการพัฒนาผู้นำ เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำ ได้แก่ การคิด การเขียน และการพูดแบบเสนาธิการ ตลอดจนมีความรู้ทางวิชาการที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้บริหารระดับสูงของกองทัพ เช่น เรื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เรื่องกฎหมายต่าง ๆ ที่ทหารควรทราบ

ศึกษาเรื่องทฤษฎีและหลักการ เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจถึงแนวความคิดและการปฏิบัติพื้นฐานของปรัชญาการบริหารทั้งที่เป็นสากลและของสังคมไทย

ศึกษาเรื่องเครื่องมือในการบริหาร เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร เรื่องการบริหารทรัพยากรเพื่อป้องกันประเทศ เพื่อให้เข้าใจถึงระบบการบริหารทรัพยากร

ศึกษาเรื่องการจัดหน่วย ให้ นักศึกษาเข้าใจในภารกิจ หน้าที่ การจัด คุณลักษณะ ขีดความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็ง ของแต่ละเหล่าทัพ ความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชาระหว่างเหล่าทัพ กับกองบัญชาการทหารสูงสุด และกระทรวงกลาโหม เพื่อให้ทราบแนวความคิด นโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้บังคับบัญชาชั้นสูง

หมวดวิชาที่ ๒ วสท.๒๐๐๐ เอกสารวิจัย (Research Paper)

ศึกษาเรื่องหลักการและระเบียบวิธีการวิจัย ในเรื่องลักษณะและประเภทของเอกสารวิจัย การกำหนดหัวข้อ และการกำหนดประเด็น ตัวแปร และสมมุติฐาน การออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิธีทางข้อมูล การวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยและการเสนอผลงานเป็นเอกสารการวิจัยและการแถลงผลเอกสารวิจัย

หมวดวิชาที่ ๓ วสท.๓๐๐๐ ยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy)

ศึกษาวิเคราะห์ความหมายของยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงแห่งชาติกับยุทธศาสตร์ชาติ พลังอำนาจแห่งชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์แห่งชาติ การประเมินยุทธศาสตร์ชาติ วิเคราะห์สถานะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย อันได้แก่การศึกษา สถานการณ์โลก ภูมิภาค และประเทศต่าง ๆ สถานะแวดล้อมภายในประเทศที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย และปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ การประเมินยุทธศาสตร์ชาติสามารถกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (White Paper) ได้จากวัตถุประสงค์ (Ends) นโยบายและหนทางปฏิบัติ (Ways) ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม (Means)

ศึกษาแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการศึกษายุทธศาสตร์ และการวิเคราะห์บทเรียนทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีจากสงครามครั้งสำคัญ นักศึกษาต้องทำภาคินิพนธ์

เกี่ยวกับการวิเคราะห์การยุทธครั้งสำคัญนั้น ๆ เพื่อทราบเนื้อหาสาระของสงคราม รวมทั้งบทเรียนที่จะให้ข้อคิดทางยุทธศาสตร์ เป็นการเตรียมสำหรับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ในการศึกษาต่อไป

หมวดวิชาที่ ๔ วสท.๔๐๐๐ ยุทธศาสตร์ทางทหาร (Military Strategy)

ศึกษาวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์ ทฤษฎียุทธศาสตร์ และแนวความคิดของนักยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เช่น ยุทธศาสตร์สงครามทางบก ยุทธศาสตร์ทะเล ยุทธศาสตร์สงครามทางอากาศ ยุทธศาสตร์สงครามปฏิวัติ สงครามการก่อการร้าย แนวความคิดของยุทธศาสตร์ป้องกันร่วมกัน ของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ยุทธศาสตร์ของสหรัฐ ฯ ศึกษาแนวทางในการวิเคราะห์ บทเรียนทางยุทธศาสตร์ ยุทธการและยุทธวิธีจากสงครามครั้งสำคัญ

ศึกษายุทธศาสตร์ทหาร การกำหนดและพัฒนายุทธศาสตร์ทหารศึกษาและวิเคราะห์ภัยคุกคาม นโยบายความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหาร นโยบายและการบริหารงานการป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม เพื่อนำไปกำหนดแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์ทหาร ศึกษาหน่วยงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและการพัฒนาประเทศเพื่อให้มีความรู้ความสามารถเสนอแนวคิดในการใช้หน่วยทหารเพื่อความมั่นคงของประเทศ การกำหนดยุทธศาสตร์ทหารเพื่อนำไปจัดทำแผนโครงสร้างกองทัพไทย และแผนป้องกันประเทศ การวางกำลังกองทัพและใช้กำลังกองทัพศึกษาแนวความคิดในการป้องกันประเทศของระบบต่อสู้เบ็ดเสร็จ ด้วยการผสมผสานกำลังอำนาจแห่งชาติเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของกองทัพในการใช้กำลังตามแบบกำลังประจำถิ่น พลเรือน อาสาสมัครและประชาชนทั่วไป เพื่อป้องกันภัยคุกคาม และป้องกันประเทศทั้งในยามปกติและยามสงคราม โดยการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมาความสำคัญ แนวความคิดและปัญหาข้อขัดข้องของระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จและยุทธศาสตร์พัฒนา เพื่อให้เกิดแนวความคิดการแก้ไขปัญหาและแนวทางพัฒนา เพื่อความสำเร็จของระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จของประเทศไทย ศึกษาภาระหน้าที่ของกองทัพกับการพัฒนาประเทศตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ นอกเหนือจากการป้องกันประเทศ โดยการศึกษาหลักการการช่วยเหลือประชาชนโดยหน่วยทหาร การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดน การปฏิบัติงานของหน่วยงานพัฒนา

หมวดวิชาที่ ๕ วสท.๕๐๐๐ การปฏิบัติการร่วม/ผสม (Joint/Combine Operations)

ศึกษาวิเคราะห์หลักการจัดความสัมพันธ์ทางการบังคับบัญชาขององค์การ คณะเสนาธิการร่วม (OJCS) กับองค์การเพื่อความมั่นคงแห่งชาติกับหน่วยบัญชาการรวม หน่วยบัญชาการรวมรอง หน่วยบัญชาการเฉพาะ หน้าที่และความสัมพันธ์ของฝ่ายเสนาธิการระดับสูง รวมทั้งระบบวางแผนยุทธศาสตร์ร่วมของกองทัพสหรัฐอเมริกาและกองทัพไทย เพื่อให้เข้าใจระบบการบังคับบัญชา และงานของฝ่ายเสนาธิการร่วมในการปฏิบัติการร่วม/ผสม เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาระบบการบังคับบัญชาและฝ่ายเสนาธิการระดับสูงในการปฏิบัติการร่วม/ผสม

ศึกษาเรื่องการยุทธ์ ให้นักศึกษาเข้าใจหลักการ หลักนิยม ศิลปะการยุทธ์ และการใช้กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ศึกษาทฤษฎียุทธศาสตร์การใช้กำลังทางบก ทางเรือ ทางอากาศ ยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ ทฤษฎียุทธศาสตร์สงครามปฏิวัติ

ศึกษาเรื่องหลักนิยมร่วมของกองทัพไทยให้นักศึกษาเข้าใจหลักนิยมร่วมของกองทัพไทยในทุกด้าน

ศึกษาวิทยาการทางทหารที่สำคัญ เป็นการศึกษารื่องที่สำคัญที่สุดของการสงคราม และการบังคับบัญชา ได้แก่ ระบบการบังคับบัญชา การควบคุม การติดต่อสื่อสาร และการข่าว (ระบบ C³I) การสงครามทางอิเล็กทรอนิกส์ หลักนิยมของกองทัพไทยด้านการสื่อสารร่วม การวางแผนการสื่อสารร่วม/ผสม และกระบวนการตัดสินใจตกลงใจและสั่งการทางทหาร

ศึกษาและวิเคราะห์การวางแผนในการปฏิบัติการร่วม โดยทำความเข้าใจในแบบของ เอกสารแผนและคำสั่ง ศึกษากระบวนการวางแผน กรรมวิธีการวางแผนร่วม ขั้นตอนการวางแผน อย่างประณีต และการวางแผนเผชิญสถานการณ์วิกฤติ วิธีการประมาณการข่าวกรอง ประมาณการข่าวกรอง ประมาณการยุทธ์ การวางแผนกำลังพล การส่งกำลังบำรุง กิจการพลเรือน การปฏิบัติการข่าวสาร การสื่อสารร่วม/ผสม และการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

ศึกษาการวางแผนการทัพ (Campaign Plan Planning) โดยทำการศึกษารูปแบบ การทัพ และยุทธศิลป์

ศึกษาการวางแผนทางยุทธวิธี (Operation Plan Planning) โดยนำความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ จากการศึกษามาวิเคราะห์สถานการณ์ที่วิทยาลัย ฯ กำหนด เพื่อวางแผนทางยุทธวิธีในการป้องกันประเทศ เพื่อวางแผนทางยุทธวิธีในการป้องกันประเทศ (เพื่อใช้ในการฝึกร่วมกับโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ)

ฝึกการอำนวยการปฏิบัติการร่วม/ผสม (Joint Operation Exercise) โดยศึกษาและ วิเคราะห์บทเรียนจากการปฏิบัติการร่วม/ผสม จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และทำการฝึกภาคสนาม เป็นการอำนวยการยุทธ์ในรูปของปัญหาที่บังคับการร่วมกับโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ

ฝึกการทำแผนการใช้กำลังในการป้องกันประเทศของกองทัพไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ บทเรียนจากการปฏิบัติการร่วม/ผสม กับโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ และความรู้ที่ได้รับตลอด การศึกษามาทำแผนการใช้กำลังในการป้องกันประเทศ

หมวดวิชาที่ ๖ วสท.๖๐๐๐ กิจกรรมและการดูแลกิจการและศึกษาภูมิภาค

เพื่อให้ นักศึกษาได้ทราบแนวความคิดในการจัดการการศึกษาในระดับสูงของกองทัพไทย หน้าที่และภารกิจของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร แนวความคิดของหลักปรัชญา วิธีการศึกษา ทำการทบทวนวิชาสำคัญที่นักศึกษาจำเป็นต้องนำไปใช้ตลอดหลักสูตร อาทิเช่น หน้าที่ คุณธรรม และ จริยธรรมของนายทหารฝ่ายเสนาธิการ เทคนิคการประชุม การใช้คอมพิวเตอร์สำหรับผู้บริหาร ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องสิทธิมนุษยชน การปกครองระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย การใช้กฎหมายไทยในภาวะสงครามและอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมในกรณีขัดแย้งกันด้วยการใช้อาวุธ ทั้งนี้เพื่อเสริมการศึกษาในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และให้เกิดความเข้าใจ และการพัฒนาแนวความคิดในยุคโลกาภิวัตน์

เพื่อเป็นการนำนักศึกษาไปเยี่ยมชมกิจการของหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ แก่การศึกษา โดยนักศึกษาจะได้รับฟังการบรรยายสรุป ชมการแสดงการสาธิต ตลอดจนอาจได้ทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามหน่วยที่ไปเยี่ยมชมด้วย การศึกษาภูมิภาคเป็นการนำนักศึกษาไปรู้เห็น และรับทราบข้อมูลถึงพลังอำนาจของชาติทุกด้าน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่รวมทั้งลักษณะ ภูมิประเทศและสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศเพื่อประกอบการศึกษาในเรื่องยุทธศาสตร์และ การวางแผน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อราชการในอนาคต ด้านกิจกรรมเป็นการให้เวลาและโอกาสแก่ นักศึกษาเพื่อสังคมและกีฬาระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองกับคณะอาจารย์ ตลอดจนบุคคลหรือสถาบัน

ภายนอกอันจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษา การปฏิบัติราชการและการประสานงาน นอกจากนี้ยังมุ่งบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยของนักศึกษาในระหว่างการศึกษาด้วย

ตารางที่ ๓-๓ การจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร ฯ

หมวดวิชา	บรรยาย (ชม.)	เวลาการศึกษา				หน่วย กิต
		สัมมนา ถกแถลง (ชม.)	ปฏิบัติ/ กิจกรรม (ชม.)	ดู กิจการ (ชม.)	รวม (ชม.)	
หมวดวิชาที่ ๑ วสท.๑๐๐๐ การบริหารทางการทหาร	๖๔	๖	๒๔	-	๙๔	๕
หมวดวิชาที่ ๒ วสท.๒๐๐๐ เอกสารวิจัย	๑๗	-	๗๘	-	๙๕	๓
หมวดวิชาที่ ๓ วสท.๓๐๐๐ ยุทธศาสตร์ชาติ	๕๕	๙	-	-	๖๔	๓
หมวดวิชาที่ ๔ วสท.๔๐๐๐ ยุทธศาสตร์ทหาร	๖๑	๒๔	๖	-	๙๑	๖
หมวดวิชาที่ ๕ วสท.๕๐๐๐ การปฏิบัติการร่วม/ผสม	๑๒๘	๑๘	๒๗๙	-	๔๒๕	๑๕
หมวดวิชาที่ ๖ วสท.๖๐๐๐ กิจกรรม การดูงาน และ การศึกษาภูมิประเทศ	๔๒	๑๖	๘๕	๒๘๐	๔๒๓	๓
รวมเวลาการศึกษา	๓๖๗	๗๓	๔๗๒	๒๘๐	๑,๑๙๒	๓๕
คิดเป็นร้อยละ	๓๐.๗๙	๖.๑๒	๓๙.๖๐	๒๓.๔๙	๑๐๐	

ที่มา : วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ , คู่มือ, ๒๕๓๙ : ๒๖

๘. การประเมินผลการศึกษา

การศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร จะใช้การวัดผลจากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและผลงานนักศึกษา ตามระเบียบวิทยาลัยเสนาธิการทหารว่าด้วยการวัดและประเมินผลการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้กำหนดระบบการวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีกิจกรรมในกระบวนการวัดผลการศึกษาที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของหลักสูตรเสนาธิการทหาร ๒ กิจกรรม ได้แก่

๘.๑ การวัดผลและประเมินผลความรู้ความสามารถ โดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบหมวดวิชา เป็นผู้ดำเนินการ แล้วส่งผลให้กองพัฒนาการและวางแผนการศึกษาเพื่อดำเนินการต่อไป

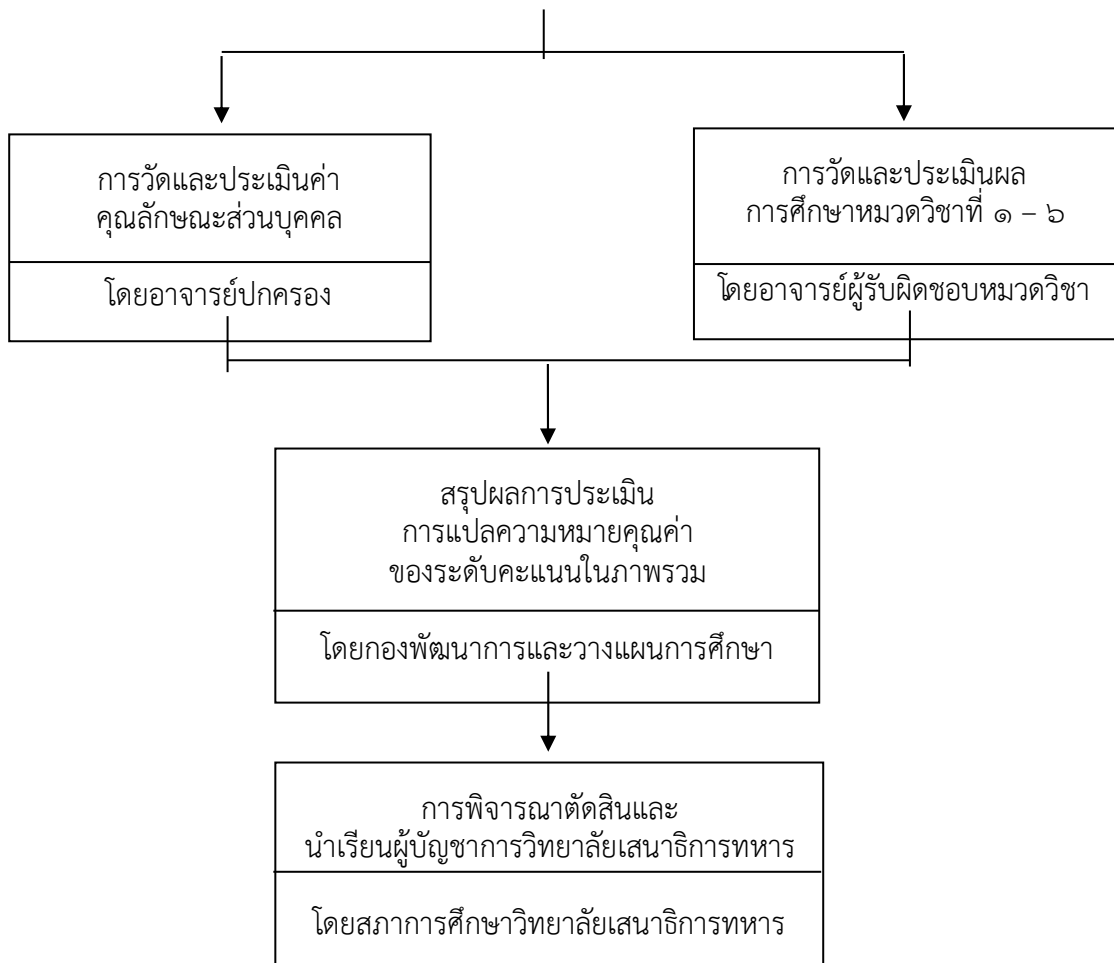
๘.๒ การวัดผลและประเมินค่าคุณลักษณะผู้นำทางทหาร โดยนักศึกษาและคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แล้วส่งผลให้กองพัฒนาการและวางแผนการศึกษาเพื่อดำเนินการต่อไป โดยตลอดหลักสูตรการศึกษา จะทำการประเมินจำนวน ๒ ครั้ง ในห้วงเดือนมีนาคม และเดือนสิงหาคม

กองพัฒนาการและวางแผนการศึกษา รวบรวมผลการวัดและประเมินค่าจากทั้ง ๒ กิจกรรม มาคำนวณหาผลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สรุปผลแปลความหมายคุณค่าคะแนนที่ได้ แล้วนำเสนอต่อสภาการศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยเกณฑ์ที่ถือว่าสำเร็จการศึกษา มีดังนี้

๑. มีผลการประเมินความรู้ความสามารถระดับตั้งแต่พอใช้หรือสูงกว่า
๒. ส่งผลงานเอกสารวิจัยและมีผลประเมินระดับพอใช้หรือสูงกว่า
๓. มีเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐
๔. มีผลการประเมินคุณลักษณะผู้นำทางทหารระดับตั้งแต่พอใช้หรือสูงกว่า

แผนภาพที่ ๓-๒ ระบบและกลไกการวัดผลและประเมินการศึกษา

สภาการศึกษาวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ที่มา : วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ , ระเบียบ, ๒๕๕๖

สรุป

จากการทบทวนแผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ด้านการศึกษา พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ได้แก่ การจัดให้มีการฝึกศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างพื้นฐานในการปฏิบัติการร่วม สร้างสัมพันธภาพ และ วิสัยทัศน์ที่ใกล้เคียงกัน ด้วยการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการร่วมในอนาคต โดยหลักสูตรของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วิทยาลัยการทัพ และโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ เน้นการ

เรียนการปฏิบัติการร่วม และปรับหลักสูตรให้เรียนร่วมกันมากขึ้น เพื่อสร้างสัมพันธ์อันดีต่อการปฏิบัติการในอนาคต

ในส่วนของนโยบายการศึกษาของกองทัพไทย พบประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. มุ่งปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ ให้สามารถสร้างกำลังพลของกองทัพไทย ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยกำหนดและออกแบบหลักสูตร ให้สอดคล้องกับภารกิจของกองทัพไทย รวมทั้งให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความทันสมัยและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

๒. การปรับปรุงระบบการศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นมาตรฐานทางการศึกษา โดยเน้นการให้ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติการร่วม การยุทธผสม และการปฏิบัติการทางทหารอื่นที่ไม่ใช่สงคราม

๓. ให้การสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการผลิต การพัฒนาและดำรงรักษาครู อาจารย์ นักวิชาการ บุคลากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันในกองทัพไทยได้ยาวนาน

๔. ให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษาในแต่ละหลักสูตร ให้เป็นไปตามระบบการวัด และการประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน โดยสอดคล้องกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพ

๕. พัฒนารูปแบบการศึกษาให้กำลังพลได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนเอง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบการสัมมนาเชิงวิชาการ สนับสนุนส่งเสริมการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างกองทัพไทยให้ทันสมัย รวมทั้งการสนับสนุนการปฏิบัติการร่วม

ในส่วนของการดำเนินการของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ได้แก่ การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนและอำนวยความสะดวกทางการศึกษา และผู้เข้ารับการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลทางการศึกษา

บทที่ ๔

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารนั้น ในบทที่ ๒ ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร รูปแบบ การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ส่วนในบทที่ ๓ ได้ทำการศึกษาแผนแม่บทการปรับปรุง โครงสร้างกระทรวงกลาโหมด้านการศึกษา นโยบายการศึกษากองทัพไทย ประวัติวิทยาลัยเสนาธิการทหาร การจัด และหน้าที่ส่วนราชการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการบรรจุกำลัง หลักสูตรการศึกษา ของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร

สำหรับการวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ตามการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Focus Group Interview) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะของการอธิบายวิเคราะห์ (Explanatory Analysis) เอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวลหาข้อสรุปของการวิจัย โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ผลการรวบรวมข้อมูล

๑. ข้อมูลด้านเอกสาร

จากการทบทวน ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร สามารถสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

ความหมายของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และมีความสำคัญ คือ เป็นแนวทางที่ครูจะต้องยึดถือในการจัดเรียนการสอน

องค์ประกอบของหลักสูตร ส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์หรือความต้องการของหลักสูตร ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่า จะสอนเนื้อหาอะไร สอนแก่ใคร ทำไม่จึงสอน มีความประสงค์อะไร จะใช้วิธีการใดสอน และ จะทำการประเมินผลอย่างไร

๒. เนื้อหาของหลักสูตร หมายถึง สาระของความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้วิชานั้น ๆ ซึ่งจะเป็นรายละเอียดที่จะนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน ให้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการของหลักสูตร

๓. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การแปลจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปสู่การสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรที่กำหนด โดยการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ มีคุณสมบัติตามหลักสูตร ซึ่งอาจรวมถึงสื่อการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกด้วย

๔. การประเมินผล คือ กระบวนการที่ทดสอบและแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่ โดยให้จุดมุ่งหมายเป็นแนวทางของการประเมินผล เพื่อให้ได้ผลออกมาปรับปรุงการเรียนการสอนเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน และการดำเนินการอื่น ๆ

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

กระบวนการและขั้นตอนในพัฒนาหลักสูตร จากความเห็นที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อการพิจารณาสร้างหลักสูตรขึ้นมาแก้ไขปัญหาที่ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการนั้น ๆ

๒. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำต่อจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในตัวผู้เรียน อันจะช่วยให้สภาพปัญหาหรือความต้องการได้รับการแก้ไขหรือได้รับการตอบสนอง

๓. การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของการคัดเลือกบรรจุเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะป็นสื่อหรือหนทางที่จะช่วยนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

๔. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเบื้องต้นก่อนนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่กำหนดว่าควรจะวัดและประเมินอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและหลังจากการยกร่างหลักสูตรได้แล้ว จะเป็นขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อดูคุณภาพของหลักสูตรที่ร่างขึ้นว่ายังมีจุดอ่อนหรือมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงในเบื้องต้นอย่างไรบ้าง ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้

การประเมินหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานหลักสูตร ตั้งแต่ก่อนการใช้งาน ระหว่างการใช้งาน และหลังการใช้งาน เพื่อเป็นข้อมูลที่ประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าหลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหลักสูตรต่อไป และยังเป็นข้อมูลที่บ่งบอกถึงคุณค่าของหลักสูตรด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการพัฒนาการศึกษา นอกจากคำนึงถึงเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงบุคลากรทางการศึกษา อันได้แก่ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง ผู้บริหารทางการศึกษา ครูอาจารย์ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและมีทัศนคติที่ดีในเรื่องของการศึกษาด้วย

จากการทบทวนแผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหมด้านการศึกษา พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ได้แก่ การจัดให้มีการฝึกศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างพื้นฐานในการปฏิบัติการร่วม สร้างสัมพันธภาพ และวิสัยทัศน์ที่ใกล้เคียงกัน ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการร่วมในอนาคต โดยหลักสูตรของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วิทยาลัยการทัพ และโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ เน้นการเรียนการปฏิบัติการร่วมและปรับหลักสูตรให้เรียนร่วมกันมากขึ้น เพื่อสร้างสัมพันธอันดีต่อการปฏิบัติการในอนาคต

ในส่วนของนโยบายการศึกษาของกองทัพไทย พบประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. มุ่งปรับปรุงและพัฒนาาระบบการศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ ให้สามารถสร้างกำลังพลของกองทัพไทยให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยกำหนดและออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับภารกิจของกองทัพไทย รวมทั้งให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความทันสมัย และนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

๒. การปรับปรุงระบบการศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นมาตรฐานทางการศึกษา โดยเน้นการให้ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติการร่วม การยุทธผสม และการปฏิบัติการทางทหารอื่นที่ไม่ใช่สงคราม

๓. ให้การสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการผลิต การพัฒนาและดำรงรักษาครู อาจารย์ นักวิชาการ บุคลากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันในกองทัพไทยได้ยาวนาน

๔. ให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษาในแต่ละหลักสูตร ให้เป็นไปตามระบบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน โดยสอดคล้องกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพ

๕. พัฒนารูปแบบการศึกษาให้กำลังพลได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนเอง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบการสัมมนาเชิงวิชาการ สนับสนุนส่งเสริมการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างกองทัพไทยให้ทันสมัย รวมทั้งการสนับสนุนการปฏิบัติการร่วม

ในส่วนของการดำเนินการของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ได้แก่ การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนและอำนวยความสะดวก และผู้เข้ารับการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลทางการศึกษา

๒. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์ได้แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มระดับผู้บริหาร กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่อาจารย์และจัดการเรียนการสอน และกลุ่มสุดท้ายคือ

กลุ่มผู้เข้ารับการศึกษาทั้งที่กำลังศึกษาและจบการศึกษาไปแล้ว โดยการศึกษาได้แบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

๒.๑ ประเด็นของกลุ่มผู้บริหาร

๒.๑.๑ นโยบายในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และผลกระทบที่อาจมีกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๒ นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกอง จากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการหมุนเวียนมีผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

๒.๑.๓ ความคิดเห็นในภาพรวมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะ

๒.๒ ประเด็นของกลุ่มอาจารย์

๒.๒.๑ นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกอง จากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการหมุนเวียนมีผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

๒.๒.๒ ความคิดเห็นในภาพรวมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะ

๒.๓ ประเด็นของกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษา

๒.๓.๑ ความพึงพอใจในหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และข้อเสนอแนะ

๒.๓.๒ ระยะเวลาในการศึกษาเหมาะสมหรือไม่

๒.๓.๓ การจัดการหลักสูตรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

๒.๓.๔ รูปแบบและวิธีการศึกษาตามหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่

๒.๓.๕ เนื้อหาวิชาที่สอนครอบคลุมตามวัตถุประสงค์หรือไม่

๒.๓.๖ เวลาในการสอนแต่ละวิชาเหมาะสมหรือไม่

๒.๓.๗ สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่

๒.๓.๘ การประเมินผลของหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่

๒.๓.๙ อาจารย์ผู้สอน มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่สอนดีหรือไม่

๒.๓.๑๐ การเรียนการสอนในหลักสูตร สามารถนำไปใช้ในการทำงานที่หน่วยของท่านได้หรือไม่

๒.๓.๑๑ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร

สำหรับกลุ่มผู้บริหาร ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๔ ท่าน ดังนี้

๑. พลโท เจิตวุธ คราประยูร รองผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ตั้งแต่ ต.ค. ๒๕๕๗ – ก.ย. ๒๕๕๙ และ เคยดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ตั้งแต่ ต.ค. ๒๕๕๔ – ก.ย. ๒๕๕๗

๒. พลโท วรพล เยี่ยมแสงทอง ผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ ต.ค. ๒๕๕๙ – ปัจจุบัน และเคยดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ตั้งแต่ เม.ย. ๒๕๕๙ – ก.ย. ๒๕๕๙

๓. พลอากาศตรี กมล ทองประมูล เสนาธิการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ ต.ค. ๒๕๕๙ – ปัจจุบัน และ เคยดำรงตำแหน่ง รองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ตั้งแต่ ต.ค. ๒๕๕๘ – ก.ย. ๒๕๕๙

๔. พลตรี อภิชาติ ชามาตร์ รองเสนาธิการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เคยดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองจำลองยุทธ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัย เสนาธิการทหาร วาระละ ๒ ปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับการหมุนเวียนดังกล่าวจะมีผลกระทบกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔ ท่าน มีให้เห็นในแนวทางเดียวกันว่า การหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร อาจมีผลกระทบกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอน ของวิทยาลัยเสนาธิการทหารอยู่บ้าง แต่ทั้งนี้ มีนโยบายของผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงกว่า เช่น นโยบายของผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ นโยบายด้านการศึกษาของกองทัพไทย และนโยบาย ด้านการศึกษาของกระทรวงกลาโหมเป็นกรอบในการดำเนินการอยู่แล้ว ทั้งนี้แต่ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้การบริหารจัดการและการทำงานที่ดีขึ้น ควรบริหารจัดการในการจัดวงรอบในการหมุนเวียนระดับ ผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยการวางแผนให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัย เสนาธิการทหาร และเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร มาดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ ปีก่อน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายการศึกษาของวิทยาลัย และเรียนรู้วัฒนธรรมขององค์กร และสร้างความคุ้นเคยล่วงหน้า

พลโท เจิตวุธ คราประยูร ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นการหมุนเวียน ระดับผู้บริหารโดยความมุ่งหมายของนโยบายการหมุนเวียน คือ ความต้องการการนำผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาของเหล่าทัพมาดำรงตำแหน่ง ซึ่งก่อนหน้านี้ให้ดำรงตำแหน่งวาระละ ๓ ปี แต่กลายเป็น การแก้ปัญหาทางด้านการเลื่อนไหลของตำแหน่งแทน โดยมาดำรงตำแหน่งเพียงวาระละ ๑ ปี แล้วหมุนเวียนมาใหม่ ทำให้การบริหารขาดความต่อเนื่อง ซึ่งมีได้คำนึงเป้าประสงค์ที่แท้จริงและ ผลลัพธ์ที่ต้องการ หากมีความจำเป็นต้องหมุนเวียนเพื่อแก้ปัญหาการเลื่อนไหลกำลังพล ก็ควรมีโอกาส มาดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ก่อน เพื่อได้ศึกษาภาพรวมและสร้างความ ต่อเนื่องในการบริหารหลักสูตรฯ

ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับ รองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วาระละ ๒ ปี และ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการหมุนเวียนดังกล่าวจะมีผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔ ท่าน มีให้เห็นในแนวทางเดียวกันว่า นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหารวาระละ ๒ ปี อาจมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป หากทางเหล่าทัพส่งกำลังพลมาปฏิบัติราชการโดยไม่เคยศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหารมาก่อน ทำให้ไม่รู้ในบริบทการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร หรือส่งนายทหารชั้นชั้นยศพันโท นาวาโท หรือนาวาอากาศโท มาเพื่อดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการกอง ในอัตรา พันเอก นาวาเอก หรือ นาวาอากาศเอก ทำให้มีอาวุโสน้อยกว่าผู้เข้ารับการศึกษา และจะต้องเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรในปีถัดไป ทำให้ไม่สามารถมาปฏิบัติงานในฐานะอาจารย์ได้เต็มที่ รวมทั้งเหล่าทัพควรส่งผู้ที่เป็นเหล่าที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนปฏิบัติการของเหล่าทัพนั้นมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เช่น ทหารอากาศ ควรเป็นเหล่านักบิน ทหารเรือ ควรเป็นพรตนาวิณ เป็นต้น เพื่อให้สามารถมาให้คำแนะนำแก่นักศึกษาได้ และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการหมุนเวียนครั้งนี้ ควรปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เป็นวาระละ ๓ ปี หากไม่สามารถแก้ไขเรื่องของระยะเวลาจาก ๒ ปี เป็น ๓ ปี ตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งกรมเวียนได้ ควรที่จะได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ให้เหล่าทัพพิจารณาให้ชัดเจน คือ สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารมาแล้ว และเป็นเหล่าที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการปฏิบัติการยุทธร่วม/ผสม

พลโท เจ็ดจู่ คราประยูร ได้ให้เห็นเพิ่มเติมในประเด็นการขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอน หากมีความเป็นไปได้ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเป็นหน่วยขึ้นตรงในสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ อาจเป็นลักษณะของ กองงาน หรือ สำนักวิชาการ ที่มีกำหนดตำแหน่งอัตราของ อาจารย์ อยู่ในอัตราการจัดหน่วย ซึ่งจะเอื้อประโยชน์การจัดการศึกษาในภาพรวม ที่จะสามารถจัดสรรอาจารย์ไปทำการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ หรือสนับสนุนการศึกษาให้หน่วยงานภายนอกได้ รวมทั้งให้มีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของเนื้อหาารายวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้อาจารย์ที่มาดำรงตำแหน่งใหม่ สามารถเรียนรู้ ก็จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนและความไม่พร้อมของอาจารย์ได้ในระดับหนึ่ง

ประเด็นการมองในภาพรวมของหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการศึกษา การประเมินผลการศึกษา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และความเห็นว่าคุณควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบันอย่างไร อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔ ท่าน มีให้เห็นในแนวทางเดียวกันว่า ในภาพรวมการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เหมือนกันกับ วิทยาลัยการทัพอื่น ๆ ในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ควรเปิดกว้างในการรับภาคเอกชนเข้ารับการศึกษา เนื่องจากความมั่นคงของชาติมิได้จำกัดแต่เพียงข้าราชการทหารตำรวจ หรือข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ก่อนแล้ว ระยะเวลาการศึกษาในภาพรวมก็ควรมีระยะเวลาที่เท่ากับหลักสูตรของวิทยาลัยการทัพอื่น ๆ แต่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรเป็นแบบการศึกษาแบบผู้ใหญ่ คือ จัดให้มีการฟังบรรยายให้น้อยลง แต่มีการประชุมสัมมนาถกแถลงมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่เข้ารับศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานสูงซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งอาจารย์ และผู้เข้ารับการศึกษาได้เรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกันมากขึ้น ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดของบุคลากรอาจารย์ของวิทยาลัยมีอย่างจำกัด แต่อาจเชิญ

ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากรประจำกลุ่มสัมมนา โดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องห้องเรียนรวม ห้องสัมมนา ตลอดจนห้องที่ใช้ในการฝึก ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้สามารถรับผู้เข้ารับการศึกษามีจำนวนมากขึ้น หากต้องรับภาคเอกชนเข้าศึกษาด้วย

พลโท เจตวิธ คุราประยูร ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นการเรียนการสอนในปัจจุบัน รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการกำหนดยุทธศาสตร์อนาคต ควรมีการเรียนการสอนที่ทันสมัยตามแนวโน้มของการศึกษาโลก เช่น การสงครามไซเบอร์ เป็นต้น รวมถึงความมั่นคงของชาติได้มีการพัฒนาไปถึงการพิจารณาความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security) ที่รวมถึงบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่ชี้ให้เห็นว่า หากมีภาคเอกชนเข้าร่วมศึกษาหลักสูตรฯ นี้ ก็จะสามารถมีความเข้าใจการปฏิบัติของฝ่ายทหารและข้าราชการพลเรือน ทำให้เกิดความร่วมมือกันได้อย่างดีในอนาคต

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มอาจารย์

ได้ดำเนินการทำการสัมภาษณ์กลุ่มอาจารย์ระดับผู้อำนวยการกอง และรองผู้อำนวยการกองที่ปฏิบัติงานอยู่ที่วิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Focus Group Interview) ทำการสัมภาษณ์ในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ โดยมีผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ จำนวน ๘ นาย ดังนี้

๑. พันเอก ทักษิณ ศิริสิงห์ ผู้อำนวยการกองวิชาการปฏิบัติการร่วม/ผสม
๒. นาวาอากาศเอก อาทิตย์ เจนจบสกุลกิจ ผู้อำนวยการกองวิชาการ
๓. นาวาอากาศเอก ปัญญา ศิริสิงห์ ผู้อำนวยการกองเอกสารวิจัย
๔. พันเอก เอกภพ ภาณุมาศตระกูล ผู้อำนวยการกองวิชายุทธศาสตร์
๕. พันเอก จิรานุวัฒน์ ศักดิ์เสื่อ ผู้อำนวยการกองพัฒนาการและวางแผนการศึกษา
๖. พันเอก ขวลิต ประดิษฐ์นวกุล ผู้อำนวยการกองวิชาเสนาธิการร่วม
๗. นาวาอากาศเอก ศีพัฒน์ นามวัฒน์ รองผู้อำนวยการกองจำลองยุทธ
๘. นาวาอากาศเอก ปิยะ จารุอารยนันท์ รองผู้อำนวยการกองพัฒนาการและ

วางแผนการศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ใน ๒ ประเด็นคำถามหลัก มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการหมุนเวียนมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

พันเอก เอกภพ ฯ มีข้อเสนอแนะในประเด็นการหมุนเวียนมีข้อดีคือ ได้อาจารย์ใหม่ ๆ มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิทยาการในปัจจุบันเสมอ และมีข้อเสียคือ ระยะเวลาการทำงานน้อยเกินไป เช่น ปีแรกเข้ามาเรียนรู้งาน ปีที่สองเข้ารับการศึกษหลักสูตรเสนาธิการทหาร และปีสุดท้ายก็กลับหน่วยหรือถ้าขอยู่ต่ออีกก็จะทำให้คงค้างที่ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร นานเกินไป

พันเอก ทักษิณ ฯ เสนอว่าจากความมุ่งหมายเดิมของการเรียนการสอนตามหลักสูตร ฯ จะต้องมียุทธศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญด้านการยุทธร่วม/ผสม จากเหล่าทัพมาสนับสนุน แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป

พันเอก จิราณุวัฒน์ ฯ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ควรเสนอปรับปรุงระเบียบคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการหมุนเวียนกำลังพล เช่น ผู้หมุนเวียนมาจะต้องจบการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารหรือเทียบเท่าแล้ว

นาวาอากาศเอก อาทิตย์ ฯ กล่าวเสริมถึงการแก้ปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ ด้วยการขอรับการสนับสนุนอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถจาก โรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพหมุนเวียนมาปฏิบัติงานที่วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

นาวาอากาศเอก ปัญญา ฯ กล่าวสนับสนุน แนวคิดการขอรับอาจารย์ที่จะหมุนเวียนมาจะต้องผ่านหลักสูตรเสนาธิการทหารแล้วจึงจะเหมาะสม ทั้งนี้ วิทยาลัยเสนาธิการทหารจะต้องทบทวนระเบียบและระยะเวลาการหมุนเวียนให้เหมาะสมต่อไป เน้นการได้บุคลากรด้านกำลังรบของในแต่ละเหล่าทัพ

นาวาอากาศเอก ปิยะ ฯ กล่าวถึงวงรอบการออกคำสั่งหมุนเวียนจะออกในห้วงตุลาคมของรอบปี ซึ่งการกำหนดแผนการเรียนและกระบวนการวางแผนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ทำให้ผู้ที่หมุนเวียนมาใหม่ต้องใช้เวลาทำความเข้าใจแผนการปฏิบัติงานของวิทยาลัยเสนาธิการทหารอีกระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ขาดโอกาสในการปฏิบัติราชการให้มีความต่อเนื่อง

ประเด็นคำถาม เกี่ยวกับความคิดเห็นในภาพรวมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะ

พันเอก ทักษิณ ฯ กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ไม่เกิน ๕๓ ปีนั้น อายุมากเกินไปและไม่ใช้ผู้ปฏิบัติแล้ว พร้อมกับเสนอว่า นักศึกษาควรมีอายุระหว่าง ๔๕ - ๕๐ ปี จึงเหมาะสม

พันเอก ขวลิต ฯ กล่าวว่า ในปัจจุบันนอกจากเน้นการปฏิบัติการณ์แล้ว ยังมีการเรียนเรื่องยุทธศาสตร์ความมั่นคง ผู้นำและการบริหารทางทหาร โดยเสนอให้เน้นผู้เรียนอายุน้อยหลังจบการศึกษาก็จะมีระยะเวลานำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ตามงานในหน้าที่ได้มากกว่า และกล่าวเป็นบทสรุปไว้ว่าถ้านักศึกษาอายุมากเข้าศึกษาจะเกิดเหตุการณ์ “พวกที่เข้ารับการศึกษาแล้ว ไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการฝึกซ้อม/ผสม แต่พวกที่เข้าร่วมการฝึกซ้อม/ผสม ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษา”

พันเอก ทักษิณ ฯ กล่าวเสริมอีกว่า วิทยาลัยเสนาธิการทหารจะผลิตฝ่ายเสนาธิการร่วม นักศึกษาที่เข้าเรียนจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติหรือเป็นฝ่ายเสนาธิการในสนาม และกล่าวถึงประเด็นรูปแบบการเรียนการสอนในอนาคต ควรจะสามารถพัฒนาให้วิทยาลัยเสนาธิการทหารเป็นหน่วยการศึกษาที่ประสาทปริญญา สาขาการศึกษาด้านความมั่นคงแบบองค์รวม

นาวาอากาศเอก อาทิตย์ ฯ กล่าวถึงความเป็นไปได้ของการประสาทปริญญา นั้นจะต้องทำข้อตกลงหรือมีการจัดหลักสูตรร่วมกันกับมหาวิทยาลัยที่เป็นที่ยอมรับ เช่น หลักสูตรเสนาธิการของออสเตรเลียจะสามารถรับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยที่มีข้อตกลงกัน เป็นต้น

พันเอก เอกภพ ฯ กล่าวถึงหลักสูตรทางทหารที่มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

พันเอก ขวลิต ฯ กล่าวว่า หากมีแนวคิดในเรื่องสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อประสาทปริญญาได้นั้น จะต้องวางแผนพร้อมการกำหนดสถานะสุดท้าย (End State) ไว้ด้วย

พันเอก จิราณุวัฒน์ ฯ กล่าวว่าการจัดการเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมาเป็นแบบเรียงตามหมวดวิชา และการจัดการเรียนในปีการศึกษาปัจจุบันเป็นแบบคู่ขนาน พบว่ามีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน สำหรับในปีการศึกษาในรุ่นต่อไป วิทยาลัยเสนาธิการทหารได้วางแผนการเรียนเป็นแบบเรียงตามหมวดวิชา

พันเอก ขวลิต ฯ กล่าวถึงปัญหาการจัดจังหวะการเรียนการสอนบางห้วงยังขาดความต่อเนื่องของการจัดชั่วโมงเรียน ซึ่งจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาโดยตรง

พันเอก ทักษิณ ฯ กล่าวเพิ่มในเรื่องการประเมินและวัดผล โดยเสนอให้มีการสอบวัดผลในทุกหมวดวิชา ซึ่งต้องกำหนดเกณฑ์การทดสอบและกำหนดรูปแบบการทดสอบให้เป็นระเบียบประเมินและวัดผลต่อไป

นาวาอากาศเอก ศีพัฒน์ ฯ กล่าวถึงการสนับสนุนการฝึกด้วยระบบจำลองยุทธร่วมระดับยุทธบริเวณยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้งานในการเรียนการสอนต่อไป

นาวาอากาศเอก ปิยะ ฯ กล่าวถึงส่วนสนับสนุนการศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด ที่จะต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น หนังสือในปัจจุบันเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) และบทความที่สามารถนำไปอ่านผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ มีมากมาย รวมถึงมาตรฐานและการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศที่วิทยาลัยเสนาธิการทหารจะต้องวางแผนพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

นาวาอากาศเอก อาทิตย์ ฯ กล่าวถึงระบบสนับสนุนที่สำคัญ คือ การสืบค้นข้อมูลเชิงวิชาการ บทความ ที่ควรมีไว้รองรับการค้นคว้าในการทำเอกสารวิจัยของนักศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๘ ท่าน ให้ความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะเรื่องห้องเรียนรวม ห้องสัมมนา ตลอดจนห้องที่ใช้ในการฝึกควรมีการปรับปรุง เพื่อให้สามารถรับผู้เข้ารับการศึกษามีจำนวนมากขึ้น หากต้องรับภาคเอกชนเข้าศึกษาด้วย

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้ารับการศึกษ

ได้ดำเนินการทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้ารับการศึกษารุ่นที่ ๕๘ ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Focus Group Interview) ทำการสัมภาษณ์ในวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีผู้เข้ารับการสัมภาษณ์จำนวน ๙ คน ดังนี้

๑. นาย ประวิทย์ เลิศโกวิทย์ วิศวกร ระดับ ๑๑ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
๒. นาย ประพันธ์ยุทธ์ มุขพันธ์ นักการข่าวชำนาญการ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
๓. นาวาเอก วรานนท์ พึ่งวิชา ประจำกรมอุทการเรือ
๔. พันเอก พรเทพ ยंत्रรักษา รองผู้อำนวยการกองส่งกำลังบำรุง หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ
๕. นาวาอากาศเอก สุนทร ผ่องอำไพ ประจำกรมยุทธการทหารอากาศ
๖. พันตำรวจเอก ณรงค์ ธนानันท์กุล รองผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๔

๗. นางสาว สุภัทรา ชัยเทวารัตน์ ผู้อำนวยการกองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กองประชาสัมพันธ์ กรมโยธาธิการและผังเมือง

๘. นางสาว ลักษมณ สมานสินธุ์ นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักงาน คณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

๙. พันเอก วิสิทธิ์ วงษ์จันทร์ นายทหารปฏิบัติการ ประจำกองบัญชาการกองทัพไทย ผลการสัมภาษณ์ใน ๑๑ ประเด็นคำถามหลัก มีผลการสัมภาษณ์ดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๑ ความเห็นผู้รับการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษา

ประเด็นคำถาม	ความเห็นผู้รับการสัมภาษณ์								
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙
๑. ความพึงพอใจในหลักสูตรการเรียนการสอนของ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร และข้อเสนอแนะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒. ระยะเวลาในการศึกษาเหมาะสมหรือไม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๓. การจัดการหลักสูตรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือ ความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๔. รูปแบบและวิธีการศึกษาตามหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่	✗	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓
๕. เนื้อหาวิชาที่สอนครอบคลุมตามวัตถุประสงค์หรือไม่	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๖. เวลาในการสอนแต่ละวิชาเหมาะสมหรือไม่	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ ๔ - ๑ ความเห็นผู้รับการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษา (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ความเห็นผู้รับการสัมภาษณ์								
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙
๗. สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๘. การประเมินผลของหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗
๙. อาจารย์ผู้สอน มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่ สอนดีหรือไม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๑๐. การเรียนการสอนในหลักสูตร สามารถนำไปใช้ในการ ทำงานที่หน่วยของท่านได้หรือไม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๑๑. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และข้อเสนอแนะอื่นๆ	มีผู้รับการสัมภาษณ์ ได้เสนอข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะ ในเรื่องคุณสมบัติของผู้เข้ารับ การศึกษา								

ที่มา : ผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

๑. ในประเด็นคำถามที่ ๔ รูปแบบและวิธีการศึกษาตามหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ มีประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

นายประพันธ์ยุทธ์ ฯ เสนอว่า หลักสูตรเสนาธิการทหาร มีมาตรฐานสูง มีการเรียนการสอนและทำวิจัยใกล้เคียงกับการเรียนในระดับปริญญาโท ควรจะนำมาตรฐานหลักสูตรไปเทียบเคียงกับหลักสูตรของพลเรือนได้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการรับราชการได้

นางสาวสุภัทรา ฯ เสนอว่า ปัจจุบันตนเองก็ยังคงต้องกลับไปเรียนหลักสูตรตามแนวทางรับราชการของข้าราชการพลเรือนอีก ทำให้มีความซ้ำซ้อน สูญเสียเวลาและงบประมาณ

นายประวิทย์ ฯ เสนอว่า วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ควรจะพิจารณาหรือหาหนทางปฏิบัติให้ชัดเจน จะเป็นจุดสนใจให้ข้าราชการพลเรือนมาเข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารมากขึ้น

พันตำรวจเอก ณรงค์ ฯ เสนอว่า ในด้านของข้าราชการตำรวจก็ต้องเข้าเรียนหลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูง เช่นกัน หากเทียบเคียงมาตรฐานหลักสูตรได้จะเกิดประโยชน์มากกว่า

๒. ในประเด็นคำถามที่ ๕ เนื้อหาวิชาที่สอนครอบคลุมตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

นายประพันธ์ยุทธ์ ฯ เสนอว่า ตามแถลงหลักสูตรเสนาธิการทหาร หมวดวิชาที่ ๓ ยุทธศาสตร์ชาติ และหมวดวิชาที่ ๔ ยุทธศาสตร์ทหาร นั้น ในปัจจุบันอาจแยกมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันมาก ควรพิจารณานำมาเรียนรวมกันได้

นายประวิทย์ ฯ เสนอว่า วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ควรจะพิจารณาจัดการเรียนการสอนแบบเรียงหมวดวิชาจะเหมาะสมกว่า เนื่องจากหากเรียนพร้อมกันหลายหมวดจะทำให้นักศึกษาสับสนมาก โดยเฉพาะนักศึกษาที่เป็นข้าราชการพลเรือน

๓. ในประเด็นคำถามที่ ๖ เวลาในการสอนแต่ละวิชาเหมาะสมหรือไม่ มีประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

นาวาเอก วรานนท์ ฯ เสนอว่า ปัญหาอยู่ที่ผู้เข้ารับการศึกษา หลักสูตรมีหัวข้อการเรียนการสอนมากต้องมีการเตรียมตัวมาก่อนรับการบรรยาย จึงจะมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้

นาวาอากาศเอก สุนทร ฯ แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับ นาวาเอก วรานนท์ ฯ โดยกล่าวถึงการเรียนการวางแผนการทัพนั้น ตนเองเป็นนักบินรบจะเชี่ยวชาญยุทธวิธี สำหรับองค์ความรู้ในระดับยุทธการจะต้องเรียนรู้เพิ่มเติมจากการสอนของอาจารย์ โดยขอให้เน้นการวางกรอบหัวข้อการบรรยายให้ตรงกันทั้งอาจารย์ผู้บรรยายและนักศึกษา

นายประพันธ์ยุทธ์ ฯ เสนอว่า ควรจัดการถกแถลงให้มากกว่าการฟังบรรยายในห้องเรียน เนื่องจากผู้เข้ารับการศึกษาจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง สามารถนำความรู้ประสบการณ์ของแต่ละคนมาแบ่งปันได้ดีและเป็นประโยชน์มาก

๔. ในประเด็นคำถามที่ ๘ การประเมินผลของหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ มีประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

พันเอก วิสิทธิ์ ฯ เสนอว่า ควรมีการประเมิน ๓ เสา คือ อาจารย์ นักศึกษา และหลักสูตร ฯ และได้เสนอเพิ่มเติมในการประเมินผลการสัมมนา โดยให้เน้นไปที่การประเมินผลการถกแถลงและแสดงข้อคิดเห็นตามหลักการและเหตุผลให้มากกว่าการประเมินผลด้วยการสอบ

นาวาเอก วรรณนท์ ฯ เสนอว่าการประเมินคุณลักษณะผู้นำที่นักศึกษาจะต้องประเมินระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองนั้น จะต้องมีการประเมินที่มีความจริงจังในการประเมิน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามความเป็นจริง

๕. ในประเด็นคำถามที่ ๑๑ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ดังนี้

นายประวิทย์ ฯ เสนอว่า สำหรับในส่วนรัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย คุณสมบัติระดับ ๗ นั้น จะอาวุโสเกินไปที่จะเข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร แต่สำหรับตนเอง ระดับ ๑๑ ก็อาวุโสเกินไป ควรกำหนดให้เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ระดับ ๑๑ อายุไม่เกิน ๕๓ ปี

นายประพันธ์ยุทธ์ ฯ เสนอว่า ข้าราชการพลเรือน ควรเป็นระดับ ๗ ขึ้นไป ที่มีอายุราชการมากกว่า ๑๕ ปี จึงจะได้ศึกษาข้าราชการพลเรือนที่เหมาะสม ในส่วนข้าราชการทหาร ต้องจบการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพก่อนจึงจะมีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่จะเป็นผู้นำด้านการศึกษาให้กับเพื่อนนักศึกษาในหลักสูตรได้

นางสาว ลักษณ์ ฯ เสนอว่า ควรเป็นข้าราชการรุ่นใหม่ อายุ ๔๐ ปีขึ้นไป และเป็นข้าราชการพลเรือนชำนาญการพิเศษ

นาวาอากาศเอก สุนทร ฯ เสนอว่า เห็นควรมีเอกชนที่ทำงานด้านความมั่นคงเข้ามาในหลักสูตร ฯ ด้วย เช่น สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ (องค์กรมหาชน) และบริษัทอุตสาหกรรมการบิน จำกัด

พันเอก พรเทพ ฯ เสนอว่า ปัจจุบันวิทยาลัยการทัพบก และวิทยาลัยการทัพอากาศ ก็มีเอกชนเข้าเรียนแล้ว

พันตำรวจเอก ณรงค์ ฯ เสนอว่า สำหรับข้าราชการตำรวจ โดยเฉพาะกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนยังไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรเสนาธิการทหารมากนัก ทำให้ขาดความสนใจที่จะมาเข้ารับการศึกษาตามหลักสูตร ฯ นี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. กลุ่มผู้บริหาร มีข้อสรุปร่วมกันในแต่ละประเด็นคำถามดังนี้

๑.๑ ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔ ท่าน มีให้เห็นในแนวทางเดียวกันว่า การหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ อาจมีผลกระทบกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ อยู่บ้าง สามารถแก้ไขได้โดยการวางแผนให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร มาดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ ปีก่อน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายการศึกษาของวิทยาลัย

๑.๒ นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ กับการจัดการเรียนการสอน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔ ท่าน มีให้เห็นในแนวทางเดียวกันว่า นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ วาระละ ๒ ปี อาจมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป และกำลังพลดังกล่าวไม่เคยศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหารมาก่อน ทำให้ไม่รู้ในบริบทการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ สามารถแก้ไขได้โดยขออนุมัติแก้ไขคำสั่งการหมุนเวียนเป็นวาระละ ๓ ปี หรือขอให้เหล่าทัพพิจารณาผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารมาแล้ว

๑.๓ ภาพรวมของหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการศึกษา การประเมินผลการศึกษา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔ ท่าน มีให้เห็นในแนวทางเดียวกันว่า ในภาพรวมการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ควรเปิดกว้างในการรับภาคเอกชน เข้ารับการศึกษา เนื่องจากความมั่นคงของชาติ มิได้จำกัดแต่เพียงข้าราชการทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการพลเรือน และการเรียนการสอนควรเป็นแบบการศึกษาแบบผู้ใหญ่ คือจัดให้มีการฟังบรรยายให้น้อยลง แต่มีการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนมากขึ้น

๒. กลุ่มอาจารย์ มีข้อสรุปร่วมกันในแต่ละประเด็นคำถามดังนี้

๒.๑ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ควรกำหนดคุณสมบัติอาจารย์อัตราหมุนเวียนจากเหล่าทัพ ต้องศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารมาแล้ว กำลังพลในสังกัดกองทัพอากาศให้หมุนเวียนเหล่านักบิน กำลังพลในสังกัดกองทัพเรือให้หมุนเวียนเหล่านาวินและนาวิกโยธิน แต่ใช้วาระหมุนเวียนเดิมไม่น้อยกว่า ๒ ปี และไม่เกิน ๓ ปีได้ ทั้งนี้จะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ

๒.๒ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบเรียงตามหมวดวิชา มีการทดสอบตามแต่ละหมวดวิชา มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษา และกำหนดเป้าหมายในการสร้างหลักสูตรการศึกษาด้านความมั่นคงร่วมกันกับมหาวิทยาลัยภายนอก เพื่อจะสามารถประสานทรัพยากรได้

จากทั้ง ๒ ประเด็นสามารถวิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นได้ว่า การลดผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการหมุนเวียนกำลังพล ได้แก่

การกำหนดคุณสมบัติสำคัญคืออาจารย์จะต้องจบหลักสูตรเสนาธิการทหาร ก่อนมาปฏิบัติงาน โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๔ ท่าน จาก ๘ ท่าน มีความเห็นสอดคล้องกัน

ในการกำหนดผลผลิตของหลักสูตรนั้น ข้อกำหนดสำคัญคือการได้ นักศึกษาระดับปฏิบัติงานมาเข้าเรียน โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๓ ท่าน จาก ๘ ท่าน มีความเห็นสอดคล้องกัน

ภาพอนาคต วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ จะพัฒนาไปในระดับสากล จะมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสามารถประสานทรัพยากรได้ในอนาคต โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน ๔ ท่าน จาก ๘ ท่าน มีความเห็นสอดคล้องกัน

๓. กลุ่มผู้เข้ารับการศึกษามีข้อสรุปร่วมกันในแต่ละประเด็นคำถามดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๒ สรุปประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษ

ประเด็นคำถาม	จำนวนผู้รับการสัมภาษณ์ (คน)	
	เห็นด้วย/เหมาะสม	ไม่เห็นด้วย
๑. ความพึงพอใจในหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัย เสนาธิการทหาร และข้อเสนอแนะ	๙	-
๒. ระยะเวลาในการศึกษาเหมาะสมหรือไม่	๙	-
๓. การจัดการหลักสูตรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมาย ของหลักสูตรหรือไม่	๙	-
๔. รูปแบบและวิธีการศึกษาตามหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่	๕	๔
๕. เนื้อหาวิชาที่สอนครอบคลุมตามวัตถุประสงค์หรือไม่	๗	๒
๖. เวลาในการสอนแต่ละวิชาเหมาะสมหรือไม่	๖	๓
๗. สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษามีความ เหมาะสมหรือไม่	๙	-
๘. การประเมินผลของหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่	๗	๒
๙. อาจารย์ผู้สอน มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่สอนดีหรือไม่	๙	-
๑๐. การเรียนการสอนในหลักสูตร สามารถนำไปใช้ในการทำงาน ที่หน่วยของท่านได้หรือไม่	๙	-
๑๑. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ	มีผู้เสนอแนะเพิ่มเติม ๖ คน	

ที่มา : ผลการวิจัย

ในประเด็นคำถามจำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ประเด็นคำถาม ๑ - ๓, ๗, ๙ - ๑๐ นักศึกษาที่เข้ารับการสัมภาษณ์ทั้ง ๙ คน แสดงความเห็น ว่า ถูกต้องและเหมาะสม โดยไม่มีผู้แสดงความเห็นแตกต่างเลย สำหรับในประเด็นคำถามที่มีความเห็นแตกต่าง จำนวน ๔ ข้อ

สรุป

ข้อสรุปจากผลการสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

สามารถสรุปแยกเป็น ๓ เรื่องสำคัญ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา (ผู้บริหาร ครู - อาจารย์ และ นักศึกษา) การจัดหลักสูตรวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และสิ่งอำนวยความสะดวก สรุปได้ดังนี้

๑. บุคลากร

๑.๑ ผู้บริหาร

การหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ อาจมีผลกระทบกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ โดยเฉพาะผู้บริหารควรเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษามาดำรงตำแหน่ง และให้ดำรงตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เพื่อให้การบริหารมีความต่อเนื่อง และเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่แท้จริงและผลลัพธ์ที่ต้องการของการกำหนดการหมุนเวียน ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการและการทำงานที่ดีขึ้น ควรบริหารจัดการในการจัดวงรอบในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยการวางแผนให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร มาดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ ปีก่อน เพื่อได้ศึกษาภาพรวมและสร้างความต่อเนื่องในการบริหารหลักสูตร ฯ หรืออาจสร้างกลไกการบริหารระยะยาวที่คล้ายกับ การกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวขึ้นเพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นกรอบการบริหารวิทยาลัยเสนาธิการทหารได้อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายในอนาคตได้

๑.๒ ครู - อาจารย์

เนื่องจากตามโครงสร้างและอัตรากำหนดของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ไม่มีอัตราตำแหน่งอาจารย์ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ได้พยายามแก้ปัญหาโดยดำเนินการคัดเลือก และสรรหาหัวหน้าหน่วยขึ้นตรงวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ที่มีประสบการณ์ในการสอน มีคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเคยทำการสอนในโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามยังขาดอัตราอาจารย์ที่มีหน้าที่ในการเรียนการสอนโดยตรง และอีกประการหนึ่งคือการหมุนเวียนกำลังพลจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในปฏิบัติงานและการพัฒนากำลังพล หากมีความเป็นไปได้ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเป็นหน่วยขึ้นตรงในสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ อาจเป็นลักษณะของกองงาน หรือ สำนักวิชาการ ที่มีกำหนดตำแหน่งอัตราของ อาจารย์ อยู่ในอัตรากำหนดหน่วย ซึ่งจะเอื้อประโยชน์การจัดการศึกษาในภาพรวม ที่จะสามารถจัดสรรอาจารย์ไปทำการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ หรือสนับสนุนการศึกษาให้หน่วยงานภายนอกได้ รวมทั้งให้มีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้อาจารย์ที่มาดำรงตำแหน่งใหม่ สามารถเรียนรู้ ก็จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนและความไม่พร้อมของอาจารย์ได้ในระดับหนึ่ง

๑.๓ ผู้เข้ารับการศึกษา

ตามคำสั่ง กองบัญชาการทหารสูงสุด (เฉพาะ) ที่ ๔๐๐/๔๔ และ คำสั่ง กองบัญชาการกองทัพไทย (เฉพาะ) ที่ ๘๐๗/๕๕ ได้กำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร ต้องมีชั้นยศ พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก หรือเทียบเท่า และอายุ ไม่เกิน ๕๓ ปี ส่งผลให้นักศึกษามีช่วงอายุที่ต่างกันมากเกินไป ปัจจุบันนักศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๘ อายุมากที่สุด ๕๓ ปี และอายุน้อยที่สุด ๔๑ ปี ซึ่งนักศึกษาที่มีอายุมากจะมีเวลาปฏิบัติราชการเหลือไม่กี่ปี

ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์กับทางราชการได้อย่างคุ้มค่า รวมถึงประเด็นการเปิดกว้างในการรับภาคเอกชนเข้ารับการศึกษานี้ เนื่องจากความมั่นคงของชาติ มิได้จำกัดแต่เพียงข้าราชการทหาร ตำรวจหรือข้าราชการพลเรือน ดังนั้นจึงควรกำหนดช่วงอายุของผู้เข้ารับการศึกษานี้ให้น้อยลง และรับผู้เข้ารับการศึกษานี้ในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงเข้ารับการศึกษาดังนี้

๒. การจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร

ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสนาธิการทหาร เพื่อให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการร่วมและผู้บังคับบัญชาในหน่วยระดับสูงของกองทัพ โดยสามารถวางแผนยุทธศาสตร์ แผนการทัพ แผนการยุทธวิธีและการยุทธผสม การจัดหน่วยบัญชาการร่วม/ผสม และการจัดกองกำลังเฉพาะกิจร่วม อำนาจการทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนากำลังกองทัพ และอำนาจการในการยุทธวิธีและการยุทธผสม ควบคุมและประสานงานในการปฏิบัติการทางทหารในการประชุมระหว่างเหล่าทัพและระหว่างชาติ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร ยุทธศาสตร์ในการป้องกันประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด พัฒนาการความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยของเหล่าทัพทั้งสามและกับส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งในเรื่องของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนี้ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรเสนาธิการทหารเป็น ๖ หมวดวิชา และได้มีการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาภายในของวิทยาลัยเสนาธิการทหารเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ ภัยคุกคาม และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ ที่มีความรู้ตรงกับเนื้อหาที่สอน และจัดการบรรยายพิเศษที่สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งของประเทศไทย และของโลก สำหรับการจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็ควรเป็นแบบการศึกษาแบบผู้ใหญ่คือ จัดให้มีการฟังบรรยายให้น้อยลง แต่มีการประชุมสัมมนาถกแถลงมากขึ้น

๓. สิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกในสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสนาธิการทหาร ได้แก่ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอน ห้องสมุด ที่จะต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น รวมถึงมาตรฐานและการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศ การสืบค้นข้อมูลเชิงวิชาการ บทความ สำหรับรองรับการค้นคว้าในการทำเอกสารวิจัยของนักศึกษา และการสนับสนุนการฝึกด้วยระบบจำลองยุทธวิธีระดับยุทธวิธีบริเวณ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องห้องเรียนรวม ห้องสัมมนา ตลอดจนห้องที่ใช้ในการฝึก ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้สามารถรับผู้เข้ารับการศึกษานี้ที่มีจำนวนมากขึ้น หากต้องรับภาคเอกชนเข้าศึกษาด้วย

ทั้งนี้ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ยังสามารถเพิ่มขีดความสามารถให้เป็นหน่วยศึกษาด้านความมั่นคงในอนาคตได้ หากสามารถสร้างความร่วมมือและจัดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยภายนอกกระทรวงกลาโหม จนกระทั่งสามารถประสานทรัพยากรได้ต่อไป

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

เอกสารวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร สภาพการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเสนาธิการทหาร ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานหลัก และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร การวิจัยครั้งนี้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการด้วยวิธีการศึกษาทางเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) ประกอบการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) แล้วนำเสนอผลการศึกษา โดยใช้ระเบียบการนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive And Analytical Approaches) เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารควรเป็นอย่างไร การดำเนินการศึกษาวิจัยใช้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบด้วย เอกสาร ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ และขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีเอกสารทางราชการ ได้แก่ แผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ด้านการศึกษา นโยบายการศึกษากองทัพไทย คู่มือนักศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร คำสั่งกองทัพไทยเกี่ยวกับภารกิจ การจัดและหน้าที่ส่วนราชการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการบรรจุกำลัง คำสั่งกองบัญชาการทหารสูงสุด เรื่องหลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และการจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร รวมถึงผลงานการศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ สำหรับข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสังเกต ข้อมูลประสบการณ์การปฏิบัติงานของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ ระดับผู้บริหาร ระดับผู้ปฏิบัติหน้าที่อาจารย์และจัดการเรียนการสอน และกลุ่มสุดท้ายคือ ผู้เข้ารับการศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนา จากนั้นจึงสนธิข้อมูลทั้งหมดตามนัยแห่งความสัมพันธ์นั้น ๆ จนกระทั่งได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ดังนี้

ด้านบุคลากร (ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เข้ารับการศึกษา)

๑. การหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ อาจมีผลกระทบกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ โดยเฉพาะผู้บริหารควรเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศึกษามาดำรงตำแหน่ง และให้ดำรงตำแหน่งครบวาระ ๒ ปี เพื่อให้การบริหารมีความต่อเนื่อง และเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่แท้จริงและผลลัพธ์ที่ต้องการของ

การกำหนดการหมุนเวียน ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการและการทำงานที่ดีขึ้น ควรบริหารจัดการในการจัดวางรอบในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยการวางแผนให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร มาดำรงตำแหน่ง รองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ ปีก่อน เพื่อได้ศึกษาภาพรวมและสร้างความต่อเนื่องในการบริหารหลักสูตร ฯ หรืออาจสร้างกลไกการบริหารระยะยาวที่คล้ายกับ การกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวขึ้นเพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นกรอบการบริหารวิทยาลัยเสนาธิการทหารได้อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายในอนาคตได้

๒. นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับ รองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วาระละ ๒ ปี อาจมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป และกำลังพลดังกล่าวไม่เคยศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหารมาก่อน ทำให้ไม่รู้ในบริบทการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร สามารถแก้ไขได้โดย ขออนุมัติแก้ไขคำสั่งการหมุนเวียน เป็นวาระละ ๓ ปี และ/หรือขอให้เหล่าทัพพิจารณา ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารมาแล้ว และกำลังพลควรเป็นเหล่ารบหลักของแต่ละเหล่าทัพ

วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ควรดำรงความพยายามในการดำเนินการคัดเลือกและสรรหาหัวหน้าหน่วยขึ้นตรงวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ที่มีประสบการณ์ในการสอน มีคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเคยทำการสอนในโรงเรียนเสนาธิการเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้มีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของเนื้อหารายวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้อาจารย์ที่มาดำรงตำแหน่งใหม่ สามารถเรียนรู้ ก็จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนและความไม่พร้อมของอาจารย์ได้ในระดับหนึ่ง หากมีความเป็นไปได้ ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเป็นหน่วยขึ้นตรงในสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยอาจเป็นลักษณะของ กองงาน หรือ สำนักวิชาการ ที่มีกำหนดตำแหน่งอัตราของอาจารย์ อยู่ในอัตรากิจการจัดหน่วย ซึ่งจะเอื้อประโยชน์การจัดการศึกษาในภาพรวม ที่จะสามารถจัดสรรอาจารย์ไปทำการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ หรือสนับสนุนการศึกษาให้หน่วยงานภายนอกได้

๓. การกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร ต้องมีชั้นยศ พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก หรือเทียบเท่า และอายุควรกำหนดให้น้อยลงกว่าเดิม จากเดิมตามที่ได้กำหนดไว้ว่าไม่เกิน ๕๓ ปี ซึ่งนักศึกษาที่มีอายุมากจะมีเวลาปฏิบัติราชการเหลือไม่กี่ปี ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์กับทางราชการได้อย่างคุ้มค่า การกำหนดคุณสมบัติของข้าราชการพลเรือนควรเป็นระดับชำนาญการพิเศษ หรืออายุราชการ ๑๕ ปีขึ้นไป การกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษาจากหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ควรเป็นระดับ ๘ รวมถึงการเปิดกว้างในการรับภาคเอกชนเข้ารับการศึกษา เนื่องจากความมั่นคงของชาติมิได้จำกัดแต่เพียงข้าราชการทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการพลเรือน เท่านั้น

ด้านการจัดหลักสูตรเสนาธิการทหาร

ในเรื่องของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น การจัดเนื้อหาการเรียนการสอนในปัจจุบัน ถือได้ว่ายังคงตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่ทั้งนี้ต้องมีการตรวจสอบและพัฒนาให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของกองทัพไทย ส่วนในเรื่องของโครงสร้างหลักสูตรเสนาธิการทหาร ปัจจุบันแบ่งเป็น ๖ หมวดวิชานั้น ควรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหมวดวิชาให้มีความสอดคล้องกับ

โครงสร้างการจัดหน่วยกองงานที่รองรับ ทั้งนี้วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ต้องมีการทบทวนและดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาย่อยภายในของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ เองเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ ภัยคุกคาม และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ ที่มีความรู้ตรงกับเนื้อหาที่สอน และจัดการบรรยายพิเศษ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งของประเทศไทยและของโลก สำหรับการจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็ควรเป็นแบบการศึกษาแบบผู้ใหญ่คือ จัดให้มีการฟังบรรยายให้น้อยลงแต่มีการประชุมสัมมนาถกแถลงมากขึ้น

ทั้งนี้ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ยังสามารถเพิ่มขีดความสามารถให้เป็นหน่วยศึกษาด้านความมั่นคงในอนาคตได้ หากสามารถสร้างความร่วมมือและจัดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยภายนอกกระทรวงกลาโหม จนกระทั่งสามารถประสาทปริญญาได้ต่อไป

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกในสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสนาธิการทหาร ได้แก่ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอน ห้องสมุด ที่จะต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น รวมถึงมาตรฐานและการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศ การสืบค้นข้อมูลเชิงวิชาการ บทความ สำหรับรองรับการค้นคว้าในการทำเอกสารวิจัยของนักศึกษา และการสนับสนุนการฝึกด้วยระบบจำลองยุทธวิธีระดับยุทธวิธีบริเวณ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องห้องเรียนรวม ห้องสัมมนา ตลอดจนห้องที่ใช้ในการฝึก ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้สามารถรับผู้เข้ารับการศึกษามีจำนวนมากขึ้น หากต้องรับภาคเอกชนเข้าศึกษาด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหาข้อขัดข้องของการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยเสนาธิการทหารที่เป็นอยู่ และแนวทางการพัฒนาปรับปรุงเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว และเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. สำหรับผู้ที่สนใจจะดำเนินการวิจัยเชิงลึกต่อไปในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร จะต้องดำเนินการต่อเนื่องในรายละเอียดของทั้ง ๓ องค์ประกอบย่อยของบุคลากร คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เข้ารับการศึกษ เช่น การสำรวจความพึงพอใจ หรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

๒. ด้านการจัดหลักสูตร หากมีการวิจัยเชิงศึกษาเปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษาในระดับเดียวกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ก็จะสามารถนำมาปรับใช้กับหลักสูตรเสนาธิการทหารได้อย่างเหมาะสมในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารที่มีชั้นความลับ

กระทรวงกลาโหม, แผนแม่บทการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๐. (ลับมาก)
คำสั่งกองทัพไทย (เฉพาะ) ลับมาก ที่ ๑๐๐/๕๙ เรื่อง แก้อัตรากองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพไทย.
ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๙.

เอกสารที่ไม่มีชั้นความลับ

หนังสือ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : อีสันเพรส,
๒๕๓๙.

ถนอมพร เลาทจรัสแสง. Designing E-Learning : หลักการออกแบบและการสร้างเว็บ เพื่อการเรียน
การสอน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕

ทวีป เนธาคุณวุฒิ. การจัดระบบสารสนเทศในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ทักษิณา สวานานนท์. พจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๕.

จำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, ๒๕๓๑.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๖.

ไพรัช รัชชพงศ์. การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ. ในเอกสารประกอบการสัมมนา IT ทางรอด
ของธุรกิจไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

วิชัย วงศ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๗.

ศิริชัย กาญจนวาสี. ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สังัด อุทรานนท์. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ ๑). กรุงเทพฯ : เจริญ
เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๒.

สุชาติ กิระนันท์. เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ ข้อมูลในระบบสารสนเทศ (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

สุนีย์ ภูพันธ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์,
๒๕๔๖.

สุมิตร คุณากร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์ , ๒๕๒๓.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

รัตน์ชัย สุวรรณเทศ, พันเอก. “แนวทางการปรับปรุงหน่วยการศึกษาของกองทัพบก”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๔๕.

วชิราชัย พึ่งทหาร, พันเอก. “การพัฒนาหลักสูตรชั้นนายพัน โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๕๑.

วีระเทพ จันท์เฝ้าแสง, พันเอก. “การพัฒนาหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของกองทัพไทย”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๕๐.

สัมภาษณ์

กระมล ทองประมุข, พลอากาศตรี, เสนาธิการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

คมศักดิ์ เจียมวัฒนาเลิศ, พันเอก, ผู้อำนวยการกองจำลองยุทธ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

จิรศักดิ์ ศักดิ์เสื่อ, พันเอก, ผู้อำนวยการกองพัฒนาการและวางแผนการศึกษา วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

เจ็ดวุธ คราประยูร, พลโท, รองผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ชวลิต ประดิษฐ์นวกุล, พันเอก, ผู้อำนวยการกองวิชาเสนาธิการร่วม วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ทักษิณ สิริสิงห, พันเอก, ผู้อำนวยการกองวิชาปฏิบัติการร่วมและผสม วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ปัญญา ศรีสิงห, นาวาอากาศเอก, ผู้อำนวยการกองวิชาเอกสารวิจัย วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

วรพล เยี่ยมแสงทอง, พลโท, ผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

อภิชาติ ชามาตร์, พลตรี, รองเสนาธิการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

อาทิตย์ เจนจบสกลกิจ, นาวาอากาศเอก, ผู้อำนวยการกองวิทยาการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

อุดม งามศักดิ์กุล, พันเอก, ผู้อำนวยการกองอำนาจการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

เอกภพ ภาณุมาศตระกูล, พันเอก, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์. ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กองทัพไทย. “คำสั่งกองทัพไทย (เฉพาะ) ที่ ๕๕/๕๑ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกองทัพไทย”.
ลง วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๑.

กองบัญชาการทหารสูงสุด “คำสั่งกองบัญชาการทหารสูงสุด (เฉพาะ) ที่ ๕๘๗/๕๐ เรื่อง กำหนด
ตำแหน่งการย้ายหมุนเวียนประเภทนายทหารสัญญาบัตร ระหว่างกองบัญชาการ
กองบัญชาการทหารสูงสุดและเหล่าทัพ”. ลง วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๐.

กองบัญชาการทหารสูงสุด “คำสั่งกองบัญชาการทหารสูงสุด (เฉพาะ) ที่ ๙๙๑/๕๐ เรื่อง เพิ่มเติม
ตำแหน่งการย้ายหมุนเวียนประเภทนายทหารสัญญาบัตร ระหว่างกองบัญชาการ
กองบัญชาการทหารสูงสุดและเหล่าทัพ”. ลง วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๐.

กำลังพลทหาร, กรม. “หนังสือที่ กท ๐๓๐๒/๖๒๘๑ เรื่อง ขออนุมัติหลักการหมุนเวียนวิทยาลัย
เสนาธิการทหาร” ๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

เสนาธิการทหาร, วิทยาลัย. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๘. ๒๕๕๙.

เสนาธิการทหาร, วิทยาลัย “ระเบียบวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ว่าด้วยการวัดและประเมินผล
การศึกษา พ.ศ.๒๕๕๖”. ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖.

ภาษาอังกฤษ

Books

Beauchamp. Evaluation Literacy Tehram : Hilton Educationl Publication, 1975.

Good CG. Dictionary of Education. 3rd ed, New York : Mc Graw 3 Hill, 1973.

Saylor JG, Alexander WM. Planning Curriculum for Schools. New York : Holt, Rinehart
and Winston, 1974.

Stufflebeam DL. Education Evaluation and Decision Making in Education Evaluation :
Theory and Practice. Belmont : California Wadsworth Publishing Company,
1975.

Taba H. Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Harcourt, Brace &
World Inc., 1962.

Tyler RW. Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago : University of Chicago
Press, 1975.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของ
วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ยศ ชื่อ นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....
สังกัด.....
วันที่สัมภาษณ์ ..... เดือน..... พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา..... สถานที่.....
ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนวิทยาลัยเสนาธิการทหาร (สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้าน)

สำหรับผู้บริหาร

๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วาระละ ๒ ปี อย่างไร และท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหมุนเวียนดังกล่าวจะมีผลกระทบกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

๒. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วาระละ ๒ ปี อย่างไร และท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหมุนเวียนดังกล่าวจะมีผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

๓. ภาพรวม หลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการศึกษา การประเมินผลการศึกษา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ท่านมีความเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบันอย่างไร

สำหรับกลุ่มอาจารย์

๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพมาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วาระละ ๒ ปี อย่างไร และท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหมุนเวียนดังกล่าวจะมีผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอน

๒. ภาพรวม หลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหารในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการศึกษา การประเมินผลการศึกษา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ท่านมีความเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบันอย่างไร

สำหรับกลุ่มผู้เข้ารับการศึกษา

๑. ในฐานะผู้รับบริการ ท่านมีความพึงพอใจ หลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร อย่างไร มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร (สำหรับ ผู้เข้ารับการศึกษา)

.....
.....
.....

๒. ระยะเวลาในการศึกษา (๑๑ เดือน) เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๓. การจัดการหลักสูตรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๔. รูปแบบและวิธีการศึกษาตามหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๕. เนื้อหาวิชาที่สอนครอบคลุมตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๖. เวลาในการสอนแต่ละวิชาเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๗. สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๘. การประเมินผลของหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๙. อาจารย์ผู้สอน มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่สอนดีหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๑๐. ท่านคิดว่าการเรียนการสอนในหลักสูตร สามารถนำไปใช้ในการทำงานที่หน่วยของท่านได้หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๑๑. ท่านคิดว่าควรปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหรือไม่ ถ้าควรปรับปรุงควรทำในแนวทางใด

.....
.....
.....

๑๒. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พันเอก ศุภธัช นรินทรภักดี
วันเดือนปีเกิด	๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ว.ทบ.) สาขาวิศวกรรมโยธา โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า - ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ว.ทบ.) สาขาวิศวกรรมโยธา โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า - ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก - โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ ๗๔ - หลักสูตรเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๒ - หลักสูตรนายทหารปลัดบัญชา กองบัญชาการกองทัพไทย - หลักสูตรชั้นนายพันทหารม้า (Armor Officer Advance Course) โรงเรียนยานเกราะ Fort Knox มลรัฐ Kentucky ประเทศสหรัฐอเมริกา - หลักสูตรนายทหารยานยนต์กองพัน (Battalion Motor Officer Course) โรงเรียนยานเกราะ Fort Knox มลรัฐ Kentucky ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- ผู้บังคับหมวดรถถัง/กองร้อยรถถัง กองพันทหารม้าที่ ๕ รักษาพระองค์
- อาจารย์โรงเรียนทหารม้า ศูนย์การทหารม้า
- อาจารย์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
- ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน กรมกำลังพลทหาร
- ผู้อำนวยการกองการสารบรรณ กรมสารบรรณทหาร
- ผู้อำนวยการกองส่งกำลังและบริการ กองบัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
- ผู้อำนวยการกองวิทยาการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
- หัวหน้าฝ่ายกำลังพล กองกำลังเฉพาะกิจร่วม ๙๗๒ ไทย/ติมอร์ตะวันออก
- หัวหน้าฝ่ายกำลังพล (Chief Military Personnel Officer) กองกำลังรักษาสันติภาพ (Peacekeeping Forces) องค์การบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติ ในภารกิจติมอร์ตะวันออก (UNTAET)
- หัวหน้าฝ่ายกำลังพล กองกำลังเฉพาะกิจร่วม ๙๗๖ ไทย/อิรัก ผลัดที่ ๒
- ฝ่ายเสนาธิการประจำส่วนกำลังพล กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตำแหน่งปัจจุบัน รองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ผู้วิจัย พันเอกสุภชัย นรินทรภักดี หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง รองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย เป็นสถานศึกษาทางทหารระดับสูงของประเทศที่จัดการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร โดยมีหน้าที่ในการประสานวิทยากรให้กับนายทหารของกองทัพไทย ในเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร การปฏิบัติการร่วม/ผสม การอำนวยความสะดวกระดับสูง และวิทยาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนและอำนวยความสะดวกในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ สามารถเป็นผู้บังคับบัญชาและฝ่ายเสนาธิการระดับสูง รวมทั้งเป็นฝ่ายเสนาธิการร่วมของกองทัพไทย ตลอดจนสามารถปฏิบัติกิจกรรมทางทหารร่วมกับชาติพันธมิตร ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาในระดับเดียวกับวิทยาลัยการทัพเหล่าอื่น ๆ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดและการหมุนเวียนกำลังพลในระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการสอน ทำให้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการจัดการเกี่ยวกับผู้สอนไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา การจัดการหลักสูตรยังคงใช้ตามแนวทางหลักสูตรเสนาธิการทหาร (ฉบับปัจจุบัน) ที่ได้รับการอนุมัติจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด ตามคำสั่งกองบัญชาการทหารสูงสุด (เฉพาะ) ที่ 400/44 ลงวันที่ 5 พ.ค.44 ที่คงใช้มาเป็นเวลานานถึงปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร” เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาวิทยาลัยเสนาธิการทหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร
- เพื่อศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร
- เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสนาธิการทหาร โดยจะมุ่งศึกษาองค์ประกอบ หลักการ ทฤษฎี บทความวิชาการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน และภารกิจการจัดส่วนราชการ และการจัดหลักสูตรของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ที่เกี่ยวข้องเฉพาะในประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ความมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ตามการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม (Focus Group Interview) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะของการอธิบายวิเคราะห์ (Explanatory Analysis) เอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวลหาข้อสรุปของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารในเรื่องของแนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์หรือความต้องการของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล นอกจากนี้คำนึงถึงเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงบุคลากรทางการศึกษา อันได้แก่ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง ผู้บริหารทางการศึกษา ครูอาจารย์ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนา และมีทัศนคติที่ดีในเรื่องของการศึกษาด้วย

การศึกษาสภาพการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าในประเด็นการพัฒนาศึกษาควรจัดให้มีการฝึกศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างพื้นฐานของการปฏิบัติการร่วม และการสร้างสัมพันธ์อันดีต่อการปฏิบัติการ ในอนาคต

การออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับภารกิจของกองทัพไทย และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาจัดการศึกษา การปรับปรุงระบบการศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นมาตรฐานทาง การศึกษา โดยเน้นการให้ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมที่ต้องนำไปใช้ในการปฏิบัติการร่วม การยุทธผสม และการปฏิบัติการทางทหารอื่นที่ไม่ใช่สงคราม การวัดและประเมินผลการศึกษา ให้เป็นไปตามระบบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน โดยสอดคล้องกับ กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของกองทัพ การสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการผลิต การพัฒนา และดำรงรักษาครู อาจารย์ นักวิชาการ บุคลากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ให้สามารถปฏิบัติงาน ร่วมกันในกองทัพไทยได้ยืนนาน พัฒนารูปแบบการศึกษาให้กำลังพลได้ใช้ความคิดริเริ่มของ ตนเอง โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบการสัมมนาเชิงวิชาการ สนับสนุนส่งเสริม การจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างกองทัพไทย ให้ทันสมัย

จากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์

1. กลุ่มผู้บริหาร มีความคิดเห็นที่สำคัญดังนี้

1.1 นโยบายในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารกับการกำหนดนโยบายในการจัด การเรียนการสอน มีความเห็นในแนวทางเดียวกันว่า การหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัย เสนาธิการทหาร ฯ ส่งผลกระทบต่อกับการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัย เสนาธิการทหาร ฯ อยู่บ้าง

1.2 นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ กับการจัดการเรียนการสอน มีความเห็นในแนวทาง เดียวกันว่า นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ วาระละ 2 ปี อาจมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป และกำลังพลดังกล่าวไม่เคยศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหารมาก่อน ทำให้ไม่รู้ในบริบทการจัด การเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ

1.3 ภาพรวมของหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา วัตถุประสงค์ รูปแบบการจัดการศึกษา การประเมินผลการศึกษา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา มีความเห็นในแนวทางเดียวกันว่า คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา ควรเปิดกว้างในการรับ ภาคเอกชนเข้ารับการศึกษา เนื่องจากความมั่นคงของชาติมิได้จำกัดแต่เพียงข้าราชการทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการพลเรือน และการเรียนการสอนควรเป็นแบบการศึกษาแบบผู้ใหญ่ คือ จัดให้มีการ ฟังบรรยายให้น้อยลง แต่มีการประชุมสัมมนาถกแถลงมากขึ้น

2. กลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นดังนี้

2.1 การหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับรองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ วาระละ 2 ปี มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป และส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน และยังกำลังพลดังกล่าวไม่เคยศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหารมาก่อน ทำให้ไม่รู้ในบริบทการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ

2.2 การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน พบประเด็นที่ควรมีการปรับปรุง ได้แก่ การแก้ไขวิธีการจัดการเรียนการสอน คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษา การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการศึกษาให้มากขึ้น และกำหนดเป้าหมายในการสร้างหลักสูตรการศึกษาด้านความมั่นคงร่วมกันกับมหาวิทยาลัยภายนอก เพื่อจะสามารถประสานทรัพยากรได้

3. กลุ่มผู้เข้ารับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

3.1 เนื้อหาหลักสูตร วิชาที่สอน บางวิชาสามารถนำมารวมเป็นหมวดวิชาเดียวกันได้ และวิธีการศึกษาบางหมวดวิชา ควรจัดให้เป็นแบบการถกแถลงให้มากกว่าการบรรยาย

3.2 การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นแบบคู่ขนาน ทำให้ผู้เข้ารับการศึกษา มีความสับสน และขาดความต่อเนื่อง

3.3 การประเมินผล ให้เน้นไปที่การประเมินผลการถกแถลงและแสดงข้อคิดเห็นตามหลักการและเหตุผลให้มากกว่าการประเมินผลด้วยการสอบ และการประเมินคุณลักษณะผู้นำที่นักศึกษาจะต้องประเมินระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองนั้น จะต้องมีความมาตรฐาน มีความจริงใจในการประเมินเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ดังนี้

ด้านบุคลากร (ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้เข้ารับการศึกษา)

1. การหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร ฯ ควรเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา มาดำรงตำแหน่ง และให้ดำรงตำแหน่งครบวาระ 2 ปี บริหารจัดการในการจัดวงจรอบในการหมุนเวียนระดับผู้บริหารของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร โดยการวางแผนให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร มาดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองเสนาธิการ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร ล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ปีก่อน เพื่อได้ศึกษาภาพรวมและสร้างความต่อเนื่องในการบริหารหลักสูตร ฯ

2. นโยบายในการหมุนเวียนระดับกำลังพลในระดับ รองผู้อำนวยการกองจากเหล่าทัพ มาปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเสนาธิการทหาร วาระละ 2 ปี ซึ่งมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป แก้ไขได้โดยขออนุมัติแก้ไขคำสั่งการหมุนเวียนเป็นวาระละ 3 ปี หรือขอให้เหล่าทัพพิจารณาผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารมาแล้ว ควรมีการจัดตั้งกองงานหรือสำนักในสถาบันวิชาการป้องกัน ประเทศ โดยให้มีตำแหน่งอัตราอาจารย์บรรจุอยู่ ก็จะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลน ครู - อาจารย์ได้

3. การกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร ต้องมีชั้นยศ พันเอก นาวาเอก นาวาอากาศเอก หรือเทียบเท่า ปรับแก้การกำหนดอายุให้น้อยลง เพื่อให้สามารถ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์กับทางราชการได้อย่างคุ้มค่า การกำหนดคุณสมบัติของข้าราชการ พลเรือนเป็นชำนาญการพิเศษ หรืออายุราชการ 15 ปีขึ้นไป และเปิดกว้างในการรับภาคเอกชนเข้ารับ การศึกษา เนื่องจากความมั่นคงของชาติมิได้จำกัดแต่เพียงข้าราชการทหารตำรวจ หรือข้าราชการ พลเรือน

ด้านการจัดหลักสูตร

ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาข้อย่อยภายในของวิทยาลัยเสนาธิการทหาร เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ ภัยคุกคาม และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ ที่มีความรู้ตรงกับเนื้อหาที่สอน และจัดการบรรยายพิเศษที่สอดคล้องกับ สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งของประเทศไทยและของโลก สำหรับการจัดรูปแบบ การเรียนการสอนก็ควรเป็นแบบการศึกษาแบบผู้ใหญ่ คือ จัดให้มีการฟังบรรยายให้น้อยลง แต่มีการ ประชุมสัมมนาถกเถียงมากขึ้น เพิ่มขีดความสามารถให้เป็นหน่วยศึกษาด้านความมั่นคงในอนาคต โดยการสร้างความร่วมมือและจัดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยภายนอก กระทรวงกลาโหม จนสามารถประสพประัญญาได้ต่อไป

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกในสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสนาธิการทหาร ได้แก่ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอน ห้องสมุด ที่จะต้องมีการพัฒนา ให้ทันสมัยมากขึ้น รวมถึงมาตรฐานและการรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศ การสืบค้นข้อมูล เชิงวิชาการ บทความ สำหรับรองรับการค้นคว้าในการทำเอกสารวิจัยของนักศึกษา และการ สนับสนุนการฝึกด้วยระบบจำลองยุทธวิธีระดับยุทธวิธีบริเวณ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่อง ห้องเรียนรวม ห้องสัมมนา ตลอดจนห้องที่ใช้ในการฝึก ควรมีการปรับปรุง เพื่อให้สามารถรับ ผู้เข้ารับการศึกษาที่มีจำนวนมากขึ้น หากต้องรับภาคเอกชนเข้าศึกษาด้วย